

Pensioenfonds Vervoer

MVB halfjaarverslag
januari - juni 2024

Pensioenfonds
Vervoer

Kerncijfers MVB-halfjaarverslag

Pensioenfonds Vervoer

Klimaatdoelstellingen

Lange termijn doelstelling 2050

Pensioenfonds Vervoer wil in 2050 een netto emissieneutrale (net zero) belegger zijn.

Middellange termijn doelstellingen 2030

Pensioenfonds Vervoer kiest voor een CO₂-reductie aanpak van de portefeuille ten opzichte van een vast referentiepunt, namelijk de CO₂-uitstoot van de benchmark per ultimo 2020. Dat is het moment dat Pensioenfonds Vervoer gestart is met het klimaatbeleid. De eerste stap is een initiële CO₂-reductie van de liquide portefeuille van 30% ten opzichte van de benchmark per ultimo 2020. Dat ligt in lijn met de klimaatbenchmarks die de Europese Unie heeft geformuleerd. We streven ernaar om jaarlijks de CO₂-uitstoot van de portefeuille te reduceren, zodanig dat na 10 jaar (in 2030) een reductie van 50% is gerealiseerd, in lijn met de doelstelling van de EU.

Kortetermijn doelstellingen

Jaarlijks worden acties vastgesteld die uitgevoerd worden in het kader van het MVB-beleid, waarbij eveneens vaak aandacht is voor het klimaatrisicobeleid. De kortetermijn doelstellingen voor 2024 zijn opgenomen in dit verslag.

152 DIALOGEN MET 103 ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	41
Milieu	49
Arbeidsnormen	49
Corruptie	13

Ambitiethema's

Pensioenfonds Vervoer richt zich op 3 specifieke thema's:

Werknemersrechten,
Klimaatverandering en Milieu
(biodiversiteit, water en afval).

1.716 UITGEVENDE
INSTELLINGEN EN 25
LANDEN WAARIN WIJ
NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

283	Klimaatbeleid
157	Controversiële wapens
539	Staatsbedrijven
552	Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas
112	Normschenders
17	Goed bestuur (SFDR)
56	Tabak
25	Landen

*Een aantal ondernemingen valt onder
meerdere uitsluitingsgronden.*

1.457
vergaderingen
gestemd

Stemcijfers

1.457 aandeelhoudersvergaderingen
18.969 agendapunten

84
DIALOGEN

Thematische engagement

Klimaatadaptatie en water	6
Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen	6
Reductie CO ₂ -uitstoot	7
Klimaat en Transport (2)	8
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	8
Mensenrechten & Governance	10
Reductie CO ₂ -uitstoot PLUS	10
Kleding en circulariteit	10
Access to Healthcare	9
Goede Voeding	7
Nature Action 100	3

Nieuw opgestarte thema's:

- Nature Action 100
- Goede voeding

NEW

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	04
2.	Screening	08
3.	Uitsluitingsbeleid	09
4.	Engagement	12
5.	Corporate Governance	96
6.	ESG-integratie	103
7.	Impactbeleggen	105
8.	Rapporteren	107
9.	Bijlagen	108

1. Inleiding

Pensioenfonds Vervoer vindt het belangrijk om beleggen op een maatschappelijk verantwoorde manier in te richten. Het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) steunt op zes instrumenten. Ieder half jaar brengt Pensioenfonds Vervoer verslag uit van de ontwikkelingen rondom de beleidspijlers en de stappen die zijn gezet in de verdere ontwikkeling van het verantwoord beleggingsbeleid. In deze rapportage leggen we verantwoording af over de inzet van de verschillende MVB-instrumenten.

Wat houdt verantwoord beleggen in?

Pensioenfonds Vervoer is een lange termijn belegger en heeft als doelstelling een goed pensioen voor nu en voor later voor zijn deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden. Daarbij vindt het pensioenfonds het belangrijk rekening te houden met MVB. Pensioenfonds Vervoer stimuleert bedrijven waarin het belegt maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Op deze wijze geeft Pensioenfonds Vervoer invulling aan langetermijnwaardcreatie.

Wat zijn de uitgangspunten?

Voor het MVB-beleid heeft Pensioenfonds Vervoer overtuigingen en thema's geformuleerd. Daarnaast maakt het pensioenfonds gebruik van de volgende internationale kaders:

- UN Global Compact¹;
- Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Convenant voor Pensioenfonds (IMVB Convenant)²;
- OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen³;
- UN Guiding Principles on Business and Human Rights⁴;
- Principles for Responsible Investing (PRI)⁵;
- Sustainable Development Goals (SDGs)⁶.

Welke thema's kiest Pensioenfonds Vervoer?

Naast de bovenstaande uitgangspunten hanteert Pensioenfonds Vervoer de volgende thema's:

- Werknemersrechten;
- CO₂/klimaatverandering;
- Milieu (biodiversiteit, water, afval).

Welke instrumenten gebruikt Pensioenfonds Vervoer?

Bij het in praktijk brengen van MVB-beleid maakt Pensioenfonds Vervoer gebruik van verschillende instrumenten. Deze instrumenten worden achtereenvolgens besproken in aparte hoofdstukken in dit verslag. Dit zijn de zes instrumenten:

1. Screening en due diligence van ondernemingen op internationale normen, zoals UN Global Compact;
2. Uitsluiting;
3. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
4. Corporate governance;
5. ESG-integratie in beleggingsprocessen;
6. Impactbeleggen.

¹ <https://www.unglobalcompact.org>

² <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/pensioenfonds/convenant>

³ <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf>

⁴ https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

⁵ <https://www.unpri.org>

⁶ <https://sdgs.un.org/goals>

Wat is de reikwijdte van het verantwoord beleggen beleid?

Daar waar mogelijk past Pensioenfonds Vervoer het MVB-beleid toe op de beleggingen. Dit geldt met name voor de beleggingscategorieën aandelen en bedrijfsobligaties. Het MVB-beleid van het pensioenfonds is van toepassing op de

beleggingen in discretionaire mandaten. Wanneer het pensioenfonds gebruik maakt van beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders, is het niet altijd mogelijk om het eigen MVB-beleid van Pensioenfonds Vervoer toe te passen. Pensioenfonds Vervoer zet zich in om deze gevallen zoveel mogelijk te beperken, bijvoorbeeld door fondsen om te zetten naar mandaten waar mogelijk.

OVERZICHT ESG-INSTRUMENTEN EN TOEPASSING IN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE

	Staatsobligaties	Aandelen	Bedrijfsobligaties	Hypotheken	Vastgoed	Illiquide overig
Screening		x	x			
Uitsluitingen	x	x	x			
Normatief engagement		x	x			
Thematisch engagement		x	x			
Stemmen		x				
ESG-integratie		x	x	x	x	
ESG-bonds	x		x			
Impactbeleggingen						x

Hoe legt Pensioenfonds Vervoer verantwoording af?

Pensioenfonds Vervoer publiceert ieder half jaar een MVB-rapportage. De rapportage is toegankelijk via de website van Pensioenfonds Vervoer. Daarnaast staan op deze website de volgende documenten:

- Verantwoord beleggen beleid;
- Stembeleid;
- [Vote Disclosure System](#) ⁷ ten aanzien van steminstructies. U kunt hier zien hoe per aandeelhoudersvergadering is gestemd.

⁷ <https://vds.issgovernance.com/vds/#/MTQwMjc3Nw==/>

MVB doelstellingen

Pensioenfonds Vervoer formuleert korte, middellange en langetermijndoelstellingen op MVB. Daarbij wordt expliciet de relatie gelegd met de acties uit het klimaatrisicobeleid dat onderdeel is van het MVB-beleid.

Doelstellingen 2024

Kortetermijndoelstellingen 2024

Jaarlijks worden acties vastgesteld die uitgevoerd worden in het kader van het MVB-beleid, waarbij eveneens vaak aandacht is voor het klimaatrisicobeleid.

- Transparantie vergroten over MVB ontwikkelingen en de inzet van MVB instrumenten door Pensioenfonds Vervoer, met nadruk op de door het pensioenfonds geformuleerde thema's (doorlopend gerapporteerd in MVB halfjaarverslag).
- Continueren van het aanscherpen en implementeren van ESG-integratie bij portefeuillemanagers conform het MVB-beleid van Pensioenfonds Vervoer (tjidslijn: in 2024).
- Continueren met het implementeren van de CO₂-reductiedoelstellingen bij de relevante liquide beleggingsportefeuilles (tjidslijn: in 2024).
- Onderzoeken welke mogelijkheden en risico's er aan het toepassen van meer positieve selectie in de beleggingsportefeuille zitten, zowel bij liquide als bij illiquide beleggingen. (Anders gezegd: is meer focus op positieve keuzes mogelijk (versus negatieve keuzes, cq. uitsluiten?) (tjidslijn: in 2024).
- Onderzoeken van de gevoeligheid van de hypotheek- en vastgoedportefeuilles voor klimaatverandering (tjidslijn: in 2024).
- Onderzoeken welke kwantitatieve / forward-looking datapunten er zijn op de voor ons relevante thema's en indien beschikbaar hierop beleid formuleren (tjidslijn: in 2024).
- Vaststellen van een databeleid voor MVB (tjidslijn: in 2024).
- Bepalen welke afwegingen een rol spelen bij de keuze om green bonds van fossiele bedrijven (onder strikte voorwaarden) wel of niet toe te staan in de portefeuille. (tjidslijn: in 2024).
- Onderzoeken welke allocatie naar impactbeleggingen passend is (mede gegeven het nieuwe pensioenstelsel) (tjidslijn: in 2024).

Middellange termijndoelstellingen 2030

Pensioenfonds Vervoer kiest voor een CO₂-reductie aanpak van de portefeuille ten opzichte van een vast referentiepunt, namelijk de CO₂ van de benchmark per ultimo 2020. Dat is ook het moment dat Pensioenfonds Vervoer gestart is met het klimaatbeleid. De eerste stap is een CO₂-reductie van de liquide portefeuille van 30% ten opzichte van de benchmark per ultimo 2020. Dat ligt in lijn met de klimaatbenchmarks die de Europese Unie heeft geformuleerd. We streven ernaar om jaarlijks de CO₂-uitstoot van de portefeuille te reduceren,

zodanig dat na 10 jaar (in 2030) een reductie van 50% is gerealiseerd, in lijn met de doelstelling van de EU.

Lange termijndoelstellingen

Pensioenfonds Vervoer wil in 2050 een netto emissie-neutrale (net zero) belegger zijn. De intentie is om in 2030 een CO₂ reductie te realiseren die in lijn ligt met het reductiepad van het Akkoord van Parijs. Dat is circa 50% CO₂-reductie in de liquide portefeuille ten opzichte van ultimo 2020.

Recente ontwikkelingen

Water

Pensioenfonds Vervoer heeft naast werknemersrechten en klimaat ook milieu als focusthema opgenomen in het MVB-beleid. In het eerste half jaar heeft Pensioenfonds Vervoer een uitwerking gemaakt van het thema water dat onderdeel is van het thema milieu.

De doelstelling van Pensioenfonds Vervoer is om met de inzet van de verschillende MVB-instrumenten bij te dragen aan a) de bewustwording van een goede waterhuishouding wereldwijd, b) het beperken van waterrisico's voor de ondernemingen waarin Pensioenfonds Vervoer belegt en c) het verminderen van eventuele negatieve impact van ondernemingen op de beschikbaarheid van voldoende en schoon water.

Bij de actualisatie van het MVB-beleid in december 2024 zal de uitwerking van het thema worden opgenomen in het beleid.

SFDR

In verband met vereisten van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) is een aantal documenten geactualiseerd en op de website van Pensioenfonds Vervoer geplaatst. Zo is in het jaarverslag van Pensioenfonds Vervoer de verplichte rapportage opgenomen waarin is vermeld hoe Pensioenfonds Vervoer rekening houdt duurzame beleggingen en ecologische en sociale kenmerken van de pensioenregeling. Ook is een actuele Principles Adverse Impact (PAI) rapportage op de website beschikbaar.

Beoordeling van de managers

Pensioenfonds Vervoer heeft de PRI rapportages van de 23 vermogensbeheerders laten opvragen en geanalyseerd. De analyse is toegespitst op de volgende onderwerpen:

1. Ondertekening van de PRI door de vermogensbeheerder
2. Beoordeling van Strategy, Policy & Governance van de vermogensbeheerder
3. Beoordeling van de relevante beleggingsstrategieën van de vermogensbeheerder die gevoerd worden voor Pensioenfonds Vervoer

Op een enkele vermogensbeheerder of strategie na hebben alle vermogensbeheerders van Pensioenfonds Vervoer op alle drie de beoordelingscriteria een goede beoordeling. Slechts twee beleggingsstrategieën presteren onder de mediaan van de referentiegroep. Dit betreft echter passieve aandelen strategieën waar weinig beweegruimte is.

2. Screening

Pensioenfonds Vervoer heeft in juni 2021 een due diligence beleid opgesteld in lijn met de vereisten van het IMVB-convenant voor pensioenfonds. Dit beleid is als bijlage toegevoegd aan het MVB-beleid van Pensioenfonds Vervoer dat terug te vinden is op de website. Pensioenfonds Vervoer heeft Achmea IM aangesteld als ESG dienstverlener en heeft Achmea IM de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het MVB-beleid. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan de stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan Pensioenfonds Vervoer.

Door de beleggingsportefeuille (wereldwijde aandelen en bedrijfsobligaties) te screenen identificeert Pensioenfonds Vervoer (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtsgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van Pensioenfonds Vervoer zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaat Pensioenfonds Vervoer de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaat Pensioenfonds Vervoer over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet openstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de due diligence screening en de actie die is ondernomen door Pensioenfonds Vervoer staan vermeld in onderstaande tabel:

TABEL 2.1

Per 30-06-2024	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuw normatieve dialogen H1 2024
Mensenrechten	15	5
Arbeidsnormen	6	1
Milieu	21	5
Anti-corruptie	0	1

In het hoofdstuk Uitsluitingen en in de bijlage bij dit MVB-halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en is tevens aangegeven op basis van welke norm en schending dit plaatsvond. In het hoofdstuk Engagement van dit MVB-halfjaarverslag staat de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. Hierin staan ook de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart, gegroepeerd per thematisch aandachtsgebied.

3. Uitsluitingsbeleid

Er zijn verschillende redenen waarom Pensioenfonds Vervoer ervoor kiest om niet te beleggen in bepaalde ondernemingen. Zo kiezen wij ervoor om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of ondernemingen die bepaalde controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming een controversieel product als kernactiviteit voert, is een engagementtraject niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. In dat geval sluit Pensioenfonds Vervoer op voorhand uit.

Daarnaast worden ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen schenden bijvoorbeeld rondom mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie en bij achterblijvende engagementresultaten uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het Global Compact en de principes van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen de basis. Het uitsluitingsbeleid van Pensioenfonds Vervoer richt zich op meerdere criteria, namelijk producenten van controversiële wapens, tabaksproducenten, bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit kolen of uit de winning van olie uit teerzanden, winning van schalieolie en -gas of winning van olie en gas in het Arctisch gebied en structurele schenders van het UN Global Compact. Voor de invulling van het klimaatrisico-beleid kiest Pensioenfonds Vervoer er voor om niet te beleggen in ondernemingen die slecht presteren op het gebied van klimaatbeleid. Daarnaast sluit Pensioenfonds Vervoer landen uit die niet voldoen aan de criteria van het pensioenfonds.

3.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor Pensioenfonds Vervoer uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per Q1 2024 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	Nucleaire wapens	ISS ESG	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
	Biologische wapens			
	Chemische wapens			
	Antipersoonsmijnen			
	Clustermunitie			
	Witte fosfor			
	Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Pensioenfonds Vervoer aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid.			
	Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond.			
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 50% is.	ISS ESG	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst

Steenkool	Pensioenfonds Vervoer hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als: De omzet van een onderneming is voor meer dan 5% afkomstig uit aan steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Normschenders	Pensioenfonds Vervoer sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van een structurele schending wanneer de onderneming bij een geverifieerde schending geen maatregelen heeft genomen of niet reageerd op poging tot dialoog. Als de onderneming wel maatregelen heeft genomen, moet de schending binnen 2 jaar zijn opgeheven. Anders wordt alsnog overgegaan tot uitsluiting.	ISS ESG	Jaarlijks	Uitsluitingslijst
Klimaatbeleid	Voor de invulling van het klimaatrisico-beleid kiest Pensioenfonds Vervoer er voor om niet te beleggen in ondernemingen die slecht presteren op het gebied van klimaatbeleid. Voor de beoordeling in hoeverre ondernemingen de bereidheid en bekwaamheid hebben voor de overgang naar een koolstof arme economie maakt Pensioenfonds Vervoer van gebruik van de tooling van The Transition Pathway Initiative (TPI). De ondernemingen in de portefeuille wordt door TPI gescreend op de managementkwaliteit en CO2-prestaties gericht zijn op de overgang naar een koolstofarme economie conform het Klimaatakkoord van Parijs. TPI hanteert voor de managementkwaliteit 5 tredes van beoordeling voor ondernemingen. Pensioenfonds Vervoer kiest er voor om ondernemingen die een TPI score hebben van lager dan 3 uit te sluiten uit de aandelen en de bedrijfsobligatieportefeuilles.	Transition Pathway Initiative (TPI)	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Landen	Pensioenfonds Vervoer sluit overheden uit als de Verenigde Naties en/of Europese Unie majeure/substantiële sancties tegen de centrale overheid van één bepaald land hebben ingesteld. Over het algemeen schenden de overheden van dergelijke landen systematisch de fundamentele mensenrechten van hun burgers. Naast de EU-sanctielijst en de VN-sanctielijst worden de prestaties van de landen in de Freedom in the World index (mensenrechten), de ITUC Global Rights index (arbeidsnormen) en de Corruption Perception Index (corruptie) als vertrekpunt gebruikt bij het opstellen van de uitsluitingslijst. Uitsluiting van overheden past het pensioenfonds toe op alle aan deze overheid direct gerelateerde beleggingsinstrumenten, zoals staatsobligaties. Ook obligaties van aan de staat	EU- en VN-sanctielijst en ITUC Global Rights index, Freedom in the World index, Corruption Perception index	Jaarlijks	Uitsluitingslijst

Staatsbedrijven van uitgesloten landen	gerelateerde instanties en lagere overheden van het desbetreffende land vallen onder de uitsluiting.			
	Pensioenfonds Vervoer kiest er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die arbeidsrechten niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks	Uitsluitingslijst
Goed bestuur	Pensioenfonds Vervoer belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van: Goede managementstructuren; Betrekkingen met werknemers; Beloning van het betrokken personeel; Naleving van de belastingwetgeving. Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Pensioenfonds Vervoer gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.	MSCI	Jaarlijks	Uitsluitingslijst

3.2. Samenstelling uitsluitingslijsten

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabak. Normschenders wordt jaarlijks geupdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar wordt het beleggingsuniversum via MSCI gescreend op het criterium steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en arctische olie- en gas. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria worden op de geactualiseerde uitsluitingslijst geplaatst. Eventueel aanwezige holdings worden verkocht. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

4. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het 'UN Global Compact', de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Pensioenfonds Vervoer in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt Pensioenfonds Vervoer bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

4.1. Pensioenfonds Vervoer en de dialoog

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het MVB-beleid. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anticorruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.
2. We spreken ondernemingen in specifieke sectoren of ketens aan ter bevordering van een algemene standaard. Dit noemen we **Thematisch engagement**.
3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.

Normatieve en thematische engagement

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het een zaak van een lange adem is. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan,

maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel structurele schendingen van 'UN Global Compact' principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de 'UN Global Compact', OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een schending wordt een dialoog gestart om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe schendingen te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Het **Thematische engagement** heeft een andere doelgroep dan Normatief engagement. Hierin staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans van de dialoog.

In het **ESG Nederland engagement** is Pensioenfonds Vervoer in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudersvergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Escalatiestrategie

Pensioenfonds Vervoer hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Achmea IM haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als deze een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van Pensioenfonds Vervoer.

Wanneer er na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat is, wordt uitsluiting een reële optie.

Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen de engagementthema's worden op de komende pagina's toegelicht. Voor ieder thema is inzichtelijk gemaakt welke ondernemingen zijn opgenomen in het engagementprogramma.

4.2. Managementsamenvatting

Het eerste halfjaar van 2024 werd gekenmerkt door onzekerheid vanwege verwachte politieke verschuivingen in verschillende delen van de wereld. In de VS nam de verharding van het debat over duurzaamheid verder toe. Een voorbeeld was dat ExxonMobil de indieners van een klimaatresolutie, 'Follow This' en 'Arjuna Capital', aanklaagde. Een ongekennde stap, aangezien in de VS normaal gesproken de 'Security and Exchange Committee' (SEC) de plek is waar een onderneming bezwaar kan maken tegen een resolutie. Ook in Europa was er in aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen veel onduidelijkheid over de toekomst van de duurzaamheidsagenda. Toch werd de zogenaamde 'Corporate Sustainability Due Diligence Directive' (CSDDD) aangenomen, die ondernemingen die in Europa actief zijn verplicht duurzaamheidsthema's in de toeleveringsketen aan te pakken. Ook werd op de valreep nog de natuurherstelwet aangenomen. Voor veel engagementthema's zal deze regelgeving ondernemingen stimuleren om stappen te zetten op gebied van verdere verduurzaming.

Begin dit jaar zijn twee nieuwe thema's gestart. Met het nieuwe thema 'Nature Action' zetten we engagement over biodiversiteit voort. We richten ons op een nieuwe groep ondernemingen, met een bijzondere aandacht voor pesticidegebruik in de landbouw. Om dit engagement kracht bij te zetten sloten we ons aan bij het internationale engagement programma 'Nature Action 100'. Het tweede nieuwe programma is 'Goede Voeding'. Dit programma bouwt voort op het afgesloten thema 'Access to Nutrition'. We breiden de engagement uit met nieuwe sectoren, zoals fastfood, supermarkten en producenten van frisdranken.

Het was ook weer een interessant seizoen voor aandeelhoudersvergaderingen. Onze ESG-dienstverlener Achmea IM diende een aandeelhoudersresolutie in bij Coca-Cola en Uber. Voor beide resoluties werd samengewerkt met het Amerikaanse 'Interfaith Center for Corporate Responsibility' (ICCR). De resolutie bij Coca-Cola riep de onderneming op om meer werk te maken van een gezondere productenportefeuille. Deze resolutie werd door de onderneming aangevochten en uiteindelijk oordeelde de SEC dat deze niet hoefde te worden geagendeerd. Ook bij Uber diende Achmea IM een resolutie in, die vroeg om een onafhankelijk onderzoek naar de veiligheid van haar chauffeurs. Ook deze resolutie werd aangevochten, maar hier oordeelde de SEC dat deze wel geagendeerd moest worden. Net als vorig jaar behaalde de resolutie ongeveer 10 procent van de stemmen. Onvoldoende voor een meerderheid, maar wel een signaal van een significante groep aandeelhouders dat meer actie nodig is op dit thema.

Bij TotalEnergies trad onze ESG-dienstverlener Achmea IM op als mede-indiener in samenwerking met een grote coalitie van voornamelijk Franse beleggers. Deze resolutie verzocht de onderneming de rol van CEO/Chair te scheiden, met als doel om de governance van de onderneming te verbeteren door de onafhankelijkheid van de Chair te waarborgen. De onderneming negeerde echter deze zorgen van de indieners en bracht de resolutie niet ter stemming.

Terugkijkend was er het afgelopen halfjaar meer tegenwind voor aandeelhoudersresoluties over duurzaamheid. In de VS, waar het indienen van resoluties relatief eenvoudig is, leidt het groeiende anti-ESG sentiment bij vermogensbeheerders tot terughoudendheid in stemgedrag. In de olie- en gassector speelt ook een rol dat duurzame vermogensbeheerders de sector de rug toekeren waardoor de steun voor klimaatresoluties afneemt.

In de tweede helft van dit jaar worden 3 engagementprogramma's afgesloten. Het gaat om de programma's Arbeidsomstandigheden, Klimaatadaptatie en water en Klimaat en Transport 2. Voor deze 3 programma's werken we al aan de opvolging. Zo werken we aan een onderzoek in samenwerking met Deltares, WWF, NN Group en SCOR op het thema 'Water', dat een belangrijk fundament zal zijn voor een nieuw engagementthema op dit onderwerp.

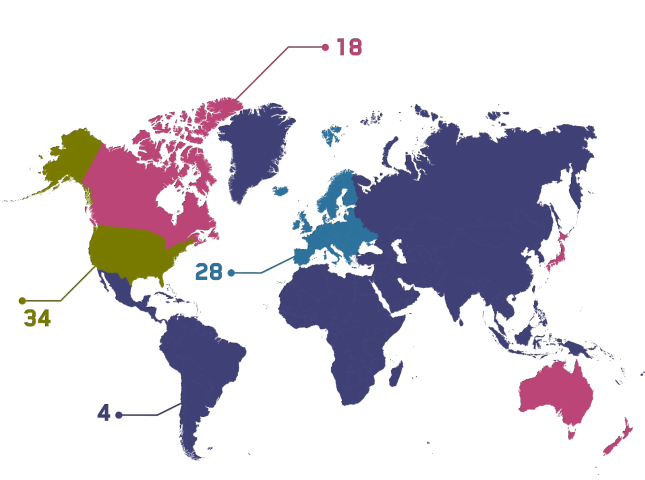
4.2.1. Overzicht thematisch engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van Pensioenfonds Vervoer is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van Pensioenfonds Vervoer. We doen gedegen onderzoek om ondernemingen te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is.

In het eerste halfjaar van 2024 bestaat het thematische engagementprogramma uit 11 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze thema's zijn 84 ondernemingen opgenomen. In de onderstaande tabel is de opbouw van het programma weergegeven. In de thematische sub-hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

FIGUUR 4.2.1.1 REGIOVERDELING

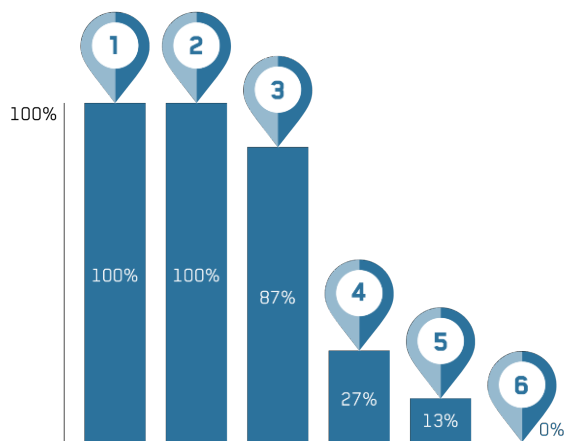
TABEL 4.2.1.1 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens	Aantal dialogen
Access to Healthcare		H1 2023	Farmaceutische sector	9
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		H2 2022	Supermarktketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten	8
Arbeidsomstandigheden		H1 2022	Landbouw en voedingsmiddelenketen	6
Goede Voeding		H1 2024	Restaurants/supermarkten/ producten voeding en dranken	7
Kleding en circulariteit		H1 2023	Textiel, kleding, luxe goederen en retail	10
Klimaatadaptatie en water		H1 2022	Metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie	6
Klimaat en Transport 2		H1 2022	Logistieke sector	8
Mensenrechten & Governance		H2 2022	Grondstoffensector, ICT- sector en de elektronische goederen sector	10
Nature Action		H1 2024	Nature Action 100 benchmark	3
Reductie CO ₂ uitstoot		H2 2022	Koolstofintensieve sectoren	7
Reductie CO ₂ uitstoot PLUS		H2 2023	Koolstofintensieve sectoren	10

Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden nader toegelicht in de [bijlage: Thematisch dialoog](#).

De voortgang van het thematisch engagementprogramma is als volgt:

FIGUUR 4.2.1.2 MIJLPAALVERDELING

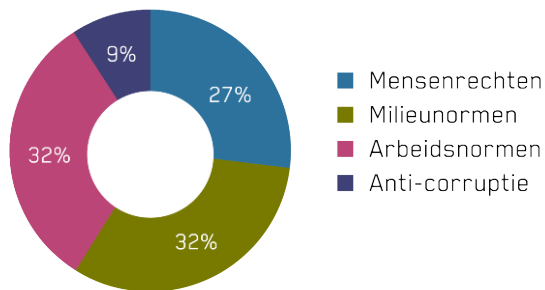
1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen nog niet behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

4.2.2. Overzicht normatief engagementprogramma

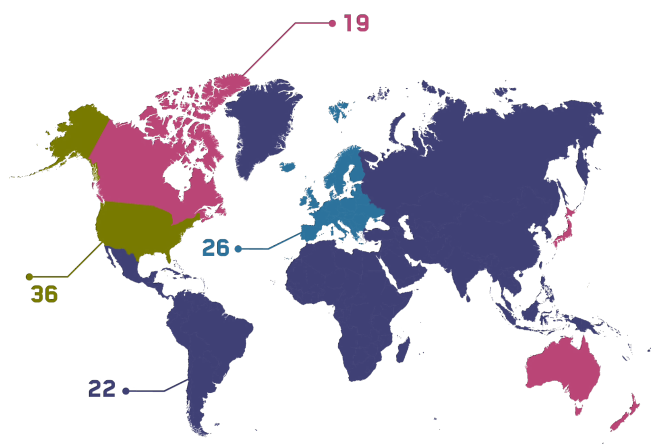
Pensioenfonds Vervoer vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatieve engagement. Per 15 juni 2024 maken 103 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 152 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 8 ondernemingen een nieuwe dialoog (opnieuw) geïnitieerd. De ringdiagram weergeeft hoe het programma is opgebouwd.

FIGUUR 4.2.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

FIGUUR 4.2.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

⁸ De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

Voortgang lopende dialogen

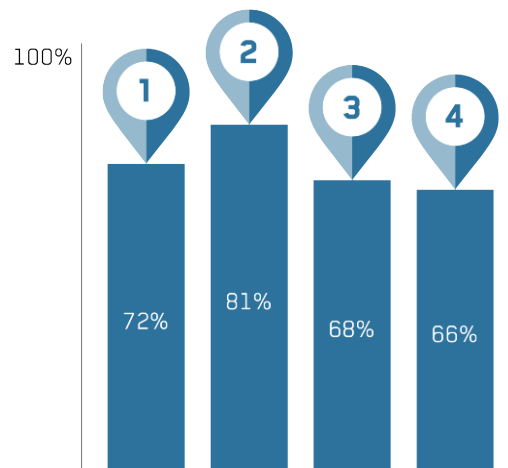
Iedere dialoog heeft vier engagementverwachtingen, die specifiek zijn voor de onderneming. Deze engagementverwachtingen worden samengevat in vier mijlpalen, die voor iedere dialoog hetzelfde zijn, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd.

TABEL 4.2.2.1 MIJLPALEN

Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van Beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatieve engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

FIGUUR 4.2.2.3 MIJLPAALVERDELING⁸

1. Het delen van relevante informatie
2. Implementatie van Beleid
3. Herstel en Verhaal
4. Opheffen en/ of Voorkomen

Afgesloten en geëscaleerde dialogen

Over de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma zijn 71 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Met 6 ondernemingen is gedurende de gehele looptijd van het normatief engagementprogramma de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

In de rapportageperiode zijn de onderstaande tabel genoemde 10 dialogen (succesvol) afgesloten. In 10 dialogen

TABEL 4.2.2.2

Onderneming	Normschending
Baidu, Inc.	Corruptie
Barclays PLC	Arbeidsnormen
ENGIE SA	Mensenrechten
HYUNDAI ENGINEERING & CONSTRUCTION Co., Ltd.	Corruptie
Mitsui & Co., Ltd.	Mensenrechten
Mitsui O.S.K. Lines, Ltd.	Milieu
Porsche Automobil Holding SE	Milieu
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	Corruptie
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	Corruptie
Vestas Wind Systems A/S	Mensenrechten

werden één of meerdere escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) toegepast. Dit wordt besproken in het [Escalatieoverzicht](#).

In dit rapport worden alleen de in dit halfjaar afgesloten en geëscaleerde normatieve dialogen inhoudelijk besproken. Uitgebreide profielen van andere normatieve dialogen worden aan het eind van het jaar opgenomen in het (niet-klantspecifieke) document *Profielen Normatieve Dialogen 2024* (niet openbaar beschikbaar).

4.3. Thematisch: Klimaat en Transport

Het in 2022 gepubliceerde IPCC-rapport laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23 procent bijdraagt aan de mondiale totale CO₂-uitstoot⁹. Als gevolg van globalisering en de toenemende wereldhandel groeit de transportsector sterk in omvang. Hoewel de uitstoot van de transportsector in 2020 met zo'n 10 procent daalde als gevolg van de COVID-19 pandemie, is de uitstoot inmiddels terug op het oude niveau. De transportsector is grotendeels buiten het Klimaatakkoord van Parijs gebleven, maar dient dus wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de noodzakelijke wereldwijde CO₂-reductie. Daarom is het zowel vanuit financieel als maatschappelijk perspectief relevant om dit thema uit te voeren. We richten ons hierbij onder andere op spoorwegbedrijven. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Voor spoorwegbedrijven is er veel winst te behalen omdat een groot deel van deze ondernemingen nog erg afhankelijk is van diesel. Het engagement met deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van fossiel brandstofverbruik en het verhogen van het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (zoals biobrandstof op de korte termijn en waterstof op de langetermijn), het verbeteren van voertuigtechnologie (zoals slimme start-stop systemen en batterijtechnologie voor locomotieven), maar ook andere efficiëntiemaatregelen (zoals slimme routeplanning).

4.3.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.3.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAAT EN TRANSPORT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	De onderneming heeft het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	• Verantwoordelijkheid klimaatbeleid op bestuursniveau • Beloningsbeleid voor bestuurders gekoppeld aan klimaatdoelstellingen
Beleid	Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO ₂ -uitstoot in het bijzonder op in hun beleid.	• Scope 1, 2 en 3 reductiedoelstellingen • Science Based Targets • Net Zero doelstelling • Onderscheid tussen emissiereductie en 'removal' in strategie en doelstellingen • Lobbybeleid in lijn met eigen klimaatambities • Integratie brandstofefficiëntie en diesel alternatieven in de strategie, planning, activiteiten en investeringsbeslissingen • Roadmap voor transitie vloot • Integratie klimaatscenario-analyse in strategie
Innovatie	Transportbedrijven besteden specifieke aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering.	• Maatregelen om route-efficiëntie te verbeteren • Planning voor het moderniseren van bestaande locomotieven
'Best practices'	Transportbedrijven geven aan de hand van 'best practices' inzicht in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.	• Samenwerking op gebied van ontwikkeling waterstoftechniek • Samenwerking op gebied van ontwikkeling batterijtechniek • Engagement met klanten
Transparantie	Transportbedrijven verbeteren transparantie en verslaglegging over CO ₂ -uitstoot.	• Relevante emissiedata (scope 1, 2 en 3) • Rapportage brandstofverbruik per activiteit en transportmiddel • CDP climate score >B • TCFD aligned rapporteren

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2 en 7.3)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (9.4)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

⁹ <https://www.iea.org/topics/transport>

Voortgang thema

Norfolk Southern

In de eerste helft van 2024 spraken wij voor de tweede keer met Norfolk Southern. De onderneming publiceerde in januari 2024 een 'Climate Transition Plan' en had zich eerder gecommitteerd aan een 2 graden emissiereductiepad, gevalideerd door het 'Science Based Targets initiative' (SBTi).

Norfolk Southern verklaarde tijdens het gesprek op weg te zijn om haar doelstellingen voor 2034 te behalen. Op dit moment onderzoekt Norfolk Southern hoe ze haar KPI's kan verbeteren en afstemmen op een 1,5 graden emissiereductiepad. Het blijft echter een uitdaging voor Norfolk Southern om zich te committeren aan een 1,5 graden emissiereductiepad.

Vervolg

Aan het eind van 2024 wordt het thema Klimaat en Transport 2 afgesloten. Dit betekent dat wij in de tweede helft van 2024 afrondende gesprekken voeren met de ondernemingen.

4.3.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.3.2.1 MIJLPALEN KLIMAAT EN TRANSPORT 2

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Aurizon Holdings Ltd.	Australië	Spoortransport	5.69						
2 CSX Corporation	Verenigde Staten	Spoortransport	5.30						
3 Canadian National Railway Company	Canada	Spoortransport	4.89						
4 Canadian Pacific Railway Limited	Canada	Spoortransport	5.0						
5 Norfolk Southern Corporation	Verenigde Staten	Spoortransport	5.55						
6 Uber Technologies, Inc.	Verenigde Staten	Passagiersvervoer	6.79						
7 Union Pacific Corporation	Verenigde Staten	Spoortransport	5.10						
8 Werner Enterprises Inc	United States	Spoortransport	6.09						

1 De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere Lage score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

1 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)
2 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.3.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten gedeeld aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.3.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.3.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	88% na 2,5 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	38% na 2,5 jaar	nee

4.4. Thematisch: Klimaatadaptatie en Water

Water is de basis voor al het leven en daarnaast ook een belangrijke grondstof voor vele productieprocessen. Mede door een stijging van de temperatuur en een verandering in neerslagpatronen als gevolg van het veranderende klimaat, is de beschikbaarheid van water niet meer vanzelfsprekend. Wereldwijd worden jaarlijks 55 miljoen mensen getroffen door droogte¹⁰. Naast waterschaarste zorgt ook een overvloed aan water voor problemen in de vorm van overstromingen en is vervuiling van water een belangrijke oorzaak voor sterftegevallen en ziekten in lage- en midden-inkomenslanden¹¹. Ondanks het bewijs dat water in combinatie met klimaat een onderwerp van belang is, is het vaak onderbelicht bij ondernemingen. Veel ondernemingen rapporteren watergebruik alleen op geaggregeerd niveau en alleen voor eigen productielocaties. Daarnaast geven veel ondernemingen geen inzicht in de langetermijn kwetsbaarheden in de specifieke regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Omdat watergebruik en problematiek rondom water, in contrast met klimaat, per regio verschilt, kunnen ondernemingen die actief zijn in regio's waar waterschaarste speelt een belangrijke bijdrage leveren aan de aanpak van deze problematiek. In dit engagementthema richten wij ons daarom op ondernemingen in de metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie die zeer afhankelijk zijn van grote hoeveelheden water en actief zijn in regio's waar waterschaarste heerst.

4.4.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.4.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATADAPTATIE EN WATER

Doelstelling	Indicatoren
Beleidsvorming en governance	• De onderneming formuleert een langetermijn waterbeleid; • De onderneming heeft doelstellingen per productielocatie en toeleveringsketen met betrekking tot watergebruik, afvalwater en het herstellen van stroomgebieden; • Water is een aantoonbaar besproken onderwerp in de bestuurscommissies; • De doelstellingen zijn vertaald naar het beloningsbeleid.
Monitoring	• De onderneming monitort de vooruitgang op haar doelstellingen; • De onderneming analyseert strategische/financiële risico's en kansen als gevolg van waterschaarste; • De onderneming is op de hoogte van de effecten die haar watergebruik heeft op lokale stroomgebieden en binnen haar toeleveringsketens; • De onderneming heeft zicht op de impact van klimaatverandering op de beschikbaarheid van water voor haar activiteiten en relevante stakeholders.
Implementatie	• De onderneming optimaliseert processen om waterverbruik te verminderen en de waterkwaliteit te verbeteren. Bijvoorbeeld door de inzet van de best beschikbare technologieën; • De onderneming past scenario-analyse toe bij huidige locaties en de selectie van nieuwe productielocaties; • De onderneming investeert in technische innovatie.
Transparantie	• De onderneming is transparant over haar waterrisico's en haar impact in de stroomgebieden en ecosystemen; • De onderneming is transparant over het inzetten van haar invloed met betrekking tot regelgeving op het gebied van water; • De onderneming is transparant over samenwerking met en het aangaan van de dialoog met relevante stakeholders.
Samenwerking in de sector	• De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketen en andere belanghebbenden die mede gebruik maken van dezelfde waterbronnen als de onderneming.

¹⁰ https://www.panda.org/wwf_news/?352050/Worsening-drought-risk-impacts-55-million-people-every-year-says-WWF-report

¹¹ https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2018-the-geography-of-future-water-challenges-water-scarcity_3147.pdf

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG Doel 3. Goede gezondheid en welzijn (3.9)
- SDG Doel 6. Schoon water en sanitair (6.3, 6.4, 6.5 en 6.6)
- SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie (12.4)
- SDG Doel 15. Leven op het land (15.1)

Voortgang thema

Newmont Corporation

Newcrest Mining, de onderneming waar wij oorspronkelijk engagement mee voerden, is eind 2023 overgenomen door Newmont Corporation. In ons gesprek met Newmont in de eerste helft van 2024 kondigde de onderneming aan bezig te zijn met het herontwikkelen van haar Waterstrategie, die uit 2014 dateert. Hiervoor zal Newmont ook diverse nieuwe waterdoelen opstellen, waaronder doelen met betrekking tot waterefficiëntie. Als onderdeel van de nieuwe Waterstrategie brengt de onderneming ook opnieuw de fysieke waterrisico's waaraan het is blootgesteld in kaart. Hiervoor maakt het gebruik van de 'Aquaduct Tool', ontwikkeld door het 'World Resource Institute' (WRI). De uitkomsten van deze risico-inventarisatie verwacht Newmont in haar Duurzaamheidsrapport voor 2024 te delen.

Vervolg

In de tweede helft van 2024 wordt het thema Klimaatadaptatie en water afgesloten. Dit betekent dat wij begin tweede helft van 2024 afrondende gesprekken voeren met de ondernemingen.

Bridging the gap

Voldoende en schoon water is cruciaal voor mensen, bedrijven en landen wereldwijd. En teveel water kan leiden tot overstromingen en waterschade. Toch hebben institutionele beleggers vaak onvoldoende inzicht in de waterrisico's in hun portefeuille. Daarom slaan, na een eerdere succesvolle samenwerking op dit thema, Achmea Investment Management, NN, SCOR, Deltares en WWF de handen ineen om beter inzicht te krijgen in waterrisico's.

Het samenwerkingsproject "Bridge" ontwikkelt een aanpak om waterrisico's in stroomgebieden van rivieren in kaart te brengen die van belang zijn voor beleggingsportefeuilles. Als pilot zijn het Tietestroomgebied, in de Braziliaanse regio Sao Paulo, en het Chennai-stroomgebied in India geselecteerd.

We kijken in deze stroomgebieden naar de impact van klimaatverandering, sociaal-economische veranderingen en hoe bedrijven waarin we beleggen in deze gebieden omgaan met waterrisico's. Zo krijgen we een goed beeld van welke risico's nog onvoldoende geadresseerd zijn. Dit zal worden vertaald naar portefeuille-management en engagement met deze bedrijven.

Het project maakt deel uit van het Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI) programma van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De resultaten zullen dan ook publiek beschikbaar zijn en een startpunt vormen voor verdere samenwerking van institutionele beleggers om waterrisico's beter te adresseren, en om klimaatverandering en biodiversiteitsverlies te helpen tegengaan. Dit gebeurt onder andere via het 'Ceres Valuing Water Finance Initiative' waar Achmea IM deel van uit maakt.

4.4.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.4.2.1 MIJLPALEN KLIMAATADAPTATIE EN WATER

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Industrias Penoles SAB de CV	Mexico	Metaal en Mijnbouw	3.0						
2 Infineon Technologies AG	Duitsland	Halfgeleiders	5.4						
3 Newmont Corporation	Verenigde Staten	Metaal & Mijnbouw	5.2						
4 Qorvo, Inc.	Verenigde Staten	Halfgeleiders	6.3						
5 Rio Tinto plc	Verenigd Koninkrijk	Metaal en Mijnbouw	4.2						
6 Vanguard International Semicon	Taiwan	Halfgeleiders	4.3						

¹ De MSCI Water Stress Score geeft weer in hoeverre waterschaarste een risico vormt voor de onderneming en hoe de onderneming water gerelateerde risico's en kansen oppakt. De score is op een schaal van 0 tot 10, waarbij een lage score aantoont dat de onderneming geen robuuste strategie heeft om haar watergebruik te beheren en verminderen.

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.4.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Newmont Corporation	Beleidsvorming en governance: De onderneming heeft doelstellingen per productielocatie en toeleveringsketen met betrekking tot watergebruik, afvalwater en het herstellen van stroomgebieden.	Newmont kondigde een evaluatie van haar waterstrategie aan, waarbij het gebruik zal maken van de 'Aquaduct Tool' van het 'World Resources Institute'. Aan de hand van deze evaluatie zal de onderneming onder andere nieuwe water-efficiëntie doelstellingen ontwikkelen.

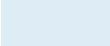
4.4.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.4.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.4.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	67% na 2,7 jaar	ja

4.5. Thematisch: Reductie CO₂-uitstoot (PLUS)

In het Klimaatakkoord van Parijs spraken 196 landen af de opwarming van de aarde te zullen beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, met het streven om de opwarming beneden de 1,5 graad Celsius te houden. Het koolstofbudget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen wordt. Daarom is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur. Tijdens de dialoog Reductie CO₂-uitstoot gaan we met ondernemingen in gesprek over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich meebrengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen biedt. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen en de mate waarin ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Voor dit thema is met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals 'Transition Pathway Initiative' (TPI) het beleggingsuniversum getoetst. Aan de hand van de uitkomst zijn ondernemingen geselecteerd met relatief de hoogste emissies en weinig aandacht in hun beleid voor de transitie naar een klimaatvriendelijk bedrijfsmodel.

4.5.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.5.1.1 DOELSTELLINGEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	Ondernemingen hebben het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	- De onderneming stelt een bestuurder of bestuurscomité aan met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op het klimaatbeleid - De onderneming neemt aan CO₂-reductie gerelateerde KPI's op in de beloning van bestuurders - De onderneming is transparant over haar betrokkenheid bij belangenorganisaties en zorgt ervoor dat de doelen in lijn zijn met haar eigen klimaatbeleid
Strategie	Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO ₂ /EVIC.	- De onderneming stelt 'science based targets' en laat deze extern valideren - De onderneming committeert zich aan een net-zero ambitie
Risicomanagement	De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.	- De onderneming rapporteert over klimaatrisico's en -kansen in lijn met TCFD - De onderneming stelt een klimaat scenarioplanning op
Transparantie	De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	- De onderneming rapporteert scope 1 en 2 GHG emissiedata en laat deze extern valideren - De onderneming rapporteert aan 'CDP climate change'

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang thema

Southwest Airlines

Het eerste gesprek met Southwest Airlines vond plaats in de eerste helft van 2024. Voor 2035 heeft de onderneming het doel gesteld om de intensiteit van haar emissies met 50 procent te reduceren. Dit doel is ambitieuzer dan die van branchegenoten. Toch is de onderneming niet van plan haar doelstellingen de komende twee jaar te laten valideren door het 'Science Based Targets initiative' (SBTi). Southwest Airlines zet voornamelijk in op 'sustainable aviation fuel' (SAF) en brandstofefficiëntie. Waterstof speelt geen grote rol

voor het behalen van haar huidige doelstellingen. De onderneming gaat onze suggestie om specifiekere ESG gerelateerde doelstelling toe te voegen aan haar beloningsbeleid in overweging nemen.

Steel Dynamics

In de eerste helft van 2024 spraken we voor de tweede keer met Steel Dynamics. De onderneming maakt uitsluitend gebruik van 'Electric Arc Furnace' (EAF) technologie waarbij metaalschroot wordt gerecycled. Dit productieproces is vele malen efficiënter dan het produceren van staal uit ruwijzer door middel van hoogovens. Steel Dynamics maakt net als andere EAF-producenten bezwaar tegen het door het 'Science Based Targets initiative' (SBTi) ontwikkelde emissiereductie-pad voor de staalsector, dat onderscheid maakt tussen staal geproduceerd van ruwijzer en metaalschroot. Omdat beide productieprocessen volgens SBTi moeten vergroenen, moet staal geproduceerd van metaalschroot aan strengere emissievereisten voldoen dan staal geproduceerd van ruwijzer. Steel Dynamics heeft daarom samen met sectorgenoten via de 'Global Steel Climate Council' (GSCC) eigen 'science based targets' ontwikkeld, waarin geen onderscheid wordt gemaakt tussen productietechnologieën. Wij hebben onze zorgen over deze ontwikkeling uitgesproken richting de onderneming. Omdat beide standaarden het voor de staalsector beschikbare CO2-budget anders verdelen, kunnen alle staalproducten 'science based targets' claimen, maar gezamenlijk het CO2-budget overschrijden. Daarnaast spraken we verder met de onderneming over het nut van klimaatscenario-analyses en deelden we een 'best practice' uit de branche voor het kwantificeren van de verschillende toegepaste emissiereductiemaatregelen.

Oneok

Voor Oneok, dienstverlener in de aardgas sector, zijn compressoren en ontluchting in pijpleidingen belangrijke oorzaken van broeikasgasuitstoot. Wij vragen de onderneming zich daarom te richten op het afvangen van methaangas dat anders vrij zou komen in de lucht en dit terug te leiden in het netwerk. Wij vragen Oneok verder om lekkages aan pijpleidingen te voorkomen en tijdig te repareren. Hiermee wordt niet alleen methaanuitstoot voorkomen, maar ook aardgas, dat commerciële waarde vertegenwoordigt, behouden. Door het gebruik van geavanceerde detectie- en meettechniek kunnen lekkages en vergelijkbare storingen aan het netwerk in een vroeg stadium worden gesignaleerd. De onderneming gaf aan zich op beide onderdelen te blijven inzetten en waar mogelijk ook beter en gedetailleerder inzicht te geven over de gerealiseerde verbeteringen.

Voortgang PLUS thema

CK Hutchison

In de eerste helft van 2024 spraken we opnieuw met het conglomeraat CK Hutchison, dat bestaat uit een Infrastructuur, Telecommunicatie-, Haven en Retaildivisie. De onderneming is op divisieniveau bezig met het uitvoeren van klimaatscenario-analyses, beginnende bij de

Infrastructuur- en Havendivisie. CK Hutchison zei toe de verschillende scenario-analyses op den duur te zullen consolideren en hier op groepsniveau over te rapporteren, waarmee het zou voldoen aan onze engagementverwachtingen op dit onderwerp. Daarnaast zet de onderneming stappen op het stellen van 'science-based' emissiedoelstellingen. Zo ontving de Havendivisie afgelopen jaar validatie van het 'Science Based Targets initiative' (SBTi) voor de nieuwe, ambitieuzere emissiedoelstellingen die de divisie stelde. CK Hutchison is nog in afwachting van de SBTi methodologie voor de olie- en gas industrie, waarna het ook voor haar Infrastructuurdivisie 'science-based targets' kan stellen.

Indorama

Het eerste gesprek met Indorama Ventures vond plaats in de eerste helft van 2024. In 2022 heeft Indorama Ventures zich gecommitteerd aan het zetten van 'science based targets' voor scope 1 en scope 2 emissies. De onderneming zet in op het verhogen van circulariteit bij haar activiteiten via het recyclen van PET flessen en het gebruik van biomaterialen. Indorama heeft als doel om in 2030 100 miljard flessen te recyclen, het aantal dat ze tot nu toe in totaal hebben gerecycled. Indorama is daarom voornemens 4 recycle-faciliteiten op te zetten, waarvan er 2 al goedgekeurd zijn door het bestuur. Voor nu ligt de focus nog op mechanische recycling, aangezien chemische recycling nog niet commercieel beschikbaar is. De onderneming heeft nog geen scope 3 emissiereductie-doelstelling. Wij vragen de onderneming hiermee te beginnen. Vanaf 2024/2025 gaat Indorama meer actie ondernemen om steenkool uit te faseren. Wij vragen de onderneming om met een concreet en tijdsgebonden plan te komen.

Kinder Morgan

Het eerste gesprek met Kinder Morgan vond plaats in de eerste helft van 2024. Kinder Morgan, dat voornamelijk energie-infrastructuur ontwikkelt en beheert, wil blijven investeren in infrastructuur voor gas. De onderneming stelt momenteel alleen emissie-intensiteit doelstellingen voor haar eigen activiteiten. Om 'fugitive' emissies te reduceren investeert de onderneming in 'pump down' systemen, waarmee gas in de grond kan worden opgeslagen tijdens onderhoudswerkzaamheden. Ook zet Kinder Morgan in op 'Carbon Capture and Storage' (CCS). Omdat het overgrote deel van de uitstoot van Kinder Morgan scope 3 emissies betreft, vroegen wij de onderneming deze emissies in kaart te brengen en hierover te rapporteren. In een vervolgesprek zullen wij op de voortgang reflecteren. Daarnaast vroegen wij de onderneming klimaatdoelstellingen in het beloningsbeleid van bestuurders op te nemen. De onderneming lijkt hier echter niet open voor te staan.

Nippon Sanso

Met Nippon Sanso vond dit halfjaar een eerste introducerende ontmoeting plaats. Onze vragen gingen over de tijdige reductie van de broeikasgasuitstoot en over het stellen van verifieerbare doelen op dit gebied. We vragen de onderneming om 'science-based targets' op te stellen en

deze extern te laten valideren. Op onze verzoeken reageerde de onderneming dat ze de suggesties om haar 'koolstofneutraal in 2050 ambitie' te vertalen naar concrete korte en middellange termijndoelstellingen, in overweging zal nemen. In een vervolgesprek zullen we bespreken welke concrete toezeggingen de onderneming kan doen om scope 3 emissiedoelen te stellen.

Mitsui Chemicals

In de eerste helft van 2024 spraken we voor het eerst met Mitsui Chemicals Group. De bijeenkomst vond plaats op het Achmea kantoor in Zeist. Onze 'Dutch Climate Coalition' partner MN nam ook deel aan de discussie. Mitsui Chemicals verwacht haar emissie reductiedoelstelling van 2030 te zullen halen. Voor emissiereductie richt de onderneming zich op dit moment vooral op het verduurzamen van 'naphta crackers' door gebruik te maken van ammoniak in plaats van methaan. Het gebruik van biobrandstoffen is ook iets waar de onderneming mee bezig is. Mitsui Chemicals Group wil haar emissiereductiepad in lijn brengen met het Klimaatakkoord van Parijs, maar heeft haar doelstellingen nog niet extern laten valideren. Bovendien is de onderneming terughoudend met het committeren aan langetermijndoelen. Mitsui Chemicals zal moeten beginnen met het verbeteren van haar rapportage van emissies. De onderneming verwacht in 2026 meer data te kunnen presenteren over haar scope 3 emissies.

Orlen

Het eerste gesprek met Orlen vond plaats in de eerste helft van 2024. Orlen heeft zich gecommitteerd aan een net-zero doelstelling voor 2050, maar is niet van plan extern gevalideerde 'science based targets' te zetten, omdat de onderneming dat ambitieniveau onhaalbaar acht. Op dit moment neemt Orlen wel kwalitatieve KPI's gerelateerd aan CO2-reductie op in de beloning van bestuurders. Wij vroegen de onderneming deze doelstellingen in het beloningsbeleid verder te ontwikkelen en te kwantificeren. Orlen rapporteert aan CDP climate change, maar behaalt hier slechts een D score. Wij vroegen de onderneming daarom te beginnen met fysieke risico-evaluaties voor haar activa. Orlen zet onder andere in op het ontwikkelen van elektrolyse-installaties voor de productie groene waterstof. Daarnaast verwacht Orlen in 2030 een CO2 afvang- en opslagcapaciteit van ongeveer 3 miljoen ton CO2 per jaar opgezet te hebben.

United Parcel Service

Ons eerste gesprek met UPS vond plaats in februari 2024. De onderneming hield een afspraak in eerste instantie af, maar stelde uiteindelijk voor om ons tegelijkertijd met vermogensbeheerders Robeco en Baillie Gifford te woord te staan. Wij hebben gezamenlijk onze zorgen geuit over de beperkte tijd en capaciteit die de onderneming aan engagement met aandeelhouders lijkt te besteden. In reactie op onze vraag over 'science-based' emissiereductie-doelstellingen, die sommige branchegeenoten al wel maar UPS nog niet heeft gesteld, wees de onderneming op de uitdagingen en onzekerheden rondom de beschikbaarheid en betaalbaarheid van 'Sustainable Aviation Fuels' (SAFs). Hoewel UPS stappen zet om haar SAF-strategie te ontwikkelen, blijven de hoge kosten voor SAFs een probleem. Daarnaast zet de onderneming in op samenwerking met klanten, wiens scope 3 emissies afhankelijk zijn van transport partijen als UPS, om het gebruik van alternatieve brandstoffen te financieren en te vergroten. In een vervolgesprek zullen we blijven aandringen op het belang van 'science-based targets' en de onderneming vragen haar SAF-strategie verder uit te werken.

4.5.2. Voortgang thema Reductie CO₂-uitstoot

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.5.2.1 MIJLPALEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

	Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1	Hydro One Ltd.	Canada	Elektriciteitsbedrijven	7.64						
2	Martin Marietta Materials, Inc.	Verenigde Staten	Bouwmaterialen	5.34						
3	Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	5.55						
4	ONEOK, Inc.	Verenigde Staten	Bouwmaterialen	2.58						
5	Southwest Airlines Co.	Verenigde Staten	Luchtvaartmaatschappijen	5.25						
6	Steel Dynamics, Inc.	Verenigde Staten	Metaal en Mijnbouw	5.63						
7	Valero Energy Corporation	Verenigde Staten	Olie, gas en brandstoffen	2.83						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere Lage score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.5.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Steel Dynamics	Strategie - De onderneming stelt 'science based targets' en laat deze extern valideren.	Steel Dynamics heeft toegezegd 'Global Steel Climate Council' (GSCC) gevalideerde 'science-based targets' te stellen. Om aan de voorwaarden te voldoen, zal de onderneming een scope 3 doelstelling ontwikkelen.

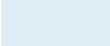
4.5.3. Tussentijdse evaluatie Reductie CO₂-uitstoot

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.5.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.5.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	75% na 2 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	12% na 2 jaar	nee

4.5.4. Voortgang thema Reductie CO₂-uitstoot PLUS

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

VOORTGANG INDIVIDUELE DIALOGEN

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 CF Industries Holdings, Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	4.74						
2 CK Hutchison Holdings Ltd	Hong Kong	Industriële Conglomeraten	5.15						
3 Indorama Ventures Public Co.	Thailand	Chemicaliën	5.12						
4 Kinder Morgan Inc	Verenigde Staten	Olie, gas en brandstoffen	2.44						
5 Mitsui Chemicals, Inc.	Japan	Chemicaliën	5,05						
6 Nippon Sanso Holdings Corporation	Japan	Chemicaliën	5.20						
7 Polski Koncern Naftowy (PKN) ORLEN S.A.	Polen	Olie, gas en brandstoffen	3.22						
8 Solvay SA	België	Chemicaliën	5.20						
9 United Parcel Service, Inc. Class B	Verenigde Staten	Luchttransport en Logistiek	6.12						
10 Volkswagen AG	Duitsland	Automobielen	5.14						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de ‘Low Carbon Transition’. Ondernemingen met een hogere Lage score zijn meer in lijn met de ‘Low Carbon Transition’ in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.5.4.1 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
CK Hutchison	Risicomanagement - De onderneming stelt een klimaat scenarioplanning op.	CK Hutchison voert op divisieniveau klimaatscenario-analyses uit en is voornemens deze samen te brengen en hier op groepsniveau over te rapporteren.

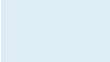
4.5.5. Tussentijdse evaluatie Reductie CO₂-uitstoot PLUS

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.5.5.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.5.5.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	33% na 1,5 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	11% na 1,5 jaar	nee

4.6. Thematisch: Goede Voeding

Een goede gezondheid is niet vanzelfsprekend. Hoewel het recht op een goede gezondheid is benoemd in artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Een van de thema's die cruciaal is voor gezondheid is voeding. Zowel goede - als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Zo is enerzijds 1 op de 9 mensen wereldwijd ondervoed en hebben anderzijds ook meer dan 650 miljoen mensen juist obesitas. Om gezondere voedingspatronen mogelijk te maken zijn niet alleen individuele keuzes van belang. Zo is het van belang dat gezonde voeding ook daadwerkelijk beschikbaar is, tegen betaalbare prijzen. Ook is het belangrijk dat consumenten goede informatie kunnen krijgen over de gezondheid van de producten die zij kopen en dat aanbieders terughoudend zijn in marketing van ongezonde producten. Kortom, juist ondernemingen zijn aan zet om betaalbare gezondere opties aan te bieden, te promoten en duidelijke informatie te geven. Bij dit engagementthema bouwen we voort op het eerdere engagementthema 'Access to Nutrition' dat we tot 2023 hebben gevoerd met de voedingsmiddelenindustrie. Echter, voegen we nu andere sectoren toe die een belangrijke rol spelen in het beschikbaar maken van (on)gezonde voeding, zoals de supermarktsector en brouwerijen. Ook verbreden we onze doelstellingen om zo de verschillende mogelijkheden die ondernemingen hebben om gezondere voedingspatronen te stimuleren in onze engagement te adresseren. Het gaat dan om het gezonder maken van de productenportefeuille, het betaalbaarder maken van gezonde voeding, het beleid rondom de marketing van ongezonde voeding, lobbyactiviteiten, maar ook om het verbeteren van de rapportages van ondernemingen over deze onderwerpen.

4.6.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.6.1.1 DOELSTELLINGEN GOEDE VOEDING

Doelstelling	Toelichting
Governance	• De onderneming heeft publieke doelstellingen die SMART zijn geformuleerd, om de gezondheidsimpact van hun productenportefeuille te vergroten. • De onderneming integreert het thema "Gezonde Voeding" in de corporate governance, bijvoorbeeld: • Door doelen op gebied van gezonde voeding te integreren in haar beloningsbeleid. • Door het thema aantoonbaar te beleggen en te bespreken binnen de relevante commissies van het bestuur.
Beleid	• De onderneming heeft publiek beschikbaar beleid om: • Geen marketing van ongezonde voeding te richten op kinderen; • Wanneer de onderneming alcoholische dranken produceert, verantwoord alcoholgebruik tegen te gaan en de marketing daarop aan te passen; • Wanneer de onderneming babyvoeding produceert, publiekelijk kenbaar te maken dat het "The International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes" respecteert.
Implementatie & monitoring	• De onderneming boekt aantoonbaar vooruitgang op haar doelstellingen. Bijvoorbeeld via: • Het gezonder maken van bestaande producten; • Het introduceren van gezondere producten en/of menu-opties; • Het betaalbaar en breder beschikbaar maken van gezonde voeding; • Het beter informeren van klanten wat betreft de voedingswaarde van haar producten; • Het actief promoten en stimuleren van gezondere opties.
Samenwerking in de keten	• De onderneming werkt actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding. • De onderneming neemt publiekelijk op een positieve manier een standpunt in op het thema "Gezonde Voeding". Bijvoorbeeld via haar lobby-beleid en openbare standpunten.
Transparantie	• De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling System' dat de gezondheid van producten in kaart brengt. • De onderneming is transparant over haar lobbyactiviteiten op het thema "Gezonde Voeding".

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 2: Geen Honger
- SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn

Samenwerking

Bij dit engagementtraject werken we samen met het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van 'ShareAction', het 'Interfaith Center on Corporate Responsibility' (ICCR), het 'Access to Nutrition Initiative' en de 'Health Engagement Alliance'.

LIPH

Het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van ShareAction is een samenwerkingsverband op het gebied van verantwoord beleggen en gezondheid. Het internationale initiatief richt zich op asset managers en asset owners die stappen willen zetten op het thema "Gezondheid". Binnen het thema "Gezondheid" wordt aandacht besteed aan toegang tot zorg (inclusief medicijnen), een gezond milieu (denk aan de gezondheidsimpact van luchtverontreiniging), gezonde voeding en gezonde werkomstandigheden. Doelen van het programma zijn o.a.

- Samenwerking bij engagement op het thema gezondheid;
- Kennis delen om de impact van beleggingen op het thema gezondheid beter in kaart te brengen;
- Inzicht krijgen in de belemmeringen die bedrijven ervaren, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving, om stappen te zetten naar een meer gezonde samenleving.

ICCR

Het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) is een organisatie in de Verenigde Staten die in samenwerking met haar leden engagement voert en resoluties indient op diverse duurzaamheidsthema's, waaronder het thema "Gezonde Voeding". Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement, bijvoorbeeld door het indienen van resoluties.

Access to Nutrition Initiative

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index, regionale indices die

inzoomen op specifieke landen, als thematische indices. Voorbeelden van deze thematische indices zijn onderzoeken naar de marketing van vervangers van borstvoeding en de gezondheid van voeding voor jonge kinderen. De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd vanuit het Access to Nutrition Initiative. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel.

Health Engagement Alliance

In samenwerking met VGZ, A.S.R., Cardano en Achmea IM is de Health Engagement Alliance (HEAL) opgericht, een platform om samen te werken bij de engagement met fastfood ondernemingen. In eerste instantie zal dit gericht zijn op de bekendere fastfoodketens, waaronder Restaurant Brands International (o.a. Burger King), Yum!Brands (o.a. Pizzahut), McDonald's, Sodexo en Starbucks.

Voortgang

In de eerste helft van 2024 hebben we met alle ondernemingen in het programma contact opgenomen. Ofwel via een startbrief waarin we onze engagement introduceren, of via een collectieve engagement. Ook het eerste gesprek met **Sodexo** heeft inmiddels plaatsgevonden. Hieronder geven we een overzicht van de ondernemingen in het programma en de uitkomsten van het eerste gesprek.

Kellanova

In 2023 is de onderneming Kellogg's, bekend van de cornflakes, gesplitst in twee ondernemingen. WK Kellogg bedient de Noord-Amerikaanse markt. Kellanova is het deel van de onderneming dat met name de markten buiten Noord-Amerika bedient. Door de splitsing van de onderneming is het een goed moment om het gesprek aan te gaan over de nieuwe koers die de onderneming gaat varen. We hebben in juni onze startbrief gestuurd en verwachten in de tweede helft van 2024 het eerste gesprek te plannen. Eind 2024 zal ook de 'Access to Nutrition Index' uitkomen waarin de prestaties van de onderneming op het thema goede voeding onder de loep worden genomen. Dit zal een belangrijke basis vormen voor het engagement.

Associated British Foods

Associated British Foods heeft een brede portefeuille aan voedingsmiddelen, ingrediënten en grondstoffen voor de voedingsindustrie. Daarnaast is de onderneming wereldwijd, in meer dan 55 landen actief. De onderneming erkent de relevantie van gezonde voeding en benoemt ook de toenemende regelgeving op dit terrein als een belangrijke drijfveer. We zien wel dat de onderneming nog verschillende stappen kan zetten, van een beter lobbybeleid, betere rapportages, tot het gezonder maken van haar producten. In

juni hebben we de startbrief naar de onderneming verzonden.

AB Inbev

AB Inbev is bekend als één van de grootste bierproducenten wereldwijd. In onze engagement gaan we over twee zaken het gesprek aan. Ten eerste over wat de onderneming kan doen op het gebied van verantwoorde marketing van alcoholisch dranken. Ten tweede heeft de onderneming steeds meer alcoholvrije producten in haar portfolio. We gaan met de onderneming in gesprek over hoe gezondheid een rol speelt bij productontwikkeling en hoe het hier in haar strategie op stuur. De onderneming reageerde positief op ons verzoek en het eerste gesprek zal in de tweede helft van 2024 plaatsvinden.

The Coca-Cola Company

The Coca-Cola Company is een onderneming die ook in het vorige engagementthema "Access to Nutrition" was opgenomen. We hebben de onderneming ook in dit thema opgenomen vanwege de grote impact die de onderneming wereldwijd heeft. Ook was de onderneming in het verleden wel open voor engagement, maar werd er te weinig voortgang geboekt. We zien de komende jaren echter verschillende kansen om met andere investeerders samen te werken om de druk op te voeren. Als eerste stap hebben we met andere investeerders een brief gestuurd met onze aanbevelingen in relatie tot de uitkomsten van de 'Access to Nutrition India Index'. In deze brief laten we zien welke stappen de onderneming specifiek in India kan zetten.

Woolworths

Woolworths is een Australische supermarktketen. Juist supermarktketens spelen een belangrijke rol om gezondere voeding beschikbaar te maken. Ze kunnen dit bijvoorbeeld doen via een gezonder productenaanbod, de informatie die ze aan klanten geven en door het promoten van gezondere opties. Wij hebben in juni onze startbrief gestuurd en hopen in de tweede helft van 2024 het eerste gesprek te kunnen inplannen.

Sodexo

Sodexo is wereldwijd een grote cateraar en bedient een breed scala aan sectoren. Van ziekenhuizen, gevangenissen, scholen tot bedrijfskantines. In samenwerking met HEAL heeft het eerste gesprek met de onderneming al plaatsgevonden. Dit gesprek was positief aangezien de onderneming het belang van dit onderwerp erkent. Dat betekent dat we in het gesprek dieper in konden gaan op de stappen die de onderneming zet om gezondere voeding in de spotlight te zetten en klanten beter te informeren over de voedingswaarde van haar producten.

McDonald's Corporation

McDonald's heeft als onderneming geen introductie. De strategie op het gebied van gezonde voeding is echter nog in een vroeg stadium. Er is beleid over marketing en productinformatie, maar er is nog geen overkoepelende strategie hoe de onderneming gezondere opties in alle verschillende landen waar het actief is op de kaart kan zetten. Ook ontbreekt een duidelijke strategie voor hoe de onderneming omgaat met steeds strikter wordende regelgeving. Wij hebben in samenwerking met HEAL een verzoek gestuurd voor een engagementgesprek en hopen dat dit gesprek in de tweede helft van 2024 plaatsvindt.

Vervolg

In de tweede helft van 2024 willen we met alle ondernemingen een eerste gesprek hebben gevoerd. Op basis van de uitkomsten van de 'Global Access to Nutrition Index', die dit najaar uitkomt, zullen we een nieuwe analyse maken en de doelstellingen verfijnen per onderneming.

4.6.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.6.2.1 MIJLPALEN GOEDE VOEDING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Anheuser-Busch InBev	België	Dranken	AA						
2 Associated British Foods plc	Verenigd Koninkrijk	Voedselproducten	AA						
3 Kellanova	Verenigde Staten	Voedselproducten	AAA						
4 McDonald's Corp.	Verenigde Staten	Hotels, restuarants en vrije tijd	A						
5 Sodexo SA	Frankrijk	Hotels, restuarants en vrije tijd	A						
6 The Coca-Cola Company	Verenigde Staten	Dranken	AAA						
7 Woolworths Ltd	Australië	Consumentengoederen Distributie & Retail	A						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

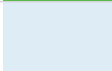
4.6.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.6.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.6.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	14% na 0,5 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0% na 0,5 jaar	nee

4.7. Thematisch: Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van grote hoeveelheden plastics ook tot grote milieuvervuiling en zoals uit steeds meer onderzoek blijkt, ook tot gezondheidsrisico's. Vervuiling van land en water, onder andere door plastic, is inmiddels één van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Enerzijds wordt verwacht dat de plasticproductie nog enorm zal groeien. Anderzijds groeit ook het inzicht dat deze groei zeer onwenselijk is vanwege de genoemde risico's voor milieu en gezondheid. Daarom zijn de ontwikkelingen in de plastic waardeketen ook van belang voor beleggers die in veel ondernemingen in deze keten beleggen. Achmea IM zet engagement over gebruik van plastic daarom voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

4.7.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.7.1.1 DOELSTELLINGEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt¹ overheden in de aanpak van deze risico's; - De onderneming weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen;
Beleid	- ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, analyse van technische mogelijkheden. - Marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;
Implementatie & monitoring	- De onderneming stelt ambitieuze doelen², bijvoorbeeld voor: - reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume); - reductie van het % gebruikt plastic uit fossiele grondstoffen; - reductie van plastic afval³; - De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastictransitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's en over: - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastic op de gezondheid en op het milieu; - het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen; - hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastictransitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

1 De onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken.

2 Deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar 'net-zero' uiterlijk in 2050, op basis van 'science-based targets' voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen.

3 Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

Sustainable Development Goals

Het engagementthema sluit aan bij verschillende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2-6)

Samenwerking

In de eerste helft van 2024 hebben we de samenwerking met de VBDO voortgezet, als vervolg op het in mei 2023 door de VBDO geïnitieerde investor statement dat ondernemingen oproep om plastic verpakking terug te dringen. Een aantal

engagementgesprekken in ons programma hebben we samen gevoerd met andere ondertekenaars van het VBDO statement.

In April 2024 ondertekende Achmea IM een investor statement op initiatief van het UN Environment Programme Finance Initiative (UNEP-FI)¹². Dit statement, uitgebracht voorafgaand aan de vierde ronde van onderhandelingen over het VN plastic verdrag, roept de deelnemende landen op tot een ambitieus verdrag. Met afspraken die de financiële sector in staat stelt om een belangrijke bijdrage te leveren aan de financiering van oplossingen om vervuiling door plastic aan te pakken.

Ook heeft Achmea IM samengewerkt met Planet Tracker¹³ aan een binnenkort te verschijnen investor statement dat de petrochemische industrie (producenten van plastics) oproept om de transitie naar een meer circulaire productie van plastics te versnellen en zich constructief op te stellen ten aanzien van het VN plastic verdrag.

Voortgang thema

In het eerste halfjaar van 2024 hebben we gesprekken gevoerd met **Ahold Delhaize, Carrefour, Henkel, Jerónimo Martins** en **L’Oreal**. De overige ondernemingen, **Kimberley Clark, Procter & Gamble** en **Repsol** spreken we in de tweede helft van het jaar.

Ahold Delhaize

In mei 2024 namen we deel aan de ESG-strategiedag van Ahold Delhaize. Reductie van plastic verpakking was één van de onderwerpen die aan de orde kwamen. De onderneming gaf aan hard te werken aan de reductie van plastic verpakkingen. Toch is snelle vooruitgang lastig, onder andere vanwege beperkte beschikbaarheid van geschikt gerecycleerd materiaal en gewoonten en voorkeuren van klanten. Wel heeft Ahold Delhaize de CDP¹⁴ plastic questionnaire ingevuld en heeft de onderneming zich aangesloten bij de Business Coalition die zich inzet voor een ambitieus VN plastic verdrag. Dit zijn twee concrete acties waar we Ahold Delhaize in eerdere gesprekken om hadden gevraagd. We noteren deze stappen dan ook als een bereikte mijlpaal. We spreken in de tweede helft van het jaar opnieuw met de onderneming, over de voortgang en uitdagingen rond het terugdringen van gebruik van plastic verpakkingen.

Carrefour

In Mei 2024 hebben we opnieuw met Carrefour gesproken. Ook deze onderneming heeft de CDP plastic questionnaire ingevuld. Dit is een stap vooruit in transparantie en maakt vergelijking met sectorgenoten mogelijk. Dit is in onze systematiek te noteren als een mijlpaal onder ‘implementatie’. Carrefour is druk bezig om intern de

beschikbaarheid van data over gebruik van materialen te verbeteren, om daarmee aan rapportage eisen en verwachtingen te kunnen voldoen. Daarnaast werkt Carrefour intensief samen met sectorgenoten en leveranciers binnen het France ‘plastic pact’, een platform waarin ondernemingen, experts en overheid samenwerken om gebruik van plastic verpakkingen te beperken. Carrefour gaf in het gesprek aan dat het een grote uitdaging wordt om de gestelde doelen te bereiken, omdat de beschikbaarheid van goede, duurzame en gerecyclede materialen beperkt is. Hier ziet Carrefour ook een belangrijke rol van de overheid. We vroegen Carrefour nog te reageren op de lijst met plastics en chemicaliën die in aanmerking komen voor uitfasering, opgesteld door de ‘Business Coalition for a Global Plastic Treaty’¹⁵ waar Carrefour onderdeel van is. Deze reactie moeten we nog ontvangen.

Henkel

In Maart 2024 spraken we opnieuw met Henkel. We bespraken de voortgang ten aanzien van de reductie van plastic verpakkingen. Hoewel de onderneming ook uitdagingen ziet rond bijvoorbeeld de beschikbaarheid van de juiste gerecyclede materialen, boekt Henkel toch voortgang richting de gestelde doelen. Op het gebied van transparantie over materiaalgebruik is er ook vooruitgang. Henkel werkt hard aan de voorbereidingen om aan de nieuwe Europese rapportage eisen (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) te kunnen voldoen. En Henkel heeft de CDP plastic questionnaire ingevuld. Omdat we hier eerder expliciet om hadden gevraagd, noteren we een mijlpaal voor implementatie. We vroegen Henkel in het gesprek verder om meer duidelijkheid over de inzet ten aanzien van het terugdringen van gebruik van schadelijke plastics en chemicaliën. Hierover zal Henkel ons nog nader informeren.

Jerónimo Martins

In April spraken we nogmaals met de Portugese supermarktketen Jerónimo Martins. De onderneming werkt hard aan het verbeteren van ontwerp en materiaalgebruik van verpakkingen en stelt reductie van plastic gebruik daarbij centraal. In dit proces werkt de onderneming ook veel samen met toeleveranciers. Jerónimo Martins ziet de beschikbaarheid van gerecyclede plastic als een belangrijke belemmering in de ambitie om minder fossiele plastics te gebruiken. Er is een actievere rol van de overheid nodig om afvalinzameling en recycling te bevorderen. Als actievere inzet van de overheid uitblijft, wordt het moeilijk de huidige doelen te behalen. Toch is de onderneming er in geslaagd om de hoeveelheid plastic verpakking per verkocht product te reduceren. Op het gebied van transparantie zien we ook vooruitgang. De onderneming heeft de CDP plastic questionnaire ingevuld en werkt hard aan de voorbereiding van CSRD-rapportage. We noteren een mijlpaal ‘toezegging’

¹² In samenwerking met de Principles for Responsible Investment, Finance for Biodiversity Foundation, Business Coalition for a Global Plastics Treaty en de Dutch Association of Investors for Sustainable Development (VBDO) en CDP.

¹³ Petchem Investor Statement - Planet Tracker: www.planet-tracker.org

¹⁴ Het CDP, voorheen bekend als het Carbon Disclosure Project, is een organisatie die bedrijven aanspoort tot betere rapportage over klimaat en natuur gerelateerde onderwerpen, waaronder ook gebruik van plastic;

¹⁵ www.businessforplasticstreaty.org

omdat de onderneming bereid is om naar een lijst met plastics en chemicaliën die in aanmerking komen voor uitfasering te kijken. We hebben gevraagd ons te laten weten in hoeverre die stoffen nog gebruikt worden. Ook noteren we een mijlpaal 'implementatie' omdat de CDP-questionnaire is beantwoord.

L'Oréal

In Maart 2024 spraken we ook nogmaals met L'Oréal. De onderneming heeft voldaan aan ons verzoek om de plastic questionnaire van het CDP in te vullen. Dit is een stap vooruit wat betreft transparantie en maakt vergelijking met sectorgenoten mogelijk. We zien deze stap als implementatie van één van de engagementdoelen. Ook werkt de onderneming hard aan de voorbereidingen van CSRD rapportage, wat zal leiden tot nog meer transparantie over gebruikte materialen. L'Oréal gaf aan dat de groei van gebruik van gerecycled materiaal lastig is, vanwege de beperkte beschikbaarheid van geschikt gerecycled materiaal. De onderneming werkt hard, in samenwerking met ketenpartners, om hier oplossingen voor te vinden. Verder werkt L'Oréal aan het uitfasen van het gebruik van micro-plastics en ook van PFAS.

Vervolg

In de tweede helft van 2024 willen we spreken met de ondernemingen die in de eerste helft van het jaar nog niet aan bod kwamen. Ook zullen we bekijken hoe we onze steun kunnen blijven tonen voor het VN-verdrag voor de aanpak van plastic vervuiling. Eind 2024 moet er een akkoord zijn bereikt over dit verdrag.

4.7.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.7.2.1 MIJLPALEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Carrefour SA	Frankrijk	Supermarktketens	2,5						
2 Henkel AG & Co. KGaA	Duitsland	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
3 Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Portugal	Supermarktketens	2,1						
4 Kimberly-Clark Corp	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,5						
5 L'Oreal SA	Frankrijk	Persoonlijke producten	5,5						
6 Procter & Gamble Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,5						
7 Repsol SA	Spanje	Olie, gas en brandstoffen	2.82						
8 Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland	Supermarktketens	1,25						

¹ Reductiedoel 'nieuw plastic': Dit doel betreft het terugdringen van gebruik van nieuwe plastic grondstof uit fossiele brandstoffen, ook wel 'virgin plastic' genoemd.

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.7.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Henkel AG	Transparantie: De onderneming rapporteert over de voortgang over het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen.	Henkel heeft voldaan aan ons verzoek om de plastic questionnaire van CDP in te vullen. Dit is een stap vooruit in transparantie en maakt vergelijking met sectorgenoten mogelijk.
L'Oreal	Transparantie: De onderneming rapporteert over de voortgang over het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen.	L'Oreal heeft voldaan aan ons verzoek om de plastic questionnaire van CDP in te vullen. Dit is een stap vooruit in transparantie en maakt vergelijking met sectorgenoten mogelijk.
Jeronimo Martins	Transparantie: De onderneming rapporteert over de voortgang over het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen.	Jeronimo Martins heeft voldaan aan ons verzoek om de plastic questionnaire van CDP in te vullen. Dit is een stap vooruit in transparantie en maakt vergelijking met sectorgenoten mogelijk.
Carrefour SA	Transparantie: De onderneming rapporteert over de voortgang over het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen.	Carrefour heeft voldaan aan ons verzoek om de plastic questionnaire van CDP in te vullen. Dit is een stap vooruit in transparantie en maakt vergelijking met sectorgenoten mogelijk.
	Governance: Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt overheden in de aanpak van deze risico's.	De onderneming steunt de Business Coalition voor het VN plastic verdrag en neemt deel aan het Franse 'plastic pact', een initiatief van bedrijven en de overheid om samen te werken aan reductie van plastic afval.
Royal Ahold Delhaize	Transparantie: De onderneming rapporteert over de voortgang over het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen.	Royal Ahold Delhaize heeft voldaan aan ons verzoek om de plastic questionnaire van CDP in te vullen. Dit is een stap vooruit in transparantie en maakt vergelijking met sectorgenoten mogelijk.
	Governance: Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt overheden in de aanpak van deze risico's.	De onderneming steunt de Business Coalition voor het VN plastic verdrag.

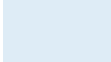
4.7.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten gedeeld aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.7.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.7.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	62% na 2 jaar	ja

4.8. Thematisch: Nature Action

De natuur en uit de natuur voortkomende producten en diensten zijn van grote waarde. Meer dan de helft van het mondiale bruto binnenlands product is afhankelijk van de natuur en haar diensten. De schade die de afgelopen decennia aan de natuur is toegebracht brengt ook de beschikbaarheid van producten en diensten uit de natuur in gevaar. De biodiversiteit, de veelheid van soorten planten en dieren, is van groot belang voor het in gezonde toestand houden van ecosystemen. Bij de afname van biodiversiteit komt het functioneren van ecosystemen in gevaar. Hierdoor kan de beschikbaarheid van vruchtbare grond, de natuurlijke zuivering van water en de bestuiving van gewassen verminderen. Omdat veel ondernemingen voor hun producten en diensten afhankelijk zijn van genoemde ecosysteemdiensten, is verlies van biodiversiteit een materieel risico voor die ondernemingen en ook voor de beleggers in deze ondernemingen. Voor beleggers is het van groot belang de risico's rond het verlies van biodiversiteit te kennen en daar actie op te ondernemen.

Zo kunnen beleggers de dialoog aangaan met de ondernemingen waarin zij beleggen over welke risico's deze ondernemingen zien en welke stappen zij kunnen zetten om de impact op verlies van biodiversiteit te beperken. Het internationale investor engagement programma 'Nature Action 100' biedt de mogelijkheid om in samenwerking met andere beleggers, het gesprek over biodiversiteitsrisico's aan te gaan met ondernemingen in de beleggingsportefeuille.

Nature Action 100 heeft tot doel om ondernemingen aan te sporen om het verlies aan natuur en biodiversiteit te beperken en waar mogelijk het verlies te herstellen. Dit om de financiële risico's te beperken en de economische belangen van investeerders op langetermijn te beschermen.

4.8.1. Introductie thema

Het beschermen van natuur en biodiversiteit staat in dit engagementthema centraal. Met het Global Biodiversity Framework als leidraad is het hoofddoel van het engagement: behoud van biodiversiteit, in zes onderdelen uitgewerkt. We hebben ons voor dit thema aangesloten bij het internationale engagement programma 'Nature Action 100' (NA-100) en stellen daarom ook de gezamenlijk gestelde doelen van NA-100 centraal. Met behulp van deze doelen worden de ondernemingen aangespoord om een

systematische, op de lange- termijn gerichte aanpak te ontwikkelen om de risico's rond verlies van biodiversiteit aan te pakken. Met het werken aan die doelen kunnen ondernemingen bijdragen aan het realiseren van de internationale beleidsdoelen ten aanzien van behoud en herstel van biodiversiteit¹⁶.

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.8.1.1 DOELSTELLINGEN BIODIVERSITEIT

Doelstelling ¹	Indicatoren
Governance	Het bestuur van de onderneming heeft een duidelijke rol bij het analyseren, beoordelen en beheren van natuur-gerelateerde afhankelijkheid, impact, risico's en kansen.
Ambitie	De onderneming committeert zich publiekelijk aan het beperken van verlies van biodiversiteit en aan het bijdragen aan herstel van biodiversiteit².
Analyse	- De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. - De onderneming maakt deze analyse openbaar.
Doelen stellen	- De onderneming stelt tijdsgebonden, context-specifieke, wetenschappelijk onderbouwde doelen vast, gebaseerd op de impact en afhankelijkheidsanalyse. - De onderneming rapporteert jaarlijks over de voortgang ten opzichte van deze doelen.
Implementatie	De onderneming ontwikkelt een plan van aanpak om de doelen te bereiken.

¹⁶ Zie voor de internationale doelen het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (cbd.int)

Samenwerking

- De onderneming maakt dit plan ook bekend in de jaarlijkse rapportage.
- De onderneming werkt samen met relevante externe partijen in de hele waardeketen, zoals sectororganisaties, beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van lokale gemeenschappen.

¹ Deze doelen zijn een vereenvoudigde vertaling van de NA-100 doelen: Investor Expectations – Nature Action 100

² Het bijdragen aan behoud en herstel van ecosystemen betreft de doelstelling van het Global Biodiversity Framework om uiterlijk in 2030 het verlies van biodiversiteit te stoppen en te werken aan herstel.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.6)
- SDG 14: Leven in het water (14.1)
- SDG 15: Leven op het land (15.2, 15.5)

Geselecteerde ondernemingen

De uitvoerende organisaties van het Nature Action 100 programma hebben voor dit engagement programma 100 ondernemingen geselecteerd die grote impact hebben op het verlies van biodiversiteit¹⁷. Hiertoe hebben ze gebruik gemaakt van de gegevens van een aantal biodiversiteitsimpact-data specialisten¹⁸. Achmea IM heeft bij aanmelding voor deelname aan het programma de voorkeur opgegeven voor een aantal ondernemingen die voorkomen in de beleggingsportefeuille. Daarvan zijn in eerste instantie de volgende ondernemingen aan ons toegewezen: Corteva, FMC Corp., Marubeni, Mitsui Co., Nutrien en WH Group. Omdat niet al deze ondernemingen in de portefeuilles van alle klanten voorkomen zijn we nog met het secretariaat van het programma in overleg om het aantal aan ons toegewezen ondernemingen te vergroten.

Samenwerking

In het najaar van 2023 heeft Achmea IM zich aangesloten bij het collectieve engagement programma 'Nature Action 100'. In navolging van het klimaat-engagement programma 'Climate Action 100+' richt Nature Action 100 zich op 100 ondernemingen met grote impact op verlies van biodiversiteit. Het programma wordt uitgevoerd door twee organisaties, Ceres en de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC). Ceres is een maatschappelijke organisatie in de Verenigde Staten die zich met en voor beleggers inzet voor een rechtvaardige en duurzame economie. De IIGCC is een netwerk van institutionele beleggers dat zich inzet voor het behalen van de internationale klimaatdoelen. Ze coördineert diverse engagement programma's waaronder Climate Action 100 en dus nu ook Nature Action 100. Zowel Ceres als IIGCC hebben veel ervaring met het coördineren van investor engagement.

Voor het onderzoek naar ondernemingen worden Ceres en IIGCC nog ondersteund door een adviesgroep geleid door Planet Tracker en de Finance for Biodiversity Foundation en inhoudelijk ook van advies voorzien door een raad van wetenschappelijke experts.

Met deelname aan Nature Action 100 geven we een belangrijk signaal over de urgentie van het terugdringen van verlies van biodiversiteit aan de 100 geselecteerde ondernemingen. En we nemen actief deel aan de dialoog met een aantal van de 100 geselecteerde ondernemingen.

Gezamenlijk roepen de ruim 200 deelnemende financiële instellingen de geselecteerde ondernemingen op om hun negatieve impact op de biodiversiteit te verminderen. We zien duidelijk toegevoegde waarde in het gezamenlijk optrekken met concrete doelstellingen die aansluiten op internationale afspraken (Global Biodiversity Framework) en standaarden (Taskforce Nature related Financial Disclosures - TNFD).

Voortgang thema

Eind 2023 zijn de introductiebrieven over het Nature Action 100 engagement programma aan de betreffende ondernemingen gestuurd. In de eerste helft van 2024 hebben we gesprekken gevoerd met de ondernemingen waarvoor wij deel uitmaken van de engagement groep: **FMC Corp., Marubeni, en Mitsui Co.**. Hieronder geven we een korte impressie van deze gesprekken.

FMC Corp.

FMC Corp is net als Corteva een van 's werelds grootste producenten van gewasbeschermingsmiddelen. De onderneming komt voort uit de al in 1883 opgerichte Bean Spray Pump Company. Na diverse overnames en uitbreiding van landbouwmachines naar landbouwchemie, werd de naam in 1948 voluit de 'Food Machinery and Chemical Corporation' en in 1961 werd dat kortweg FMC Corporation. Tegenwoordig behaalt de onderneming de meeste omzet uit verkoop van gewasbeschermingsmiddelen. Zuid-Amerika en Noord-Amerika zijn de belangrijkste afzetmarkten, gevolgd door Azië en Europa. Ook FMC ziet zich geconfronteerd met een mogelijk reputatierisico, als gevolg van de toenemende

¹⁷ www.natureaction100.org/companies

¹⁸ Met behulp van de impactdata is gestreefd naar de selectie van de 100 ondernemingen met 'de meeste negatieve impact'. Omdat deze impact data nog nieuw en volop in ontwikkeling zijn, is deze claim wellicht niet geheel 'absoluut'. Vast staat wel dat het gaat om 100 ondernemingen die allen een heel grote impact hebben en daarom heel relevant voor dit engagement programma.

aandacht voor behoud van biodiversiteit en aanscherping van wetgeving op gebied van gewasbeschermingsmiddelen.

In april spraken we voor het eerst met FMC Corp., samen met een groep beleggers die zich namens NA-100 richt op deze onderneming. Het goede nieuws is dat de onderneming zich heeft aangemeld voor de kopgroep¹⁹ van ondernemingen die met de TNFD aanpak voor impact analyse aan de slag gaat. Toch is de onderneming nog niet heel transparant over de inzichten die het al heeft wat betreft de schadelijke impact op de natuur. Ook over de uitdagingen en risico's voor de onderneming vanwege de toenemende wetgeving en de noodzaak om het productportfolio in lijn te brengen met internationale doelen voor behoud van biodiversiteit is de onderneming nog weinig concreet. Daar zullen we in de volgende gesprekken over verder praten.

Marubeni

Marubeni Corporation is een Japanse handelsonderneming met zeer uiteenlopende activiteiten. De onderneming is actief in de import en export en diverse binnenlandse activiteiten. De verhandelde producten en diensten omvatten lifestyle, IT-oplossingen, voeding, landbouw, bosbouw, chemicaliën, metalen en mineralen, energie, infrastructuurprojecten, maar ook financiële diensten en leasing. De meeste omzet haalt de onderneming uit voedingsmiddelen en landbouw, maar ook chemie en metalen en mineralen dragen substantieel bij aan de omzet. Dit zijn ook de activiteiten die de meeste impact hebben op de natuur en verlies van biodiversiteit.

We spraken met Marubeni in april. Marubeni vindt natuurlijk kapitaal van groot belang. Net als FMC heeft Marubeni zich ook aangesloten bij de kopgroep van ondernemingen die met de TNFD aan de slag gaat. Voor de onderneming is het een enorme klus om van alle verschillende bedrijfsonderdelen een goed beeld te krijgen van hun impact op natuur en biodiversiteit. De onderneming wil met alle producten en diensten een bijdrage leveren aan een duurzame toekomst, maar moet nog heel veel doen om juist ook de negatieve impact van de belangrijkste activiteiten in beeld te krijgen en deze impact te reduceren. In de volgende gesprekken zullen we daartoe concrete verbeterpunten voorleggen en de voortgang daarop volgen en bespreken.

Mitsui Co

Mitsui & Co is een Japanse handelsmaatschappij en onderdeel van de Mitsui Group, maar wel met een eigen beursnotering. De onderneming heeft een breed scala aan activiteiten. De meeste omzet haalt de onderneming uit activiteiten op gebied van energie, chemie en lifestyle, waaronder ook voedingsmiddelen en retail. De impact op verlies van biodiversiteit wordt vooral veroorzaakt door de activiteiten zoals mijnbouw, energie, landbouw en chemie.

Het eerste gesprek met Mitsui vond plaats in april. In dit gesprek liet Mitsui weten zich in te willen zetten om met de producten en diensten bij te dragen aan een economie die

‘nature positive’ is. Daartoe heeft de onderneming echter nog een heel lange weg te gaan. De onderneming gaf in het gesprek aan wel met een biodiversiteitsimpact analyse bezig te zijn, op basis van de TNFD-aanpak. Daartoe wordt informatie uit de diverse divisies samengebracht. Uit een eerste analyse stelde Mitsui vast dat de activiteiten in de mijnbouw, olie en gas, petrochemie en energieproductie veel impact hebben. Ook werd voor de producten uit de landbouw, bosbouw en visserij de afhankelijkheid van biodiversiteit vastgesteld. In de volgende gesprekken zullen we aandringen op concrete stappen om de negatieve impact op de biodiversiteit te reduceren.

¹⁹ Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD) www.tnfd.global/engage/inaugural-tnfd-early-adopters/

Vervolg

In de tweede helft van het jaar willen we nogmaals met de eerder genoemde ondernemingen spreken. Daartoe blijven we ook de ontwikkelingen rond het Nature Action 100 programma volgen om de beschikbare informatie te gebruiken in de dialogen. Ook bespreken we met Nature Action 100 aan welke dialogen we additioneel gaan deelnemen.

4.8.2. Voortgang thema

Per eind juni 2023 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.8.2.1 MIJLPALEN NATURE ACTION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 FMC Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	A						
2 Marubeni Corporation	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	AAA						
3 Mitsui & Co.,Ltd	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	A						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

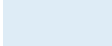
4.8.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben ondernemingen ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.8.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.8.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0% na 0,5 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0% na 0,5 jaar	nee

4.9. Thematisch: Access to Healthcare

Toegang tot gezondheidszorg is een mensenrecht en een belangrijk onderdeel van SDG 3 “Goede gezondheid & Welzijn”. Toegang tot gezondheidszorg is niet vanzelfsprekend, vanwege onder meer minder ontwikkelde zorgsystemen, te dure medicijnen of door het onvoldoende aansluiten van de zorg bij lokale behoeftes. Zo lopen volgens de World Health Organisation (WHO) 930 miljoen mensen het risico in armoede te vervallen door dure zorg. Het wereldwijd verbeteren van de eerstelijnszorg tegen 2030 kan 60 miljoen levens redden en de levensverwachting met 3,7 jaar verlengen²⁰. Binnen het thema Access to Healthcare richten we ons op ondernemingen die een belangrijke rol spelen in de zorgketen en bij kunnen dragen aan een beter toegankelijke zorg voor iedereen wereldwijd. Denk bijvoorbeeld aan ondernemingen die diagnostiek verzorgen, medische apparatuur ontwikkelen, medicijnen produceren of medische hulpmiddelen distribueren.

4.9.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.9.1.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO HEALTHCARE

Doelstelling	Toelichting
Governance & beleid	• De onderneming geeft de thematiek rondom Access to Healthcare een plek in de bedrijfsstrategie; • De onderneming vertaalt haar strategie rondom Access to Healthcare: • Naar heldere doelstellingen; • Naar de diverse markten waar de onderneming actief is. • De onderneming en het bestuur raadplegen gestructureerd relevante experts en stakeholders op het thema Access to Healthcare. • De onderneming verankert internationale standaarden, onder andere van de 'World Health Organisation' en de OESO op in haar beleid. Bijvoorbeeld de 'WHO Model Lists of Essential Medicines'. Een lijst van de meest effectieve en veilige medicijnen die overal beschikbaar zouden moeten zijn. • De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. We screenen deze doelstellingen op basis van de principes die Achmea IM i.s.m. andere investeerders en experts heeft opgesteld¹. • De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving.
Implementatie & monitoring	• De onderneming heeft een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van haar producten/diensten, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten. • De onderneming gaat op een verantwoorde manier om met patenten en licenties. Dit voorkomt dat medicijnen of medische producten onbereikbaar worden. • De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen. • De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes. • De onderneming heeft een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie te voorkomen als eerlijke handelspraktijken en belastingbetalingen te garanderen. • De onderneming neemt stappen om te zorgen dat haar lobbyactiviteiten of dat sectororganisaties waarvan zij lid is, niet lobbyen voor regelgeving die Access to Healthcare beperkt. • De onderneming neemt stappen om mensenrechten te waarborgen.

²⁰ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/primary-health-care>

Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op het thema.
Transparantie	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief lobbyactiviteiten en betalingen aan zorgverleners.

¹ <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/10/beleggers-dringen-aan-op-inbedding-toegang-tot-medicijnen-in-beloningsbeleid-farmaceuten>

Sustainable Development Goals

Met onze doelstellingen sluiten we aan bij de 'Sustainable Development Goals' (SDG's). Met name op:

- SDG 3: 'Goede Gezondheid & Welzijn' (3.8, 3.b)

Samenwerking

Bij dit engagement traject zullen we samenwerken met en/of informatie gebruiken van:

- De Access to Medicine Index. Wij gebruiken deze coalitie onder andere bij de voorbereiding van de engagements en het samenwerken met een bredere groep van institutionele beleggers.
- Het Interfaith Center on Corporate Responsibility. Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement door bijvoorbeeld het indienen van resoluties.
- De investeerders coalitie die is gevormd rondom het Covid-19 investor statement en het investor statement over de integratie van toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid²¹. We bouwen hierbij voort op de inhoudelijke kennis en inzichten die we hierbij hebben opgedaan, waaronder de principes voor het gedegen integreren van Access to Healthcare in beloningsbeleid.

Voortgang thema

Thermo Fisher

In juni hadden we een derde gesprek met Thermo Fisher. In dit gesprek zijn we met name ingegaan op hoe het thema "Access to Healthcare" beter in de governance van de onderneming kan worden geïntegreerd. We hebben aangedrongen dit ook op te nemen in het beloningsbeleid. Daarnaast hebben we gesproken over de aankomende 'EU Corporate Sustainability Reporting Directive' (CSRD) en welke stappen de onderneming gaat zetten om aan deze richtlijn te voldoen, in het bijzonder rondom het thema "Access to Healthcare".

Sanofi

Sanofi moet als Europese onderneming in 2025 voldoen aan de CSRD. Het is daarmee één van de eerste farmaceuten die deze stap zal zetten. De manier waarop ze dit doen zal de toon zetten voor farmaceuten uit andere werelddelen. We zijn daarom in ons gesprek dieper ingegaan op het proces dat ze doorlopen om hieraan te gaan voldoen, en hoe "Access to Healthcare" een plek zal krijgen. Positief is dat Sanofi in haar

dubbele materialiteitsanalyse inderdaad toegankelijke & betaalbare medicijnen als het meest materiële onderwerp heeft geïdentificeerd. Wij hebben erop aangedrongen bij de verdere uitwerking ook expliciet aandacht te besteden aan patenten en het prijsbeleid. Daarnaast hebben we gesproken over hoe Sanofi gericht probeert in ontwikkelingslanden medicijnen beter beschikbaar te maken en de zorg te versterken. We zien dat Sanofi hier een volwassen aanpak voor heeft ontwikkeld en het thema ook heeft geïntegreerd in haar beloningsbeleid.

Eli Lilly

Eli Lilly loopt volgens de 'Access to Medicine Index' achter op andere farmaceuten. Ook in ons tweede gesprek zijn we daarom ingegaan op de stappen die de onderneming kan zetten op dit gebied. Positief was dat de onderneming de toezegging deed om voor alle nieuwe ontwikkeltrajecten van medicijnen ook gestructureerd plannen te gaan maken over het beter toegankelijk maken van deze medicijnen. Ook liet de onderneming weten vanaf dit jaar actief medewerking te gaan verlenen aan het onderzoeksproces van de 'Access to Medicine Index'. Positieve stappen, en we noteren dan ook vooruitgang. Goed om hierbij aan te tekenen is dat de onderneming van ver moet komen, en nog verschillende stappen dient te zetten om ook bij de beter presterende ondernemingen op dit thema te gaan horen. Zo kan de onderneming meer stappen zetten om medicijnen in meer landen te registreren en beschikbaar te maken, en kan ook het beleid rondom patenten en de beprijzing van medicijnen verbeterd worden.

Danaher

Ook na meerdere verzoeken was Danaher niet responsief. Wij hebben daarom in samenwerking met ICCR en diverse investeerders vanuit de Verenigde Staten een brief naar Danaher gestuurd. In deze brief zijn we ingegaan op de plannen van Danaher om de tuberculose test "Cepheid" tegen een lagere prijs beschikbaar te stellen. Dat is positief aangezien het snel opsporen van tuberculose cruciaal is voor de bestrijding van deze ziekte. We hebben in de brief de onderneming hiervoor gecompimenteerd. We hebben daarnaast erop aangedrongen om een transparant proces in te richten, inclusief belanghebbenden, om de kostprijs van het medicijn vast te stellen en zo nodig de prijzen voor ontwikkelingslanden aan te passen. Bijkomend voordeel is dat dit mogelijk tot een voorbeeldaanpak leidt voor de sector voor de vaststelling van de prijs voor cruciale medicijnen en

²¹ Institutionele beleggers komen in actie: (achmea.nl)

testen in ontwikkelingslanden. In haar reactie liet Danaher weten inderdaad geen winst te willen maken op deze testen en dat het voornemens is de prijs door een onafhankelijke partij te laten verifiëren.

Vervolg

In de tweede helft van 2024 zal de nieuwe 'Access to Medicine Index' uitkomen. Op basis van de uitkomsten en de goede voorbeelden in het rapport gaan we met de diverse ondernemingen het gesprek aan over welke stappen zij verder kunnen zetten.

4.9.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.9.2.1 MIJLPALEN ACCESS TO HEALTHCARE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Amgen Inc.	Verenigde Staten	Biotechnologie	-						
2 Aspen Pharmacare Holdings Ltd	Zuid Afrika	Geneesmiddelen	-						
3 AstraZeneca PLC	Verenigd Koninkrijk	Geneesmiddelen	2/20						
4 Danaher Corporation	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	-						
5 Eli Lilly and Company	Verenigde Staten	Geneesmiddelen	20/20						
6 Jazz Pharmaceuticals Plc	Verenigde Staten	Geneesmiddelen	-						
7 Sanofi	Frankrijk	Geneesmiddelen	8/20						
8 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Japan	Geneesmiddelen	7/20						
9 Thermo Fisher Scientific Inc.	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	-						

¹ Plek in 'Access to Medicine Index'

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.9.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Eli Lilly and Company	Implementatie & monitoring: De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen.	Eli Lilly heeft nu geformaliseerd dat het zogenaamde "access plans" maakt voor nieuwe medicijnen, waarin het uiteenzet hoe het deze nieuwe medicijnen voor meer mensen toegankelijk gaat maken.
	Samenwerking in de keten: De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op het thema.	Eli Lilly neemt nu actief deel aan het onderzoeksproces van de Access to Medicine Index. Deze index zal eind 2024 uitkomen.

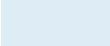
4.9.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.9.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.9.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	44% na 1,5 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	11% na 1,5 jaar	nee

4.10. Thematisch: Arbeidsomstandigheden

Eerlijke en veilige arbeidsomstandigheden behoren tot de fundamentele rechten van werknemers. Het gaat bijvoorbeeld om het verbod op dwangarbeid en kinderarbeid, het recht op vrijheid van vereniging en collectief onderhandelen. Ook gelijk loon voor gelijk werk en de afschaffing van discriminatie op het werk behoren tot deze fundamentele rechten. Deze rechten zijn in 1998 vastgelegd in de ‘verklaring over fundamentele principes en rechten op het werk’ van de internationale arbeidsorganisatie (ILO). Deze verklaring maakt duidelijk dat deze rechten universeel zijn. Ze zijn van toepassing op alle mensen in alle landen wereldwijd. Toch werken er wereldwijd nog ruim 180 miljoen mensen in vormen van gedwongen – of kinderarbeid. En in veel productieketens is geen sprake van eerlijke beloning. Veel slachtoffers van gedwongen arbeid, kinderarbeid en lage lonen komen uit kwetsbare groepen, zoals werklozen en migranten. Vrouwen en meisjes zijn binnen deze groepen vaak extra kwetsbaar. Voor beleggers is dit niet langer alleen een morele kwestie. Nu wet- en regelgeving over maatschappelijke verantwoordelijkheid en ‘due-diligence’ toeneemt, wordt het beleggen in ondernemingen die (in)direct betrokken zijn bij schendingen van werknemersrechten een maatschappelijk en financieel materieel risico. In dit engagementthema gaan we daarom in gesprek met ondernemingen in de voedingsmiddelenketen met het doel het naleven van mensenrechten en arbeidsrechten in de productieketen te versterken.

4.10.1. Introductie thema

Doel van het thema

Van ondernemingen in dit engagement programma verwachten we een gedegen mensenrechtenbeleid, inclusief arbeidsrechten. Daarnaast verwachten we ook adequate maatregelen om de risico’s op gebied van mensenrechten en arbeidsrechten te identificeren en daadwerkelijke

schendingen te voorkomen en zo nodig op te lossen. Voor het toetsen van de voortgang bij de ondernemingen maken we gebruik van rapportages van de ondernemingen en ESG-data van MSCI, maar ook van de benchmarks van de ‘World Benchmarking Alliance’ (WBA) en ‘Know the Chain’. Het beleid en de voortgang ten aanzien van leefbaar loon van de ondernemingen volgen we ook met de methodologie van het ‘Platform Living Wage Financials’ (PLWF).

TABEL 4.10.1.1 DOELSTELLINGEN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp arbeidsrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd;
Beleid	De onderneming heeft een adequaat mensenrechtenbeleid, in overeenstemming met de ‘UN Guiding Principles on Business and Human Rights’ en: • heeft een adequate gedragscode voor toeleveranciers, waarin het naleven van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten inclusief beleid voor ‘herstel en verhaal’ is vereist; • zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen zoals vakbonden en sectorinitiatieven aan de bevordering van het naleven van mensenrechten, arbeidsrechten en leefbaar loon in de keten;
Transparantie	De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.

¹ Inclusief een procedure voor ‘herstel en verhaal’, respect voor de ‘UN Global Compact Women’s Empowerment Principles’ en (indien relevant) het recht op ‘free, prior informed consent’ (FPIC).

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende ‘Sustainable Development Goals’ (SDG’s):

- SDG 1: Geen armoede (1.1)
- SDG 5: Gendergelijkheid (5.1).
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.5, 8.7)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (10.1)

Samenwerking

In de eerste helft van dit jaar was Achmea IM betrokken bij gesprekken van het ‘Platform Living Wage Financials’ (PLWF) met de Vereniging Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO). Het PLWF heeft de VBDO bereid gevonden het secretariaat voor het platform te voeren. Dit betekent dat het PLWF de komende jaren kan rekenen op een goede ondersteuning om zo slagkracht en impact te versterken. Het aantal leden van het platform groeide ondertussen naar 24. Het platform steunde twee brieven aan ondernemingen over

het belang van leefbaar loon. De eerste brief was een initiatief van de 'Investor Advocates for Social Justice' en was gericht aan 6 ondernemingen in de cacao-keten. Deze brief roept op tot meer inzet om kinderarbeid aan te pakken en leefbaar loon te betalen. De tweede brief was een initiatief van 2 leden van het PLWF, in samenwerking met VN 'Global Compact'. Deze brief vraagt ondernemingen om zich nadrukkelijker in te zetten voor een leefbaar loon, zowel voor eigen werknemers als voor werknemers in de toeleveringsketen en zich daartoe te committeren aan doelen die VN 'Global Compact' daartoe heeft gesteld.

Voortgang thema

In het afgelopen half jaar spraken we met **Ajinomoto**, **George Weston (Loblaw)** en **Mondelez**. Met **Carlsberg**, **Hershey** en **Smucker** zullen we weer spreken in de tweede helft van het jaar.

Ajinomoto

We spraken in juni met Ajinomoto. De onderneming toont vooruitgang in het uitwerken en implementeren van het mensenrechtenbeleid en bijbehorende 'due diligence' in de toeleveringsketens. De onderneming heeft inmiddels een aantal studies gedaan naar risico's in productielanden en grondstofketens (Thailand - garnalenvisserij; Brazilië – suiker) en heeft ook gerapporteerd over de bevindingen. Verder werkt Ajinomoto aan het uitrollen van een klachten hotline, ook toegankelijk voor werknemers in de keten. Dit systeem wordt in steeds meer landen geïmplementeerd. Op gebied van leefbaar loon heeft Ajinomoto een bijeenkomst van Unilever en IDH bijgewoond, op uitnodiging van Unilever. De onderneming bekijkt momenteel hoe dit onderwerp verder op te pakken. We zien dit als een eerste positief signaal. In afwachting van meer informatie, en het resultaat van het jaarlijkse voortgangsonderzoek op gebied van leefbaar loon dat we doen in het kader van deelname aan het PLWF, noteren we echter nog geen nieuwe mijlpaal.

George Weston (Loblaw)

We spraken de onderneming opnieuw in juni. We zien duidelijk voortgang. Zo heeft de onderneming een eerste 'modern slavery report' gepubliceerd en laat het een 'human rights due-diligence' analyse uitvoeren in een productketen. Daarvoor is de teelt van bloemkolen gekozen. Het resultaat van dit onderzoek wordt later dit jaar verwacht. Ook ten aanzien van het onderwerp leefbaar loon lijkt er beweging. We stelden de onderneming voor om de mensenrechtenadviseurs waar ze mee werken te vragen om een advies over hoe met leefbaar loon aan de slag te gaan. Dit voorstel wordt in overweging genomen. We noteren daarom een mijlpaal voor 'toezegging'.

Mondelez

In februari spraken we met Mondelez. Bij Mondelez zien we verbetering in de aanpak van – en rapportage over mensenrechtenrisico's. De onderneming toont zich ervan bewust dat de aanpak van armoede en ongelijkheid een belangrijke rol spelen in het verbeteren van mensenrechten inclusief arbeidsomstandigheden. Zo kon de onderneming op basis van onderzoek vaststellen dat alle eigen medewerkers tenminste een leefbaar loon ontvangen – op basis van lokale benchmarks. Ook heeft de onderneming het doel dat in 2030 alle strategische toeleveranciers zelf ook een plan hebben om leefbaar loon te bevorderen. Zowel het betalen van leefbaar loon aan eigen medewerkers als het concrete doel ten aanzien van de toeleveranciers, beschouwen we als mijlpaal voor implementatie van toezeggingen op gebied van leefbaar loon. Ook dit jaar zullen we weer de vorderingen op leefbaar loon beoordelen aan de hand van de onderzoeksmethode van het 'Platform Living Wage Financials'. In de tweede helft van dit jaar zullen we over de uitkomsten daarvan rapporteren.

Vervolg

In de tweede helft van dit jaar zullen we het jaarlijkse voortgangsonderzoek op gebied van leefbaar loon uitvoeren en de resultaten daarvan aan de ondernemingen rapporteren. Aangezien dit engagement programma eind 2024 eindigt, willen we alle ondernemingen nog een laatste keer spreken.

4.10.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.10.2.1 MIJLPALEN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Ajinomoto Co., Inc.	Japan	Voedselproducten	8.1						
2 Carlsberg A/S Class B	Denemarken	Dranken	4.3						
3 George Weston Limited	Canada	Consumentengoederen Distributie en Retail	4.5						
4 Hershey Company	Verenigde Staten	Voedselproducten	6.4						
5 J. M. Smucker Company	Verenigde Staten	Voedselproducten	4.4						
6 Mondelez International, Inc. Class A	Verenigde Staten	Voedselproducten	3.9						

1 MSCI indicator 'supply chain labor management'

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

1 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

2 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.10.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Mondelez	Beleid: De onderneming zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten.	Mondelez heeft vastgesteld dat ze al hun medewerkers tenminste een leefbaar loon betalen (naar relevante lokale benchmarks).
Carlsberg	Transparantie: De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.	In februari 2024 heeft Carlsberg een eerste 'Human Rights report' gepubliceerd. Dit is een goede stap vooruit en het sluitstuk van de systematische aanpak van human rights due diligence.
George Weston (Loblaw)	Beleid: De onderneming zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten. Implementatie & monitoring: De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang.	Loblaw heeft een eerste 'Modern Slavery Report' gepubliceerd. Loblaw kondigde een mensenrechten 'due dilligence' onderzoek naar de keten aan en zal hier in Q3 2024 over rapporteren.

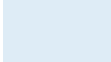
4.10.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten gedeeld aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.10.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.10.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	83% na 2,5 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	83% na 2,5 jaar	ja

4.11. Thematisch: Mensenrechten & Governance

Het thema mensenrechten staat volop in de belangstelling. In Nederland heeft het IMVB-convenant een belangrijke rol gespeeld om het onderwerp structureel op de agenda te krijgen. Toch zijn er nog verschillende onderwerpen waar zowel ondernemingen als institutionele beleggers stappen kunnen zetten, zeker als het gaat om de preventie van mensenrechtenschendingen. Voorbeelden zijn de onderwerpen Herstel & Verhaal, 'Due Diligence' en hoe ondernemingen om kunnen gaan met het opereren in en/of hun blootstelling aan conflictgebieden of gebieden waar mensenrechten structureel worden geschonden. In ons normatieve engagementprogramma voeren we engagement met ondernemingen die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen met als doel deze te verhelpen. Er zijn echter ook veel stappen die ondernemingen met een hoge blootstelling aan mensenrechtenrisico's kunnen nemen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. Dit engagementthema richt zich daarom op het verbeteren van de aanpak van mensenrechtenrisico's. Voor dit thema zijn drie sectoren geselecteerd die aansluiten bij de 'Corporate Human Rights Benchmark' (CHRB)²²: grondstoffen, telecom en elektronica. De ondernemingen zijn vervolgens geselecteerd op basis van aanwezigheid in de beleggingsportefeuille, diverse data (onder andere MSCI, CHRB en 'The 2022 Telco Giants Scorecard') en onze analyse van de ondernemingen.

4.11.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 4.11.1.1 DOELSTELLINGEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.
Beleid	De onderneming heeft gedegen beleid ontwikkeld op het onderwerp mensenrechten. Ook is er een gedegen uitwerking van de voor de onderneming relevante sub-onderwerpen bijvoorbeeld landrechten, arbeidsrechten, omgaan met conflictgebieden en herstel & verhaal.
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur m.b.t. dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren over uitkomsten van due diligence en klachtenmechanismen en eventuele genomen acties naar aanleiding hiervan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 4: Kwaliteitsonderwijs (1.4, 1.5)
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.7, 8.8)
- SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten (16.1, 16.2, 16.5)

Voortgang thema

Eni

Eni heeft in september 2023 een nieuw beleid gepubliceerd: 'Respect for Human Rights in Eni'. Dit beleid was een opvolging van 'Eni's Statement on Respect for Human Rights'. Tijdens het gesprek hebben we met Eni besproken hoe de onderneming tot het nieuwe beleid is gekomen. Eni gaf aan dat dit beleid opgesteld is in samenwerking met de afdelingen Compliance en Duurzaamheid. Hiermee wil de onderneming mensenrechten beter integreren in de gehele

organisatie. Ook spraken we met de onderneming over mensenrechten 'due diligence' in de toeleveringsketen. Daarbij hebben we gepleit voor meer transparantie over dit proces en de uitkomsten, onder andere door beter te rapporteren over probleemgebieden. We merkten op dat de volgende uitdaging is om mensenrechtenrisico's voorbij de 'tier 1' leveranciers te adresseren.

Heidelberg Materials

In april 2024 waren wij bij het hoofdkantoor van Heidelberg Materials voor een tweede engagementgesprek. Ons bezoek werd erg gewaardeerd en helpt ons bij het opbouwen van een goede relatie met de onderneming. Eind 2023 heeft de onderneming een uitgebreide mensenrechtenrisico-analyse uitgevoerd, die zich voor het eerst ook op de toeleveringsketen richtte. In mei 2024 rapporteerde de onderneming uitgebreid over de uitkomsten van de analyse in haar eerste Mensenrechten Beleidsverklaring. Voor de mensenrechtenrisico-analyse, zette de onderneming in elk

²² De CHRB benchmark ontwikkeld door het toonaangevende instituut 'World Benchmarking Alliance'

land waar het actief is een werkgroep op en werd in elk land zowel een mensenrechtencoördinator als milieucoördinator aangewezen. De risico-analyse werd uitgevoerd door middel van interviews met werknemers en onderaannemers. Hoewel er op groepsniveau geen nieuwe risico's werden geïdentificeerd, hielp de analyse de onderneming wel bij het prioriteren van thema's. Onder andere landrechten, gelijkheid, gezondheid en veiligheid op het werk kwamen naar voren als belangrijke mensenrechtenthema's waar de onderneming prioriteit aan gaat geven. In de toekomst wil Heidelberg Materials ook externe belanghebbenden, bijvoorbeeld lokale gemeenschappen, meenemen in de vanaf nu jaarlijks terugkerende mensenrechtenrisico-analyse.

Proximus

Met Proximus spraken we over de dubbele materialiteitsanalyse die ze hebben uitgevoerd in het kader van de 'Corporate Sustainability Reporting Directive' (CSRD). Proximus heeft zich voor nu gericht op de moederonderneming Proximus Groep en nog niet op dochterondernemingen. De onderwerpen met de sterkste link met mensenrechten die hieruit naar voren kwamen zijn arbeidsrechten en het welzijn van medewerkers in de waardeketen. Op groepsniveau moet de dubbele materialiteitsanalyse nog uitgevoerd worden. Deze staat voor 2025 gepland. Ook spraken we over het klokkenluidersbeleid van Proximus en de rapportage hierover. Proximus heeft toegezegd om vanaf volgend jaar op groepsniveau in het jaarverslag te rapporteren over de klokkenluidersregeling. Wij verwelkomen deze toezegging die meer inzicht zal geven in de aard van de meldingen bij dochterondernemingen waar mensenrechten een groter risico vormen.

Siemens

Met Siemens spraken we over de door hen in 2023 uitgevoerde mensenrechten risico-analyse. Siemens gaf aan dat de analyse geen onverwachte uitkomsten heeft opgeleverd. Met betrekking tot hun leveranciers hanteert Siemens een risico gebaseerde aanpak. Er zijn enkele verbeteracties uitgevoerd, met name met betrekking op discriminatie. Sinds 2020 heeft Siemens een ESG-risico radar die ze toepassen in de leveranciersketen. We vroegen Siemens om meer transparantie over deze methodologie in hun rapportages. In het vervolgggesprek zullen we de onderneming om een update vragen. Met Siemens is ook gesproken over de beschuldiging van het leveren van diensten aan Israëlische nederzettingen in Palestijnse bezette gebieden via Siemens Mobility (dat optreedt als leverancier voor het 'Israel Railways Double Deck Electrical Multiple Units' (DDEMU) project). Siemens gaf aan dat contracten decennia lopen. Een nieuwe bestelling van wagons leidde echter tot een aanvullende 'due diligence' beoordeling. Siemens identificeerde geen nieuwe mensenrechtenrisico's en besloot daarom te blijven leveren. In een vervolgggesprek gaan we hier verder over in gesprek met Siemens.

Sony

Wij zijn via onze deelname aan de 'Collective Impact Coalition for Ethical AI', een collectief engagement initiatief van de 'World Benchmarking Alliance' (WBA), in contact gekomen met Sony. Het gebruik van kunstmatige intelligentie (AI) systemen is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Ondernemingen die AI-diensten aanbieden of gebruiken, zijn echter onvoldoende transparant over hun AI-beleid. Mogelijke risico's als gevolg van een gebrek aan toezicht op AI zijn discriminatie, privacy schendingen, beveiligingslekken en corruptie. De 'World Benchmarking Alliance' (WBA) is daarom een engagementtraject gestart om ondernemingen bewust te maken van de risico's en te sturen op beter beleid en betere verslaglegging. In juli 2024 spreken wij als 'co-lead' voor het engagement met Sony voor het eerst met de onderneming. Deze dialoog past goed in het Mensenrechten & Governance thema, aangezien AI als een van de meest materiële mensenrechtenrisico's voor technologiebedrijven wordt gezien.

Telenor

Het hoofdonderwerp van ons tweede gesprek met Telenor was de afhandeling van het vertrek van Telenor uit Myanmar ten tijde van de legercoup in 2020. Telenor heeft het bemiddelingstraject met het Noorse Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen waar het in verwickeld was naar aanleiding van richtlijnschendingen bij het vertrek uit Myanmar, afgesloten. Telenor heeft aan haar toezeggingen in het bemiddelingstraject voldaan. De onderneming publiceerde een document met geleerde lessen van haar vertrek uit Myanmar, wat tot stand kwam in samenwerking met experts en belanghebbenden. Daarnaast organiseerde de onderneming een Mensenrechten Expert Forum over verantwoorde toetreding en verkoop en rapporteerde het over de conclusies. Wij zien deze door Telenor genomen maatregelen als 'best practices' ten aanzien van verantwoorde toetreding en verkoop, die wij ook bij andere ondernemingen onder de aandacht zullen brengen. Ook spraken we met Telenor over mensenrechtenrisico's in de toeleveringsketen. We vroegen de onderneming om de uitkomsten van haar toeleverancier evaluaties beter in kaart te brengen, en hierover te rapporteren. Telenor neemt dit voorstel in overweging.

Vodafone

In het tweede gesprek, lichtte Vodafone het uitstellen van de publicatie van haar mensenrechtenbeleids-evaluatie toe. Deze stond voor 2023 gepland. Wij willen in de tweede helft van 2024, als Vodafone de beleidsevaluatie heeft gepubliceerd, nogmaals in gesprek met de onderneming, waarbij wij vragen kunnen stellen over de uitkomsten. Daarnaast spraken wij over het belang van mensenrechten 'due diligence'. Aangezien wij hier sinds het eerste gesprek begin 2023 geen vooruitgang in zagen, vroegen wij de onderneming nogmaals explicieter te rapporteren over de uitkomsten van haar due diligence processen, met name met betrekking op activiteiten in hoog risico markten. Hierbij wezen wij op het mensenrechtenrapport van branchegenoot Telefónica SA, als 'best practice'.

Vervolg

In de tweede helft van 2024 zetten we de dialogen met de resterende ondernemingen voort.

4.11.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.11.2.1 MIJLPALEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 AT&T Inc.	Verenigde Staten	Telecommunicatie divers	BBB						
2 Eni SpA	Italië	Olie, gas en brandstoffen	A						
3 General Electric Company	Verenigde Staten	Industriële Conglomeraten	BB						
4 Heidelberg Materials	Duitsland	Bouwmaterialen	AA						
5 Nokia Oyj	Finland	Communicatie-apparatuur	AA						
6 Proximus SA de droit public	België	Telecommunicatie divers	BBB						
7 Siemens AG	Duitsland	Industriële Conglomeraten	AA						
8 Sony Group Corporation	Japan	Producenten van huishoudelijke apparatuur	AAA						
9 Telenor ASA	Noorwegen	Telecommunicatie divers	AAA						
10 Vodafone Group Plc	Verenigd Koninkrijk	Mobiele telecommunicatie	AA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.11.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Heidelberg Materials	Implementatie & monitoring: De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.	Heidelberg Materials voerde een uitgebreide mensenrechtenrisico-analyse uit, die zich voor het eerst ook op de toeleveringsketen richtte. De onderneming rapporteerde hier vervolgens over in haar eerste Mensenrechten Beleidsverklaring.
Proximus	Transparantie: De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur m.b.t. dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring.	Proximus zei toe in het volgende jaarverslag kunnen rapporteren over meldingen van klokkenluiders op groepsniveau.
Telenor	Governance: De onderneming heeft het onderwerp mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.	Telenor publiceerde een document met geleerde lessen van haar vertrek uit Myanmar, wat tot stand kwam in samenwerking met experts en belanghebbenden. Daarnaast organiseerde de onderneming een Mensenrechten Expert Forum over verantwoorde toetreding en verkoop en rapporteerde het over de conclusies.

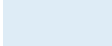
4.11.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.11.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.11.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	60% na 1,7 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	30% na 1,7 jaar	nee

4.12. Thematisch: Kleding en circulariteit

De kledingsector heeft momenteel een grote negatieve impact op milieu en klimaat. Dit komt door het gebruik van specifieke grondstoffen inclusief chemicaliën, het veroorzaken van CO₂-emissies, het grote watergebruik en watervervuiling. De sector veroorzaakt ongeveer 8 procent van de totale CO₂-emissies wereldwijd en gebruikt jaarlijks 93 biljoen liter water. Met name de bewerking van materialen en het kleuren van de stoffen, leidt tot veel watervervuiling. Maar vooral ook de relatief korte gebruiksduur van veel kleding zorgt voor een grote milieudruk. De kledingsector is nog verre van circulair en dit leidt tot enorme volumes aan afval, bestaande uit snel afgedankte - of zelfs onverkochte kleding. Per jaar belandt er 92 miljoen ton kledingafval op stortplaatsen. En als de verwachte groei van de kledingproductie, inclusief 'fast-fashion' doorzet, zal de hoeveelheid afval veroorzaakt door de sector tegen het einde van het decennium stijgen tot 134 miljoen ton per jaar. Kortom, de huidige, lineaire wijze waarop de kledingsector functioneert, betekent een grote belasting voor het milieu en een significant risico voor het klimaat en de menselijke gezondheid. Om de milieuproblemen in deze sector te verminderen, zal ze veel meer circulair moeten worden. Daartoe gaan wij in dit engagementthema het gesprek aan met belangrijke kledingproducenten en retailers in de beleggingsportefeuille.

4.12.1. Introductie thema

Doel van het thema

Doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen de nodige stappen te laten nemen om serieus de transitie van een lineaire naar een circulaire kledingsector in te zetten. We vragen daartoe het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 4.12.1.1 DOELSTELLINGEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Doelstelling	Indicatoren
Governance	De onderneming maakt de transitie naar een meer circulaire kledingsector onderdeel van de strategie. En de eindverantwoordelijkheid voor de voortgang is duidelijk belegd bij het bestuur van de onderneming
Beleid	De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid, meet de voortgang op basis van concrete indicatoren en rapporteert daarover in publieke rapportages
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met experts, sectorgenoten en andere relevante partijen, om kennis te ontwikkelen en te delen en daarmee de transitie te versnellen
Transparantie	De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering

Bij het onderdeel 'governance' zullen we ook kijken of doelen met betrekking tot circulariteit onderdeel zijn van het beloningsbeleid van het bestuur van de onderneming. En we zullen vragen hoe de onderneming zich opstelt ten aanzien

van nieuwe wetgeving die de transitie naar meer circulair werken moet stimuleren en faciliteren. We rekenen op een constructieve houding van de ondernemingen in de sector ten aanzien van dergelijke nieuwe wetgeving.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen (12.2, 12.4, 12.5, 12.6)
- SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen (14.1)

Voortgang thema

In het afgelopen halfjaar hebben we nog geen nieuwe gesprekken gevoerd met de ondernemingen in het thema. Wel volgden we ontwikkelingen op het gebied van rapportage over circulariteit in de kledingsector en spraken we met de 'Finance for Biodiversity Pledge' (FFB) over een mogelijke samenwerking op het gebied van engagement. De FFB gaat een collectief engagement met de kledingsector starten en daarin worden zeer waarschijnlijk ook ondernemingen opgenomen uit het engagement programma van Achmea IM. Dat kan een eventuele samenwerking interessant maken. We hebben enkele malen met de FFB gesproken en onze engagementdoelen gedeeld.

Vervolg

In de tweede helft van het jaar zullen we met de ondernemingen spreken.

4.12.2. Voortgang thema

Per eind juni 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.12.2.1 MIJLPALEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 FAST RETAILING CO., LTD.	Japan	Detailhandel	AA						
2 Gildan Activewear Inc.	Canada	Textiel, kleding en luxeproducten	AA						
3 Hennes & Mauritz AB	Zweden	Detailhandel	AA						
4 Industria de Diseno Textil, S.A.	Spanje	Detailhandel	AA						
5 Kering SA	Frankrijk	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						
6 TJX Companies Inc	Verenigde Staten	Detailhandel	A						
7 V.F. Corporation	Verenigde Staten	Textiel, kleding en luxeproducten	AA						
8 ZOZO Inc	Japan	Detailhandel	AA						
9 Zalando SE	Duitsland	Detailhandel	AA						
10 adidas AG	Duitsland	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

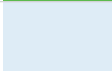
4.12.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.12.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.12.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 inhoudelijke contactmomenten geweest (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	20% na 1,5 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0% na 1,5 jaar	nee

4.13. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de ondernemingsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en duurzame langetermijnwaardecreatie. Ook beloningsvoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijke discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen waar we in belegd zijn. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion. ESG Nederland bestaat uit deze dialogen.

4.13.1. Achtergrond

Overzicht dialogen

In de eerste helft van 2024 is Achmea IM in Eumedion verband de dialoog aangegaan met de volgende Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen:

TABEL 4.13.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H1 2024

Onderneming	Besproken onderwerpen
Ahold-Delhaize	Governance, gezonde voeding, duurzaamheid, klimaat en wet- en regelgeving.
ASM International	Duurzame langetermijnwaardecreatie.
DSM - Firmenich	Belasting, beloning, klimaat en natuur.
Heineken	Accountant, klimaat, mensenrechten, water en wet- en regelgeving.
ING	Aandeelhoudersvergadering, beloning.
KPN	Duurzame langetermijnwaardecreatie, externe accountant, sociaal en wet- en regelgeving.
Philips	Beloning.
Unilever	Beloning, plastics en strategie.
Wolters Kluwer	Beloning, duurzaamheid en wet- en regelgeving.

Eumedion heeft voorafgaand aan de start van het aandeelhoudersseizoen een speerpuntenbrief²³ verstuurd naar Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De onderwerpen in de speerpuntenbrief zijn:

- Beloningsbeleid
- Tax Governance Code

Afhankelijk van de onderneming en de actualiteiten zijn de gespreksonderwerpen per onderneming bepaald.

Ahold

Ahold lichtte toe dat op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (hierna: AVA) agenda de herbenoeming staat van Bill McEwan (Raad van Commissarissen, RvC). Ahold heeft nog geen geschikte opvolger gevonden. De mogelijke kandidaten waren niet geschikt of wilden niet met

de gevraagde regelmaat naar Europa reizen. Ahold zet de zoektocht naar een nieuw RvC lid voort.

Ahold heeft meerdere stappen ondernomen om verstoringen tijdens de AVA te voorkomen. Na de laatste AVA heeft een evaluatie plaatsgevonden en zijn er als gevolg protocollen aangepast. Onder andere met betrekking tot de controle van aanmeldingen en beveiliging. Er is met meerdere stakeholders gesproken om zo te proberen vooraf geschilpunten te bespreken. Echter gaven bepaalde organisaties aan aandacht te willen vragen voor hun doel door middel van het verstoren van de AVA. De AVA is dit jaar soepeler verlopen dan vorig jaar.

Binnen Ahold wordt de rol van Chief Legal and Sustainability Officer opgesplitst in 2 afzonderlijke rollen. De combinatie van deze rollen is niet langer logisch. Op de agenda van de Chief Sustainability Officer staat het verder ontwikkelen van engagement met stakeholders. Dit is mede gebaseerd op de update van de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast gaat Ahold verder met het verduurzamen van het duurzame aanbod aan consumenten. Ze gaven aan dat er een verschil is tussen de Verenigde Staten en Europa en dat er niet 1 specifieke oplossing is die voor alle regio's werkt.

ASM International

Met ASM International (hierna: ASMI) is gesproken over de groei van de onderneming en de gevolgen hiervan. Door de groei was er een transformatie nodig van de structuur, ook vereiste het andere vaardigheden. ASMI wordt markt gedreven door de Verenigde Staten. De concurrentie daar is aanzienlijk. Dit geeft druk op de prijzen en het heeft effect op het aantrekken van talent. Hoe ASMI met ESG onderwerpen omgaat is een belangrijk onderdeel van haar strategie en het geeft de Europese wortels weer.

Er is ook gesproken over het vestigingsklimaat in Europa. ASMI is hier niet negatief over, maar ontvangt wel druk van de Verenigde Staten (via Nederland) om China niet de meest recente technologieën te laten afnemen.

CEO Benjamin Loh treedt terug om persoonlijke redenen en wordt opgevolgd door Hichem M'Saad (al 2 jaar in de RvB). ASMI gaf aan dat er geen breuk zal zijn in de strategie van ASMI. Gezien het belang van innovatie wil ASMI een

²³ Focus-Letter-2024-DEF.pdf (eumedion.nl)

‘technologie comité’ oprichten op bestuursniveau. Externe adviseurs gaan deelnemen aan dit comité.

DSM-Firmenich

Met DSM-Firmenich (hierna: DSM) is besproken dat de mate van transparantie is verminderd bij het bepalen van de kortetermijndoelstellingen en de daadwerkelijke prestaties ten opzichte van deze doelstellingen in het beloningsverslag. Er is gevraagd naar toelichting. DSM gaf aan dat het startpunt voor de rapportage de Zwitserse praktijk is. Ze nemen de feedback en het verzoek om meer transparantie mee in overweging. Wat betreft het onderwerp belasting heeft DSM de Nederlandse praktijk als uitgangspunt genomen. DSM werkt eraan om meer landen op te nemen in het country-by-country tax report. We zijn hier voorstander van.

DSM heeft haar emissiereductiedoelstellingen voor scope 1, 2 en 3 en haar net-zero doelstelling ter verificatie voorgelegd aan het SBTi. Er is voor een absolute reductiedoelstelling gekozen, omdat dit minder gecompliceerd was dan een intensiteitsreductiedoelstelling. Dit is vanwege de diverse producten die DSM aanbiedt. DSM is voornemens om doelstellingen te formuleren op het gebied van natuur. De voortgang hiervan zal gemonitord worden.

Heineken

Met Heineken is gesproken over de uitgevoerde dubbele materialiteitsanalyse ter voorbereiding op de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Bepaalde uitkomsten waren verassend. Gezien de huidige situatie op de arbeidsmarkt wordt het aantrekken van talent door bijna alle ondernemingen als een materieel onderwerp beschouwd (zowel vanuit impact als financieel perspectief). Bij Heineken is dit niet het geval. En aangezien Heineken actief is in landen met een hoger risico op omkoping en corruptie, op basis van de Corruption Perception Index van Transparency International, vroegen we ons af waarom 'zakelijk gedrag' niet als zeer materieel wordt aangemerkt. Heineken heeft een toelichting gegeven op het proces en de uitkomsten van de analyse om hier meer duiding aan te geven. Ook gaf Heineken aan dat deze onderwerpen nog wel relevant zijn ook al zijn ze niet als materieel onder de CSRD gekwalificeerd.

SBTi heeft goedkeuring gegeven aan de net zero targets van Heineken. Dit zien we als een mooie ontwikkeling. 'Water security' is een materieel onderwerp voor Heineken. De onderneming heeft doelstellingen geformuleerd om het watergebruik in waterschaarse gebieden te verminderen. Heineken heeft hiervoor ook een screening uitgevoerd bij hun leveranciers.

Rondom mensenrechten en gedwongen arbeid in China is gesproken over het minderheidsaandeel van Heineken in de joint venture met China Resource Beer. Er zijn processen en gedragscodes voor leveranciers en er worden audits uitgevoerd om ervoor te zorgen dat de bedrijfsvoering verantwoord is, en in overeenstemming met, de gedragscode van Heineken. Heineken heeft enige

voortgang geboekt dankzij een nieuwe dienstverlener die screening en verbeterde due diligence uitvoert.

ING

Met ING is gesproken over de verstoringen tijdens de jaarvergadering van vorig jaar en de stappen die ING heeft gezet om herhaling te voorkomen. Onder andere de controle op aanmeldingen is aangescherpt, evenals de beveiliging. Ook zijn gesprekken ingepland met stakeholders voorafgaand aan de vergadering om bepaalde onderwerpen te bespreken. ING ontving de reactie van bepaalde partijen dat hun doel aandacht vragen is voor een onderwerp, door middel van verstoringen, en niet om een oplossing te bewerkstelligen.

Gesproken is over de toekomstige mogelijkheid van virtuele vergaderingen en welke voorwaarden moeten worden vervuld om institutionele beleggers hier positief tegenover te laten staan. Besproken is dat de voorkeur altijd uitgaat naar een hybride vorm en dat volledig virtueel een uitzondering moet zijn als gevolg van een bijzondere situatie. Ook is aangegeven dat een vereiste is dat aandeelhouders bij een volledig virtuele vergadering dezelfde rechten hebben als bij een fysieke vergadering.

Eind 2023 spraken we met ING over de update van het beloningsbeleid. ING streeft ernaar om meer transparantie te creëren met betrekking tot de niet-financiële doelstellingen en prestatiebeoordeling. We hebben nogmaals aangegeven dat we graag zouden zien dat ING een CO2 reductiedoelstelling opneemt in de beloning welke scope 1, 2 en 3 omvat.

KPN

KPN heeft een zeer heldere toelichting opgesteld omtrent het proces van de accountantswisseling. Het proces en de overwegingen die een rol hebben gespeeld, zijn zeer duidelijk en bondig gecommuniceerd. De belangrijkste risico's voor de duurzame langetermijnwaardcreatie van KPN zijn cybersecurity en geo politieke bewegingen. KPN werkt hard om deze risico's te mitigeren. KPN ziet de eigen strategie en executie als beste manier om risico's af te dekken en groei te bewerkstelligen. Nu wordt er groots ingezet op de fiberconversie wat voor de langetermijn goede investeringen zijn.

KPN vond het gepast om naast een audit commissie een aparte ESG commissie op te zetten. KPN heeft haar 'strategiecommissie' omgevormd naar een 'ESG commissie'. ESG is volgens KPN een vast onderdeel van de strategie. Toezicht op de CSRD valt onder deze commissie. KPN heeft in voorbereiding op de CSRD een dubbele materialiteitsanalyse uitgevoerd. Het is veel werk en volgens KPN een ontdekkingsreis. De materiële onderwerpen worden opgenomen in een officieel CSRD verslag. De niet-materiële onderwerpen komen op een andere plek in de rapportage terug. Biodiversiteit is bijvoorbeeld geen materieel onderwerp, maar voor KPN wel degelijk een belangrijk onderwerp.

Er is gesproken over de incidentmeldingen benoemd in het jaarverslag. Deze werden met name veroorzaakt door agressief gedrag van klanten tegen medewerkers. We hebben geadviseerd om meer informatie te geven in het jaarverslag over de aard van deze incidenten. KPN heeft aangegeven hier naar te gaan kijken.

Genderdiversiteit in het bestuur is 50%, maar verder in de organisatie neemt de diversiteit af. KPN probeert via verschillende initiatieven aandacht te genereren voor technische banen. Bijvoorbeeld met het organiseren van een "girl's day" om technische opleidingen beter onder de aandacht te brengen bij vrouwelijke scholieren.

Philips

In februari 2024 is wederom gesproken met Philips omtrent de voorgestelde wijzigingen in het beloningsbeleid. Op een aantal punten hadden we tijdens het overleg in de 2e helft van 2023 feedback gegeven. In dit gesprek werd besproken hoe met die feedback is omgegaan. Deels is de gegeven feedback verwerkt en deels is er een toelichting gegeven. In 2023 was uitgebreid gesproken over het opnemen van "juridische procedures" als gebeurtenissen waarover het management geen controle heeft. Gezien de situatie van Philips gaf dit zorgen. Toegelicht is dat de Raad van Commissarissen een discretionaire bevoegdheid heeft. Er kan dus onderscheid worden gemaakt tussen bestuursleden. Het opnemen van deze bepaling is om te waarborgen dat Philips de juiste bestuurders kan aantrekken, zonder dat zij gestraft worden voor zaken uit het verleden en eventuele schikkingen die daaruit zouden voortvloeien. Philips benadrukt dat schikken niet gelijk staat aan schuld bekennen, maar dat het een overweging kan zijn, zeker in de Verenigde Staten, dat dit het beste is voor de onderneming en haar aandeelhouders.

Unilever

Met Unilever is gesproken over de aanpassing van de strategie. Het lijkt een beweging te zijn van stakeholdermodel naar shareholdermodel. Het lijkt ook te impliceren dat rendement verbeterd moet worden, ten koste van duurzaamheidsinspanningen. Zo is het gewicht van duurzaamheid in de beloning naar beneden gebracht en is de ambitie op bepaalde ESG onderwerpen naar beneden gebracht. Unilever zelf ziet het niet als een trade-off tussen rendement en duurzaamheid. Zij denken dat er mogelijk een vertraging zit in de inspanningen van Unilever en de zichtbaarheid van de gevolgen hiervan op het rendement. Unilever heeft haar doelstellingen op het gebied van plastic aangepast, omdat het stelt nu meer realistisch te zijn in wat wel en niet haalbaar is. Volgens de Chair heeft het verlagen van de ambities geen gevolgen voor het behalen van de klimaatdoelstellingen. De ambities en strategie zouden nu beter op elkaar aansluiten. Unilever heeft onze zorgen niet weg kunnen nemen. Dit heeft geleid tot een tegen stem voor het klimaattransitieplan van de onderneming.

Wolters Kluwer

Wolters Kluwer vervangt het doel 'het buiten gebruik stellen van servers' in de korte termijnincentives door een procentuele vermindering van de ecologische kantoor voetafdruk. Wolters Kluwer geeft aan dat ze met de ontmanteling van servers enorme vooruitgang hebben geboekt. Er valt weinig meer te ontmantelen. Om deze reden vonden ze het een goed moment om over te stappen naar de kantoor voetafdruk. Het is gericht op scope 1 en 2. Ze vinden het te vroeg om zich ook te richten op scope 3. Er is meer inzicht nodig om hiervoor goede doelen te stellen. Wij zullen de voortgang monitoren.

Ook Wolters Kluwer heeft een dubbele materialiteitsanalyse uitgevoerd. Tijdens het uitvoeren van deze analyse zijn er veel gesprekken gevoerd met de accountant. Wolters Kluwer wil niet dat het een afvinkexercitie wordt en zal daarom ook 'deep-dives' uitvoeren om onderwerpen uit te diepen. In het jaarverslag van 2023 heeft Wolters Kluwer over alle materiële onderwerpen, gerelateerd aan milieu en klimaat, gerapporteerd. Op het gebied van mensenrechten moet meer data worden verzameld.

4.14. Normatief: Mensenrechten

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2024 met 5 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) mensenrechtenschending, zie onderstaande tabel.

**TABEL 4.14.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H1 2024**

Onderneming	Gestart
ENGIE SA	Q1 2024
Marubeni Corp.	Q1 2024
Mitsubishi Corp.	Q1 2024
Mitsui & Co., Ltd.	Q1 2024
Acciona SA	Q2 2024

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen²⁴. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.14.2

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Acciona SA	8	01-04-2024	Spanje	Canada				
Albemarle Corporation	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Chili				
Alphabet Inc. Class C	7	16-10-2023	Verenigde Staten	Frankrijk				
Amgen Inc.	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
AngloGold Ashanti Ltd.	8	17-07-2023	Zuid-Afrika	Guinée				
Barclays PLC	4	17-10-2022	Verenigd Koninkrijk	Verenigd Koninkrijk				
China Gas Holdings Limited	8	15-02-2023	China	China				
ENGIE SA	4	15-02-2024	Frankrijk	Brazilië				
Enel SpA	8	16-10-2023	Italië	Colombia				
Iberdrola SA	7	17-07-2023	Spanje	Brazilië				
Marubeni Corporation	8	15-02-2024	Japan	Indonesië				
Mitsubishi Corporation	8	15-02-2024	Japan	Mexico				
Mitsui & Co.,Ltd	4	15-02-2024	Japan	Brazilië				
Universal Health Services, Inc. Class B	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

²⁴ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Xiamen CD Inc.	8	17-07-2023	China	Peru				
Vestas Wind Systems A/S	2	21-07-2021	Denemarken	Kenia				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

4.14.1. Afgesloten dialogen

Barclays PLC

In maart 2024 werd duidelijk dat Barclays PLC beleid heeft aangenomen dat de betaling van eerlijke belastingen in het Verenigd Koninkrijk waarborgt. In 2009 heeft het bedrijf aandelen verkocht in Luxemburg en heeft zo belastinggeld van 1,8 miljard Britse pond niet hoeven te betalen. Sinds april 2024 zijn er geen beschuldigingen meer van Britse autoriteiten over de zaak. Hoewel de door de onderneming genomen herstelmaatregelen in de gaten worden gehouden, is er op dit moment geen noodzaak voor verdere engagement. Het oordeel is aangepast van ORANJE naar GROEN (Score 4: De schending wordt geadresseerd).

ENGIE SA

Het consortium Jirau Energia (waarin Engie SA een aandeel van 40 procent heeft) maakte in mei 2024 bekend dat ze drones heeft gedoneerd aan de 'Brazilian National Indigenous Foundation' en een workshop voor territoriale monitoring heeft gehouden voor inheemse volkeren met het oog op territoriale bescherming. Deze herstelmaatregelen komen voort uit een schending van de rechten van inheemse groepen. Jirau Energia zou onvoldoende informatie hebben gegeven aan de inheemse inwoners van het Jirau-gebied over de milieu-impact van haar hydro-elektrische energiecentrale. De herstelmaatregelen worden voldoende geacht om het oordeel aan te passen van ORANJE naar GROEN (Score 4: De schending wordt geadresseerd). Hoewel de door de onderneming genomen herstelmaatregelen in de gaten worden gehouden, is er op dit moment geen noodzaak voor verdere engagement.

Mitsui & Co., Ltd.

Het consortium Jirau Energia (waarin Mitsui & Co., Ltd. een aandeel van 20 procent heeft) maakte in mei 2024 bekend dat ze drones heeft gedoneerd aan de 'Brazilian National Indigenous Foundation' en een workshop voor territoriale monitoring op afstand heeft gehouden voor inheemse volkeren met het oog op territoriale bescherming. Deze herstelmaatregelen komen voort uit een schending van de rechten van inheemse groepen. Jirau Energia zou onvoldoende informatie hebben gegeven aan de inheemse inwoners van het Jirau-gebied over de milieu-impact van haar hydro-elektrische energiecentrale. Deze herstelmaatregelen worden voldoende geacht om het oordeel aan te passen van ORANJE naar GROEN (Score 4: De schending wordt geadresseerd). Hoewel de door de onderneming genomen herstelmaatregelen in de gaten worden gehouden, is er op dit moment geen noodzaak voor verdere engagement.

Vestas Wind Systems A/S

Vestas Wind Systems A/S kondigde in februari 2024 aan dat het de verkoop van haar 12,5 procent belang in het consortium Lake Turkana Wind Power Ltd. had afgerond. Het consortium wordt sinds 2012 door ngo's beschuldigd van het schenden van het recht op vrije, voorafgaande en geïnformeerde toestemming (FPIC) van de inheemse bevolking in Kenia. Na de verkoop is het oordeel aangepast van ORANJE naar GROEN (Score 2: Historische betrokkenheid, na verkoop van het belang wordt de schending niet langer meer toegekend aan de onderneming volgens de methodologie van ISS ESG).

4.15. Normatief: Arbeidsnormen

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2024 met 0 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) arbeidsnormschending.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen²⁵. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.15.1

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Activision Blizzard, Inc.	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Alphabet Inc.	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Apple Inc.	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Delta Air Lines, Inc.	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Eni SpA	8	16-10-2023	Italië	Nigeria				
GCL Technology Holdings Limited	6	17-07-2023	Hong Kong	China				
Lyft, Inc.	8	15-02-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
McDonald's Corp.	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Starbucks Corporation	10	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Wal-Mart Stores, Inc.	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Wal-Mart Stores, Inc.	6	16-10-2023	Verenigde Staten	China				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

²⁵ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

4.16. Normatief: Milieu

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2024 met 5 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) milieunormschending, zie onderstaande tabel.

**TABEL 4.16.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MILIEUNORMSCHENDING H1 2024**

Onderneming	Gestart
ENGIE SA	Q1 2024
Mitsubishi Corp.	Q1 2024
Mitsui & Co., Ltd.	Q1 2024
Acciona SA	Q2 2024
Osaka Gas Co., Ltd.	Q2 2024

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen²⁶. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.16.2

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Acciona SA	8	01-04-2024	Spanje	Canada				
Albemarle Corporation	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Chili				
Baker Hughes, a GE Company Class A	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Australië				
Bayer AG	7	16-10-2023	Duitsland					
ENGIE SA	8	15-02-2024	Frankrijk	Brazilië				
Electricite de France SA	8	15-02-2023	Frankrijk	Italië				
Electricite de France SA	8	15-02-2023	Frankrijk	Brazilië				
Eni SpA	10	16-10-2023	Italië	Nigeria				
Eni SpA	8	16-10-2023	Italië	Australië				
First Quantum Minerals Ltd.	8	15-02-2023	Canada	Panama				
Iberdrola SA	8	17-07-2023	Spanje	Brazilië				
Lundin Mining Corporation	8	16-10-2023	Canada	Chili				
Mercedes-Benz Group AG	8	17-07-2023	Duitsland	Duitsland				
Mercedes-Benz Group AG	8	17-07-2023	Duitsland	Verenigde Staten				

²⁶ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Mitsubishi Corporation	8	15-02-2024	Japan	Chili				
Mitsui & Co.,Ltd	8	15-02-2024	Japan	Brazilië				
Mitsui O.S.K.Lines,Ltd.	4	15-02-2023	Japan	Mauritius				
Norfolk Southern Corporation	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Osaka Gas Co., Ltd.	8	01-04-2024	Japan	Australië				
Porsche Automobil Holding SE	3	17-10-2022	Duitsland	Duitsland				
Stellantis NV	7	15-04-2022	Nederland	Verenigde Staten				
The Chemours Company	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

4.16.1. Afgesloten dialogen

Mitsui O.S.K. Lines, Ltd.

In september 2023 heeft de 'Japan Transport Safety Board' (JTSB) haar definitieve onderzoeksrapport gepubliceerd over het incident van juli 2020 toen een schip gecharterd door Mitsui O.S.K. Lines, Ltd. aan de grond vast liep voor de kust van Mauritius en 1.000 ton olie in zee heeft gelekt. De JTSB verklaarde dat "het waarschijnlijk is dat een groot deel van de gelekte olie met succes is teruggewonnen en opgeruimd". Deze herstelmaatregelen worden voldoende geacht om het oordeel aan te passen van ORANJE naar GROEN (Score 4: De schending wordt geadresseerd). Hoewel de door de onderneming genomen herstelmaatregelen in de gaten worden gehouden, is er op dit moment geen noodzaak voor verdere engagement.

Porsche Automobil Holding SE

Ondanks dat Porsche Automobil Holding SE (Porsche) 53,3 procent van de stemrechten in Volkswagen AG bezit, bedraagt het aandeel van de onderneming in het kapitaal slechts 31,9 procent. Porsche verklaarde dat het, op basis van de definities van de 'International Financial Reporting Standards', noch financiële noch operationele controle heeft over Volkswagen en haar dochterondernemingen. ISS ESG oordeelt daarom dat de betrokkenheid van Porsche bij het Volkswagen emissieschandaal niet langer actueel is, waardoor er geen verdere noodzaak voor engagement is. Het oordeel is aangepast van ORANJE naar GROEN (Score 3: Onvoldoende betrokkenheid).

4.17. Normatief: Anti-corruptie

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2024 met 1 ondernemingen een dialoog gestart over (vermeende) corruptie, zie onderstaande tabel.

TABEL 4.17.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN CORRUPTIE H1 2024

Onderneming	Gestart
Meituan	Q1 2024

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen²⁷. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.17.2

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
ABB Ltd.	7	17-04-2023	Zwitserland	Zuid-Afrika				n.v.t.
Alphabet Inc.	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Baidu, Inc.	5	17-04-2023	China	Verenigde Staten				n.v.t.
Electricite de France SA	7	15-02-2023	Frankrijk	Frankrijk				n.v.t.
Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd.	5	15-04-2022	Zuid-Korea	Indonesië				n.v.t.
Meituan	7	15-02-2024	Hong Kong	China				n.v.t.
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	5	16-10-2023	Zweden	Indonesië				n.v.t.
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	5	16-10-2023	Zweden	Vietnam				n.v.t.
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	7	16-10-2023	Zweden	Vietnam				n.v.t.
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	8	16-10-2023	Zweden	Irak				n.v.t.

²⁷ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

4.17.1. Afgesloten dialogen

Baidu, Inc.

De dochteronderneming iQIYI, Inc. heeft in haar jaarverslag van 2023 aangegeven geen verdere verzoeken om informatie van de 'US Securities and Exchange Commission' (SEC) te hebben ontvangen, sinds het aanleveren van informatie in 2021. Deze informatie ging over de beschuldigingen van het verstrekken van misleidende financiële overzichten in de periode 2015-2019. Hoewel de door de onderneming genomen herstelmaatregelen in de gaten worden gehouden, is er op dit moment geen noodzaak voor verdere engagement. Het oordeel is van aangepast van ORANJE naar GROEN (Score 5: Onder observatie).

HYUNDAI ENGINEERING & CONSTRUCTION Co., Ltd.

De onderneming verklaarde dat het haar compliance programma tegen omkoping en corruptie heeft versterkt, onder meer door het versterken van haar ethiek- en compliance managementsysteem en het uitvoeren van 'due diligence'. Dit als reactie op vermeende omkoping die heeft plaatsgevonden in de periode 2014-2019. Het zou gaan om een totaalbedrag van ruim 6 miljard Indonesische roepia (~350 miljoen euro). Het oordeel is aangepast van ORANJE naar GROEN (Score 5: Onder observatie).

Telefonaktiebolaget LM Ericsson (2x)

Telefonaktiebolaget LM Ericsson (Ericsson) heeft schuldig verklaard inzake de schending van de 'Foreign Corrupt Practices Act' van de Verenigde Staten, nadat het Amerikaanse ministerie van Justitie had vastgesteld dat de onderneming tweemaal de uitgestelde vervolgingsovereenkomst (DPA) uit 2019 had geschonden. De DPA was onderdeel van een schikking om beschuldigingen van omkoping in Vietnam en Indonesië op te lossen. Dit zou gaan om tientallen miljoenen dollars. Als gevolg van de schuldverklaring heeft het ministerie van Justitie de onderneming een boete van ruim 200 miljoen dollar opgelegd en de door de DPA opgelegde samenwerkings-, rapportage- en nalevingsverplichtingen verlengd tot juni 2024. Hoewel de door de onderneming genomen herstelmaatregelen in de gaten worden gehouden, is er op dit moment geen noodzaak voor verdere engagement. Het oordeel aangepast van ORANJE naar GROEN (Score 5: Onder observatie).

4.18. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in de eerste helft van 2024

zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stemperiode.

TABEL 4.18.1

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
Amazon.com, Inc.	Normatief, status rood (geverifieerde schending).	Er is 'tegen' de herbenoeming van de Chair gestemd.
Barrick Gold Corporation	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2009, maar nog steeds geen maatregelen genomen in Papa New Guinea.	Er is 'tegen' de herbenoeming van de Chair en Lead Director gestemd.
Ecopetrol	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog sinds Q2 2017, geen reactie.	Uitgesloten van de beleggingen. Ecopetrol heeft sinds februari 2017 niet gereageerd op engagement naar aanleiding van vaksbondsrechten- en milieuschendingen.
Eni SpA	Normatief, status rood (geverifieerde schending).	Er is 'tegen' de financial statements gestemd (geen herbenoeming op de agenda)
Exxon Mobil Corporation	Normatief, status rood (geverifieerde schending).	Er is 'tegen' de (her)benoemingen van de bestuursleden gestemd
Glencore plc	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2017. Maatregelen geïnitieerd maar nog niet bevestigd.	Er is een brief aan het bestuur van de onderneming gestuurd over mensenrechten- en milieunormschendingen in Colombia. Daarnaast is er 'tegen' de herbenoeming van de Chair gestemd.
Hydro One	Thematisch, niet responsief.	Er is 'tegen' de herbenoeming van de Chair en CEO gestemd
Starbucks Corporation	Normatief, status rood (geverifieerde schending).	Er is 'tegen' de herbenoeming van de Chair gestemd.
TotalEnergies SE	Normatief, status rood (geverifieerde schending).	Er is 'tegen' de (her)benoemingen van de bestuursleden gestemd. Daarnaast is er een aandeelhoudersresolutie voor het scheiden van de CEO/Chair rol ingediend, die niet ter stemming is gebracht door de onderneming. Eind H1 2024 is bovendien besloten TotalEnergies uit te sluiten van de beleggingen vanwege haar betrokkenheid bij milieu- en mensenrechtenschendingen bij de 'East African Crude Oil' (EACOP) pijpleiding.
Uber Technologies, Inc.	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar nog steeds geen maatregelen genomen.	Aandeelhoudersresolutie 'Driver Health & Safety' ingediend voor AVA 2024. 8% steun verkregen.

1 Zie voor verdere duiding tegenstem het 'Voting Disclosure Systeem'

Uitgelichte escalaties

Glencore

Met Glencore hebben we het initiatief genomen om samen met 11 internationale investeerders het bestuur aan te spreken op onze zorgen over hoe de onderneming omgaat met mensenrechten. Onze brief spitste zich met name toe op de internationale arbitrage procedure die Glencore heeft opgestart tegen de Colombiaanse overheid vanwege strengere milieunormen. Via een dergelijke procedure kan een onderneming een overheid aansprakelijk stellen voor het stellen van milieunormen. Wij zien een dergelijke procedure als een groot risico voor de belangen van lokale gemeenschappen die door deze milieunormen worden beschermd. Daarnaast is de onderneming onvoldoende transparant over waarom de onderneming heeft gekozen

voor deze procedure en hoe het bestuur hierin overwegingen op het gebied van mensenrechten en milieunormen heeft meegewogen. Ook benoemde we in de brief onze zorgen over de sociale impact van de sluiting van diverse mijnen in Colombia en het herstellen van de ecosystemen op deze locaties. De onderneming heeft op onze brief gereageerd en onze vragen beantwoord, maar stond niet open voor een gesprek met de betrokken bestuurders. De antwoorden bevestigde onze zorgen over hoe het bestuur met deze kwesties omgaat. Wij hebben daarom ook 'tegen' de herbenoeming van de Chair gestemd.

Uber

Eind 2023 diende wij opnieuw een aandeelhoudersresolutie in bij Uber over de veiligheid voor chauffeurs. In mei 2024,

tijdens de aandeelhoudersvergadering van Uber, ontving deze resolutie wederom 9 procent steun. Dit betekent dat we de resolutie niet nog een keer mogen indienen. Proxy voting adviseurs ISS en Glass Lewis adviseerde helaas tegen onze resolutie, vanwege een 'Civil Rights Audit' die Uber in 2023 publiceerde. Wij blijven bij ons standpunt dat de veiligheidsrapportages en -audits van Uber, waarvoor geen onafhankelijke veiligheidsdeskundigen zijn geconsulteerd en die zich uitsluitend richten op de Amerikaanse markt, het management en de aandeelhouders niet in staat stellen de impact van haar beleid en acties effectief te evalueren. Wij zien deze resolutie als een belangrijke stap in onze strategie om het onderwerp 'gezondheid' in verantwoord beleggen te bevorderen.

Te escalaren dialogen

In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk staan er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het vierde kwartaal vind in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's is het een rustig kwartaal qua stemmen. Alle thematische en normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

TABEL 4.18.2

Onderneming	Reden van escalatie
Alibaba Group Holding Limited	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2021, maar onderneming is onvoldoende responsief.
Amazon.com, Inc.	Normatief, status rood (geverifieerde schending).
Barrick Gold Corporation	Normatief, status oranje. Dialoog loopt sinds 2009, maar nog steeds geen maatregelen genomen in Papa New Guinea.
Eni SpA	Normatief, status rood (geverifieerde schending).
Exxon Mobil Corporation	Normatief, status rood (geverifieerde schending).
Formosa Petrochemical Corp	Normatief, status oranje (vermeende schending). Geen reactie sinds Q4 2022.
GCL Technology Holdings Limited	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2021, maar onderneming is niet responsief.
Glencore plc	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2017, maar geïnitieerde maatregelen zijn nog niet bevestigd.
Hydro One	Thematisch, niet responsief in Reductie CO ₂ -uitstoot engagement.
Lyft, Inc.	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar nog steeds geen maatregelen genomen.
Starbucks Corporation	Normatief, status rood (geverifieerde schending).
Uber Technologies, Inc.	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar nog steeds geen maatregelen genomen.
Valero	Thematisch, niet responsief in Reductie CO ₂ -uitstoot engagement.
Zijin Mining Group Co., Ltd.	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2015, maar nog steeds geen maatregelen aangekondigd.

5. Corporate Governance

Corporate governance of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. Pensioenfonds Vervoer belegt onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en is daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Pensioenfonds Vervoer invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen het uitspreken over beloningsbeleid. Pensioenfonds Vervoer doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Een goede corporate governance draagt bij aan de langetermijnwaardecreatie.

5.1. Pensioenfonds Vervoer als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfonds een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 6.2. vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance Code.

Pensioenfonds Vervoer voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op onze website zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen halfjaar;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

5.2. Stemgedrag Pensioenfonds Vervoer

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is de drukste periode qua stemmen. De meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten vinden namelijk in de eerste helft van het jaar plaats.

Aandeelhoudersvoorstellen

Dit jaar was er weer een stijging te zien van het aantal 'anti-ESG' gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen, met name in de Verenigde Staten. Dit jaar werden deze voorstellen vaker dusdanig omschreven waardoor het op het eerste gezicht niet altijd duidelijk was of het een pro of anti ESG voorstel was. Doordat de aandeelhoudersvoorstellen afzonderlijk worden beoordeeld, worden de 'anti-ESG' voorstellen eruit gehaald en krijgen deze een 'tegen' stem.

Minder verstoringen aandeelhoudersvergaderingen

Ook dit jaar vonden er weer acties plaats tijdens aandeelhoudersvergaderingen door activisten die op deze wijze aandacht vragen voor hun doel. Ondernemingen hadden stappen gezet om verstoring van de vergaderingen te minimaliseren. Deze hadden effect en de vergaderingen waar acties plaatsvonden konden na korte onderbrekingen weer doorgang vinden. Nadeel van de aangepaste processen was dat het aanmelden voor een aandeelhoudersvergadering meer moeite en tijd kostte. En dat meerdere deadlines voor het inleggen van de stemmen een stuk strakker waren gesteld, wat een uitdaging vormde gezien de al korte tijdslijnen.

Overzicht

Wij stemden in het afgelopen halfjaar in totaal op **1.457 vergaderingen** op totaal **18.969 agendapunten**. Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is **18% van de gevallen tegen het management gestemd**. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de managementvoorstellen en de regionale verdeling van vergaderingen over H1 2024.

De meeste voorstellen betroffen (her)benoemingen. Relatief gezien is het percentage 'tegen' stemmen het hoogst bij beloningen. De tegenstemmen bij beloningen betroffen met name beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende

toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam zowel terug in beloningsbeleid als beloningsverslagen. Ook is er een hoog percentage 'tegen' stemmen bij de categorie klimaat, dit omvat klimaattransitieplannen van de onderneming die niet aan de verwachtingen voldeden. De categorie 'geen research' betreft grotendeels onderwerpen die te laat voor de agenda zijn aangemeld en waar geen onderliggende informatie voor aanwezig is die beoordeeld kon worden. Dit leidt er toe dat het percentage 'tegen' stemmen hier ook zeer hoog, zo niet 100%, zal zijn.

TABEL 5.2.1 MANAGEMENTVOORSTELLEN H1 2024

	Managementvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	944	1%
Aandelen gerelateerd	1033	10%
Statuten gerelateerd	407	24%
Beloning	2008	49%
Benoemingen	9451	15%
Bestuurders gerelateerd	1592	13%
Duurzaamheid	35	0%
Klimaat	12	75%
Overig	126	9%
Geen research	6	83%
Niet-routinematig	222	8%
Routine	2147	4%
Sociaal	42	7%
Strategische transacties	249	13%
Overname gerelateerd	88	7%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

TABEL 5.2.2 REGIONALE VERDELING H1 2024

Land	Aantal
Australia	6
Austria	4
Belgium	11
Bermuda	8
Brazil	19
Canada	36
Cayman Islands	35
Chile	5
China	231

Denmark	7
Egypt	1
Finland	6
France	34
Germany	26
Greece	2
Hong Kong	6
Hungary	1
India	48
Indonesia	8
Ireland	9
Israel	6
Italy	16
Japan	254
Jersey	3
Luxembourg	6
Malaysia	5
Marshall Isl	1
Mexico	14
Netherlands	26
Norway	7
Philippines	7
Poland	6
Portugal	2
Singapore	7
South Africa	6
South Korea	35
Spain	11
Sweden	14
Switzerland	28
Taiwan	30
Thailand	3
Turkey	3
USA	419
United Kingdom	42
Vietnam	3

Op de website van Pensioenfonds Vervoer kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Pensioenfonds Vervoer heeft een internationale aandelenportefeuille. Het is niet mogelijk om zelf alle aandeelhoudersvergaderingen te bezoeken en zelf te stemmen. Het pensioenfonds stemt daarom op afstand, ook wel ‘proxy voting’ genoemd. Om te kunnen stemmen op afstand maakt het pensioenfonds gebruik van het stemplatform van Institutional Shareholders Services (ISS). Daarnaast geeft ISS analyses en stemadvies op basis van het stembeleid van het pensioenfonds. De regie op de uitvoering van het stembeleid heeft Pensioenfonds Vervoer uitbesteed aan de integraal vermogensbeheerder. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van specifieke feiten en omstandigheden met betrekking tot het agendapunt.

5.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema’s klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar hebben wij **714 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % ‘tegen’ stemmen.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Wij zullen niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema’s. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende onderbouwd, te voorschrijvend of onevenredig belastend is, zullen wij tegen stemmen.

TABEL 5.3.1 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN H1 2024

	Aandeelhoudersvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	45	13%
Statuten gerelateerd	22	41%
Beloning	46	50%
Corporate Governance	42	5%
Benoemingen	181	18%
Bestuurders gerelateerd	56	16%
Duurzaamheid	74	55%
Klimaat	73	27%
Overig	32	66%
Niet-routinematig	7	29%
Routine	10	0%
Sociaal	162	15%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

Resoluties

Exxon Mobil Corporation

Exxon Mobil Corporation en haar aandeelhoudersvergadering hebben afgelopen jaar veel aandacht gekregen. ExxonMobil heeft namelijk een rechtszaak aangespannen tegen Arjuna Capital en Follow This. Beide partijen hadden een aandeelhoudersvoorstel ingediend omtrent klimaat. Het klimaatvoorstel verzocht de onderneming om een, op de overeenkomst van Parijs afgestemd, middellange termijn-doel op te stellen voor

scope 3 uitstoot. ExxonMobil is van mening dat deze 2 partijen niet het beste met de onderneming voor hebben en alleen aandeelhouder zijn geworden om actie te voeren. Daarom startte ExxonMobil een rechtszaak om de 'spelregels' omtrent het indienen van aandeelhoudersresoluties duidelijk te krijgen. Deze rechtszaak wordt door velen, waaronder ons, gezien als een aanval op bestaande aandeelhoudersrechten. Immers, in de VS heeft de Securities & Exchange Committee (de Nederlandse variant van de AFM) al een rol om niet relevante aandeelhoudersresoluties te screenen en te verwerpen. Arjuna Capital en Follow This hebben in reactie op de rechtszaak het aandeelhoudersvoorstel teruggetrokken. Exxon heeft besloten om de rechtszaak voort te zetten. Een Amerikaanse rechter heeft aangegeven dat de rechtbank daar geen zeggenschap heeft over een Nederlandse partij om die reden is Follow This niet meer betrokken bij de rechtszaak.

Als gevolg van deze rechtszaak is er door diverse aandeelhouders een campagne gestart om aandeelhouders op te roepen tegen de herbenoeming te stemmen van Darren Woods (Executive Chair, CEO) en Joseph Hooley (Lead Independent Director, Nominating and Governance Committee Chair). Pensioenfonds Vervoer heeft tegen de herbenoeming van alle bestuurders gestemd. Vanwege de grote zorgen over de emissies en klimaatkoers van de onderneming en daarnaast de rechtszaak die ExxonMobil tegen aandeelhouders aangespannen heeft. Helaas heeft alle aandacht niet geleid tot meer tegenstemmen (Woods ruim 8% tegen stemmen, Hooley ongeveer 13% tegen stemmen). Dit is zorgwekkend en laat weer duidelijk zien dat de atmosfeer omtrent de klimaattransitie en de rol die ondernemingen daarin spelen veranderd is.

Bij de aandeelhoudersvergadering stonden ook enkele aandeelhoudersvoorstellen op de agenda. Waaronder het aandeelhoudersvoorstel wat Exxon verzoekt een rapport op te stellen met een analyse van de mogelijke toekomstige vermindering van de vraag naar nieuwe plastics en de daaruit voortvloeiende financiële gevolgen. Het bestuur zei als reactie dat het probleem met plastic afval niet plastic op zich was, maar verkeerd beheerd afval en dat de onderneming investeert in chemische recycling en andere recyclingtechnologieën. De onderneming meent dat het voorstel niet goed is voor de samenleving en dat het geen risico is voor Exxon.

Pensioenfonds Vervoer heeft 'voor' het voorstel gestemd omdat aandeelhouders baat hebben bij aanvullende informatie over hoe de onderneming omgaat met risico's die samenhangen met een mogelijke afname van de vraag naar nieuwe plastics. Van de aandeelhouders heeft 21% 'voor' het aandeelhoudersvoorstel gestemd. Het voorstel is daarmee helaas niet aangenomen.

Ook stond er bij Exxon een anti-ESG aandeelhoudersvoorstel op de agenda. De indieners verzochten Exxon om de GHG-emissies doelstellingen uit de beloning te halen. Het bestuur

van Exxon verzocht aandeelhouders gelukkig om 'tegen' dit voorstel te stemmen. Pensioenfonds Vervoer heeft uiteraard 'tegen' het voorstel gestemd aangezien het juist de wens is dat olie- en gasondernemingen dergelijke doelstellingen in hun beloningsbeleid opnemen. Het voorstel ontving 2% 'voor' stemmen en is daarmee afgewezen.

Biodiversiteit

The Home Depot, Inc.

De indiener van de resolutie verzoekt Home Depot, een Amerikaanse keten van bouwmarkten, een beoordeling uit te voeren van de impact op en afhankelijkheid van biodiversiteit. De biodiversiteitsbeoordeling dient in lijn te zijn met het raamwerk van de Taskforce on Nature-related Financial Disclosure (TCFD), inclusief informatie over bestuur, strategie, risico- en impactbeheer, metrics en doelen.

De indiener stelt dat Home Depot aanzienlijk is blootgesteld aan biodiversiteitsrisico's en ontbossing. Hoewel de indiener de initiatieven van de onderneming op het gebied van circulariteit, verantwoord inkopen en consumentenbetrokkenheid erkent, heeft Home Depot nog geen strategie of beoordeling rondom biodiversiteit. Als tegengeluid stelt de raad van bestuur dat de bestaande inspanningen van de onderneming op het gebied van milieu-impact voldoende zinvol zijn om het biodiversiteitsrisico aan te pakken. De onderneming benadrukt dat het rekening houdt met biodiversiteit in zijn producten door verantwoord hout in te kopen en door biologisch tuinieren met inheemse planten aan te moedigen.

Home Depot heeft onlangs te maken gehad met kritiek en negatieve media-aandacht vanwege het importeren van illegale houtproducten. De gehele sector dient nog stappen te zetten rondom het aanpakken van de gevolgen voor de biodiversiteit, vooral als het gaat om regeneratie. Hoewel Home Depot geen stappen lijkt te zetten in de richting van regeneratieve inspanningen noch een tijdgebonden toezegging heeft gedaan om ontbossing te stoppen, lijkt Home Depot op één lijn te zitten met zijn branchegenoten op het gebied van biodiversiteitsbeoordelingen en transparantie.

Pensioenfonds Vervoer heeft 'voor' het voorstel gestemd omdat meer informatie aandeelhouders zou helpen om te beoordelen hoe de onderneming omgaat met de risico's die samenhangen met het verlies van biodiversiteit en om de voortgang goed te kunnen volgen. Het voorstel ontving 16% steun van de stemmen. Het voorstel is hiermee afgewezen.

Duurzaamheid

The Kraft Heinz Company

Via dit aandeelhoudersvoorstel vragen de indieners The Kraft Heinz Company om een onafhankelijk rapport te laten opstellen waarin de feitelijke onderbouwing wordt gegeven voor alle beweringen rondom de recycleerbaarheid van de gebruikte plastic verpakkingen.

De raad van bestuur geeft aan dat strenge interne maatregelen zijn genomen om ervoor te zorgen dat beweringen op de verpakkingen niet misleidend zijn. Het 'Recyclable, Reusable and Compostable' committee van de onderneming werkt aan de onderbouwing van claims op de verpakkingen en beoordeelt deze. Kraft Heinz heeft als doel om het gebruik van nieuw plastic met 20% te verminderen in 2030. De onderneming werkt samen met andere partijen om de duurzaamheid van verpakkingen te verbeteren en ze investeert in consumenteneducatie om klanten te informeren over hoe ze de verpakkingen moeten weggooien.

Aanvullende informatie over de grondslagen van de claims gaat de onderneming helpen om zich aan te passen aan veranderende verwachtingen rondom recyclen en risico's beperken die samenhangen met rechtszaken en strengere regelgeving gericht op het verbeteren van recycling claims op plastic verpakkingen. Pensioenfonds Vervoer heeft om deze reden 'voor' het voorstel gestemd. Het aandeelhoudersvoorstel ontving 20,4% van de stemmen. Het voorstel is daarmee afgewezen, maar de onderneming zal wel inhoudelijk dienen te reageren op het voorstel.

H&M Hennes & Mauritz AB

Het aandeelhoudersvoorstel bij H&M vraagt dat H&M tegen 2025 niet langer bijdraagt dat kleding afval wordt. Ongeacht of het gaat om onverkochte kleding uit winkels of kleding die gekocht is door consumenten.

De onderneming heeft geen reactie gegeven op het ingediende aandeelhoudersvoorstel. H&M heeft een circulair managementsysteem dat voorrang geeft aan hergebruik boven recycling voor de geretourneerde producten. Ook publiceren ze het aandeel hergebruikte, gerecyclede en weggegooiden producten. De onderneming geeft onvoldoende informatie over de volumes en aandelen van textielproducten die onverkocht blijven en het aandeel vernietigde, gerecyclede of gedowncycelde producten.

Gezien de mogelijk komende regelgeving binnen de Europese Unie hebben aandeelhouders baat dat H&M proactieve maatregelen neemt om de hiaten in het afvalbeheer van kleding aan te pakken, evenals het verder versterken van de afstemming op de 'net zero'-doelstellingen. Om deze reden heeft Pensioenfonds Vervoer 'voor' het voorstel gestemd. Het voorstel is niet aangenomen, de percentages voor/tegen stemmen zijn nog niet bekend gemaakt.

Arbeidsrechten

Amazon.com, Inc.

De indiener van de resolutie vraagt Amazon.com Inc. om een onafhankelijke audit te laten uitvoeren en een rapport te publiceren waarin de arbeidsomstandigheden en de behandeling van de magazijnmedewerkers gedetailleerd worden beschreven. Het rapport dient ook de impact van het beleid, het management, de prestatiecijfers en de doelstellingen van de onderneming te bevatten.

De raad van bestuur stelt dat het een uitgebreide veiligheidsrapportage heeft en onderworpen is aan regelgevend toezicht. Het geeft onder andere aan dat Amazon uitvoerig rapporteert over haar beleid en procedures om verwondingen te verminderen en details geeft over recente en toekomstige investeringen gericht op veiligheid.

Amazon staat op de escalatielijst van Pensioenfonds Vervoer, vanwege arbeidsnormenschendingen. Gezien deze schendingen en het potentiële reputatierisico, is een onafhankelijke audit redelijk. Bovendien kunnen de resultaten van een onafhankelijke audit een oplossing bieden voor de inconsistenties tussen de statistieken die door indiener worden genoemd en de letselpercentages die door de onderneming worden gerapporteerd. Er is daardoor 'voor' de resolutie gestemd. Het voorstel ontving 31% van de 'voor' stemmen. Het voorstel is hiermee afgewezen. Het percentage van steun is wel dusdanig hoog dat de onderneming op het voorstel zal moeten reageren.

Target Corporation

De indiener van de aandeelhoudersresolutie vraagt Target Corporation, een Amerikaanse warenhuiswinkelketen, een beleid op te stellen voor het betalen van een leefbaar loon. Dit betekent dat dit beleid bedoeld is om redelijkerwijs werknemers het minimumloon te bieden dat ze nodig hebben om in hun basisbehoeften te voorzien.

De raad van bestuur is van mening dat de beloning concurrerend is met concurrenten en dat daarmee de gevraagde loonsverhogingen niet nodig zijn. Target Corporation heeft tevens een minimumloon ingevoerd, het publiceert de resultaten van zijn analyse m.b.t. diversiteit en verschillen in beloning tussen mannen en vrouwen en het bestuur houdt effectief toezicht op zaken met betrekking tot personeelsbeheer. Het gevraagde leefbaar loon beleid is op dit moment in de sector nog niet een standaard gegeven.

Het officieel vaststellen van een leefbaar loon gaat echter ten goede komen aan de sector en overzicht creëren met betrekking tot het beheer van human capital. Pensioenfonds Vervoer heeft daarom 'voor' de resolutie gestemd. Het voorstel ontving 15% van de stemmen. Het voorstel is daarmee afgewezen.

Sociaal

Walmart Inc.

Oxfam America en co-filers verzoeken Walmart Inc. om te rapporteren over haar due diligence proces op het gebied van mensenrechten, de hoog risico impact analyses. De indieners willen dat de daadwerkelijke en potentiële effecten worden onderzocht van één of meer hoog risico grondstoffen in Walmart's toeleveringsketen of in haar activiteiten.

Het bestuur geeft aan dat ze in hoog risico gevallen of wanneer standaard beoordelingsmethoden mogelijk geen volledig beeld geven soms gebruik maakt van impact analyses. Walmart zegt de impact analyses te hebben

ontwikkeld om aanbevelingen te doen die relevant zijn voor de onderneming en sector. Ze verwijst naar een gepubliceerde mensenrechten brief als voorbeeld van transparantie van het due diligence proces op het gebied van mensenrechten.

De rapportage zou aandeelhouders helpen om de inhoud van de impact analyses en de inspanningen van de onderneming op dit gebied beter te kunnen beoordelen. De transparantie zou aandeelhouders ook helpen gezien de recente voorbeelden van mensenrechtenschendingen en de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving de risico's in verband met mensenrechtenschendingen in de toeleveranciersketen vergroten. Pensioenfonds Vervoer heeft 'voor' het aandeelhoudersvoorstel gestemd. Van de aandeelhouders stemde 11,5% 'voor' het voorstel. Het voorstel is daarmee afgewezen.

Alphabet Inc.

De indieners van de resolutie vragen dat Alphabet Inc., het moederbedrijf van Google LLC en enkele andere technologieondernemingen, jaarlijks rapporteert over de risico's van desinformatie voor Alphabet en haar rol in het faciliteren hiervan via generatieve kunstmatige intelligentie (gAI). De indieners zijn bezorgd dat gAI een negatieve invloed kan hebben op mensenrechten en democratische processen als gevolg van desinformatie. Ze stellen dat Alphabet juridische, financiële en reputatierisico's kan lopen door de snelle inzet van gAI zonder de noodzakelijke risico analyses.

Het bestuur stelt dat de raamwerken voor ondernemingsrisico's een basis vormen voor het identificeren en beperken van door AI gegenereerde desinformatie en andere potentiële risico's. Het bestuur streeft voortdurend naar het identificeren en beperken van door AI gegenereerde desinformatie en wil de kwaliteit van AI-modellen en -toepassingen verbeteren door zowel pre-launch tests als doorlopende fine-tuning. De onderneming verwijst naar zijn AI-principes, voor het eerst gepubliceerd in 2018, als bewijs van zijn inzet voor "AI that is socially beneficial and built and tested for safety."

Hoewel aandeelhouders wellicht voldoende informatie hebben over het beleid en de processen van Alphabet, hebben aandeelhouders minder informatie over de doeltreffendheid van de inspanningen van de onderneming om zijn rol in misleidende/onjuiste informatie via gAI aan te pakken. Aandeelhouders hebben gezien de recente controverses, de mogelijkheid van rechtszaken en toenemende regelgeving baat bij een jaarlijkse beoordeling van Alphabet's risicobeheer met betrekking tot het gebruik van AI. Pensioenfonds Vervoer heeft dan ook voor de resolutie gestemd. Het voorstel ontving 18% van de stemmen. Het voorstel is daarmee afgewezen.

Gezondheid

Eli Lilly and Company

Trinity Health heeft samen met andere co-filers een aandeelhoudersvoorstel ingediend bij Eli Lilly and Company

waarin de onderneming wordt verzocht een rapport uit te brengen over het proces 'aanvragen van secundaire patenten' waarin de invloed van verlengde patent-exclusiviteit op de toegang tot producten wordt overwogen.

Het bestuur meent dat de aandeelhouders al voldoende informatie ontvangen en dat dit rapport onnodig is. Ook geeft de onderneming aan dat ze de noodzakelijke investeringen in nieuwe medicijnen niet zou kunnen doen, zonder de wettelijke bescherming die patentaanvragen biedt. Verlenging van het patent wordt volgens Eli Lilly gerechtvaardigd door het hoge aantal niet succesvolle ontdekkingen van nieuwe medicijnen en de hoge kosten die ermee gemoeid zijn om een medicijn op de markt te brengen. Ook verwijst Eli Lilly naar haar 2030 duurzaamheidsdoelstellingen. De onderneming streeft ernaar om betaalbare medicijnen aan te bieden.

Het rapport zou meer transparantie bieden over de inspanningen van de onderneming om de risico's in verband met verlengde patent-exclusiviteit te mitigeren. Ook zou de informatie aandeelhouders meer zekerheid geven dat de initiatieven en praktijken van de onderneming voldoende bescherming bieden tegen potentiële financiële, juridische en operationele risico's. Om deze redenen heeft Pensioenfonds Vervoer 'voor' het aandeelhoudersvoorstel gestemd. Met 8,8% 'voor' stemmen is het aandeelhoudersvoorstel afgewezen.

McDonald's Corporation

De indieners verzoeken McDonald's Corporation een beleid op te stellen om het gebruik van medisch relevante antibiotica voor de preventie van ziekten bij de mens geleidelijk uit te bannen in de toeleveringsketens van rund- en varkensvlees.

Het bestuur verklaart dat het verantwoord antibioticagebruik steunt, dat het op de WHO afgestemde beleidslijnen implementeert voor eiwitspecifiek antibioticagebruik en dat het wereldwijde samenwerkingsverbanden leidt, om meer te leren over verantwoord antibioticagebruik. Ze stelt dat het gevraagde beleid daarom onnodig is.

McDonald's is transparant over haar antibioticabeleid voor ziektepreventie in de toeleveringsketen van rundvlees. Maar de onderneming maakt dit beleid niet bekend voor de toeleveringsketen van varkensvlees. McDonald's heeft in het verleden doelen gesteld en deze niet gehaald, het is van belang dat ze een transparante en uitvoerbare strategie heeft om doelen te bereiken. Enkele concurrenten van de onderneming hebben al verdergaande doelen gesteld om het antibioticagebruik te verminderen. De wetenschap toont duidelijker aan dat het routinematig gebruik van antibiotica op voedselboerderijen bijdraagt aan het wereldwijde probleem van antibioticaresistentie. Naarmate dit verder komt zullen de industrie en regelgevende instanties naar verwachting overstappen op antibiotica-vrije vleesproductie. Pensioenfonds Vervoer heeft 'voor' het voorstel gestemd.

Het voorstel ontving 14.9% steun van aandeelhouders en is daarmee helaas verworpen.

6. ESG-integratie

Pensioenfonds Vervoer neemt duurzaamheidsinformatie mee in het beleggingsproces. Dit wordt ESG-integratie genoemd (Environmental, Social & Governance zaken (gezamenlijk: ESG)). Pensioenfonds Vervoer heeft de overtuiging dat het structureel meewegen van ESG-informatie op de lange termijn bijdraagt aan het verbeteren van de rendement-risico karakteristieken van de portefeuille. Pensioenfonds Vervoer bepaalt hierom per beleggingscategorie hoe en in welke mate ESG-integratie strategieën het meest effectief in praktijk toegepast kunnen worden.

Pensioenfonds Vervoer bevaart al zijn vermogensbeheerders over de wijze waarop zij ESG integratie beoefenen en spoort hen waar nodig aan om hierin verdere stappen te zetten. Mede door gesprekken met Pensioenfonds Vervoer zijn inmiddels alle vermogensbeheerders die mandaten beheren voor Pensioenfonds Vervoer ondertekenaar van de PRI.

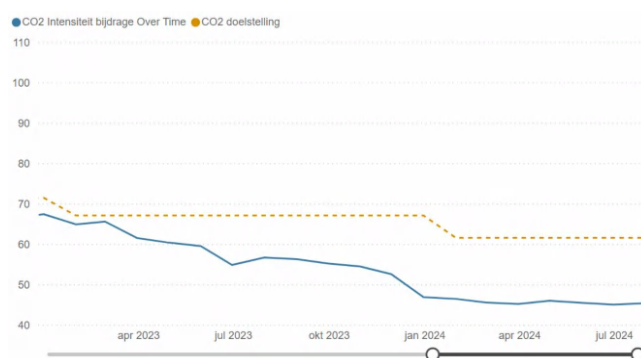
CO₂-prestaties van de beleggingsportefeuille

Pensioenfonds Vervoer volgt het reductiepad van initieel 30% CO₂-reductie (CO₂/EVIC) ten opzichte van de benchmark en 7% absolute reductie in de daarop volgende jaren. In 2030 moet hiermee de uitstoot van de portefeuille gehalveerd zijn, in 2050 moet de portefeuille klimaatneutraal zijn.

De volgende grafiek toont de CO₂-prestaties van de portefeuille t/m 30-06-2024:

- De blauwe lijn geeft inzicht in het verloop van de gefinancierde broeikasgasemissies (CO₂/EVIC). EVIC is de Enterprise Value Including Cash. De CO₂/EVIC lijn geeft geaggregeerd weer hoeveel scope 1+2 broeikasgasemissies een onderneming per jaar uitstoot voor elke euro aan financiering. Dit wordt gewogen naar het gewicht van de onderneming in de portefeuille.
- De oranje lijn betreft de CO₂-reductie doelstelling van de portefeuille. In de figuur is te zien dat de CO₂/EVIC van de portefeuille het afgelopen halfjaar ruim onder de CO₂-doelstelling bewoog.

FIGUUR 6.1 CO₂/EVIC DOELSTELLING EN VERLOOP PORTEFEUILLE TOT 30-6-2024

Overzicht ESG-ratings van de beleggingsportefeuille

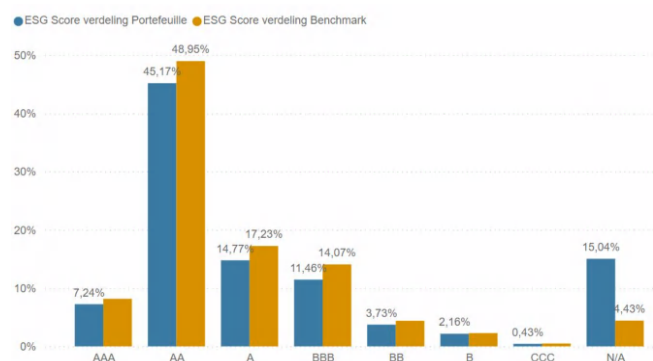
Pensioenfonds Vervoer stuurt niet direct op de ESG-ratings van de portefeuille. De inspanningen van vermogensbeheerders op het gebied van duurzaamheid zouden mogelijk een positieve invloed kunnen hebben op de ESG-ratings.

De volgende grafiek toont de ESG-ratings verdeling van de portefeuille per 30-06-2024. De ESG-risico's van de portefeuille worden inzichtelijk gemaakt aan de hand MSCI ESG-ratings. De MSCI ESG-ratings beogen de veerkracht te meten van een bedrijf tegen financieel relevante ESG-risico's. Bij het opstellen van de ESG-ratings, probeert MSCI op hoofdlijnen antwoord te geven op 2 vragen:

- Welke negatieve externe ESG-effecten die bedrijven in een sector genereren, kunnen leiden tot onverwachte kosten voor bedrijven?
- Welke sector specifieke ESG-kwesties kunnen kansen voor bedrijven worden?

De ESG-ratings lopen van AAA-CCC, waarbij geldt dat een onderneming een hogere rating krijgt naarmate deze beter de financieel relevante ESG risico's weet te beheersen of ESG-gerelateerde kansen weet te benutten ten opzichte van de sectorgenoten. De ESG-score van een bedrijf is dus altijd relatief.

FIGUUR 6.2 ESG-RATING VERDELING PORTEFEUILLE

NB: de benchmarks die worden getoond in de grafiek zijn de generieke benchmarks. Wanneer gebruik wordt gemaakt van ESG-maatwerkbenchmarks (zie hieronder) is dat verwerkt in de ESG-rating van de portefeuille.

Maatwerkbenchmarks

Pensioenfonds Vervoer belegt via maatwerkbenchmarks voor twee van zijn aandelenportefeuilles.

De eerste benchmark heeft de volgende doelstellingen:

- de CO2 uitstoot van de ondernemingen moet ieder jaar 50% lager zijn dan de wereldwijde aandelenindex voor ontwikkelde landen;
- er wordt alleen belegd in bedrijven met een neutrale of positieve score op SDG 8 (waardig werk en economische groei);
- er wordt alleen belegd in bedrijven met een neutrale of positieve score op SDG 15 (leven op het land);
- er wordt niet belegd in bedrijven met de meest negatieve SDG-scores

De tweede benchmark is de MSCI World Climate Paris Aligned Custom Choice index. In deze benchmark die voldoet aan EU-wetgeving wordt gestuurd op vergaande CO2-reductie van de portefeuille.

7. Impactbeleggen

Pensioenfonds Vervoer wil met maatschappelijke doelinvesterings (impactbeleggingen) positief bijdragen aan de oplossing van sociale - en milieuproblemen, in combinatie met het behalen van financieel rendement tegen een aanvaardbaar risico. De definitie van Pensioenfonds Vervoer van impactbeleggen is: beleggen met de intentie om naast een financieel rendement aan de hand van meetbare doelstellingen een positieve impact te genereren zonder significante afbreuk te doen aan andere milieu en sociale factoren. De positieve impact heeft betrekking op één of meerdere MVB-thema's van Pensioenfonds Vervoer en de daarmee verband houdende Sustainable Development Goals.

Pensioenfonds Vervoer belegt onder andere in green bonds en ESG-bonds, impactbeleggingsfondsen en in een klimaatfonds. Hieronder worden deze beleggingen kort toegelicht.

Green bonds en ESG-bonds doelstelling

Pensioenfonds Vervoer heeft een doelstelling op green bonds van minimaal 25% van het investment grade credits mandaat. Ook in de andere mandaten wordt de doelstelling op green bonds uitgebreid.

Daarnaast heeft Pensioenfonds Vervoer een doelstelling op ESG-bonds in de Emerging Market Debt Mandaten. Bij gelijke geschiktheid (in termen van risico/rendement) geeft Pensioenfonds Vervoer de voorkeur aan ESG-bonds boven gewone bonds. ESG-bonds is een overkoepelende term die wordt gebruikt voor obligaties met Environmental (E), Social (S) en Governance (G) doelstellingen. ESG-bonds worden ook wel GSS bonds genoemd (Green, Social en Sustainability bonds). ESG-bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame projecten. Green bonds, social bonds en sustainable bonds worden als ESG-bond geclassificeerd, omdat zij zogenaamde 'use of proceeds' obligaties zijn. De opbrengsten worden aangewend voor een specifiek duurzaam doel. Binnen het ESG-bonds universum zijn green bonds momenteel de grootste subcategorie.

De opbrengst van green bonds wordt ingezet voor (gedeeltelijke) financiering van projecten met heldere milieudoelstellingen zoals zonnepanelen en windenergie maar ook duurzame visserij en bio-brandstoffen. De opbrengst van

social bonds wordt ingezet voor projecten met sociale doelen als betaalbare basisinfrastructuur, toegang tot essentiële diensten, sociale woningbouw, voedselzekerheid en werkgelegenheid etc. Een voorbeeld zijn sociale obligaties en leningen onder het EU programma SURE (Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency) dat naar aanleiding van Covid is opgesteld en EUR 100 miljard bevat. De opbrengsten van sustainability bonds worden ingezet voor een combinatie van groene en sociale investeringen.

Impactbeleggingsfondsen

Actiam-FMO SME Finance Fund

Pensioenfonds Vervoer belegt in het Actiam-FMO SME Finance Fund dat leningen verstrekt aan financiële instellingen in opkomende- en ontwikkelingslanden. Een voorwaarde voor het verstrekken van een lening is dat deze wordt gebruikt voor het verstrekken van MKB-kredieten. Pensioenfonds Vervoer belegt per 30-6-2024 ongeveer 8 miljoen euro in dit fonds.

De rapportage over dit fonds is hier te lezen: <https://www.cardano.nl/onze-fondsen/cardano-fmo-sme-finance-fund-i/>

ILX Fund 1

Daarnaast belegt Pensioenfonds Vervoer in het ILX Fund 1. De vermogensbeheerder belegt in gesyndiceerde DFI (Development Financial Institution) floating senior debt leningen binnen opkomende markten, waarbij de verstreckende DFI een aanzienlijk deel van de lening op eigen boek houdt. Door middel van de beleggingen streeft ILX een aantrekkelijk risico-rendementsprofiel en een positieve SDG-impact na. De focus ligt op de private sector projecten, ondernemingen (infrastructuur, renewable energy, agribusiness, manufacturing) en financiële instellingen. Pensioenfonds Vervoer heeft 300 miljoen USD gecommitteerd aan dit fonds, daarvan is per 30-6-2024 ongeveer 90 miljoen euro belegd.

Meer informatie over het fonds is hier te lezen: <https://www.ilxfund.com/>

Klimaatfonds Flaveo IV

Ook belegt Pensioenfonds Vervoer in het klimaatfonds Flaveo IV van manager Luxcara. Dit infrastructuurfonds belegt in hernieuwbare energie. In Nederland heeft Flaveo IV geïnvesteerd in Blauwwind (Borssele III en IV), dat offshore

windenergie opwekt nabij de Nederlandse kust.
Pensioenfonds Vervoer heeft 250 miljoen euro
gecommitteerd aan dit fonds, daarvan is per 30-6-2024
ongeveer 187 miljoen euro belegd.

De rapportage over dit fonds is niet publiek toegankelijk.

8. Rapporteren

Wilt u verder lezen over de Maatschappelijk Verantwoord Beleggen activiteiten van Pensioenfonds Vervoer? Op de [website](#) van Pensioenfonds Vervoer vertellen we uitgebreid wat we doen.

Halfjaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

In dit verslag geven wij op hoofdlijnen aan wat ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid is en hoe wij invulling geven aan de verschillende MVB instrumenten zoals uitsluiten, het aangaan van de dialoog met ondernemingen en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. In het verslag geven we tevens aan wat recente ontwikkelingen zijn op het gebied van MVB en wat dit betekent voor Pensioenfonds Vervoer.

Uitsluitingen

Zowel in het Halfjaarverslag verantwoord beleggen als op de website laten wij zien welke ondernemingen we uitsluiten. In het halfjaarverslag Maatschappelijk verantwoord beleggen geven we tevens de uitsluitingsgronden aan.

Verslag verantwoord en betrokken aandeelhouderschap

In dit jaarlijkse verslag geven wij aan hoe wij invulling geven aan relevante principes voor institutionele beleggers zoals deze zijn genoemd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Dit heeft met name betrekking op stemmen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Daarnaast geven we in dit verslag aan hoe wij invulling geven aan de Nederlandse Stewardship Code.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Uiteraard zijn wij transparant hoe wij stemmen met onze wereldwijde aandelenportefeuille. Via het zogenoemde *vote disclosure system* maken wij zichtbaar hoe wij hebben gestemd op aandeelhoudersvergaderingen. Dit systeem wordt elke dag geactualiseerd.

Kwartaalverslagen stemmen

Ieder kwartaal wordt een kwartaalverslag gepubliceerd waarin de ontwikkelingen worden benoemd.

Overzicht beleggingen

Pensioenfonds Vervoer geeft rekenschap van beleid en uitvoering en publiceert een overzicht van zijn directe

beleggingsportefeuille. Wij geven inzicht in de directe beleggingen. Voor fondsbeleggingen is het niet mogelijk de onderliggende posities kenbaar te maken. Voor deze beleggingen wordt een opsomming van beheerders en/of fondsbeleggingen gegeven.

Communicatie deelnemers

Naast de communicatie via de website vindt Pensioenfonds Vervoer belangrijk om ook actief in contact te treden met de achterban. Elk jaar voert Pensioenfonds Vervoer een deelnemersenquête waar maatschappelijk verantwoord beleggen een vast onderdeel van is.

Verantwoordingsorgaan

Tevens spreekt het bestuur van Pensioenfonds Vervoer enkele keren per jaar met de leden van het Verantwoordingsorgaan over maatschappelijk verantwoord beleggen en de ontwikkelingen daarin.

Periodieke mailing over MVB

Periodiek informeert Pensioenfonds Vervoer geïnteresseerde deelnemers en werkgevers via een mailing actief over actuele onderwerpen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en attendeert het de achterban op de informatie die beschikbaar is op de website van het pensioenfonds.

9. Bijlagen

9.1. Uitgesloten ondernemingen

Controversiele wapens

Verbod beleggen in clustermunitie

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Recent heeft de AFM informatie ingewonnen ter voorbereiding op het proces om te komen tot de definitieve lijst voor 2023. Er zijn geen relevante ontwikkelingen geweest. De ondernemingen op de lijst zijn vooralsnog hetzelfde als op de definitieve lijst van 2022. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmisbruik komt de AFM tot de volgende voorlopige indicatieve uitsluitingslijst voor 2023:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie;
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie;
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie.

Overige uitgesloten ondernemingen:

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Aerojet Rocketdyne Holdings, Inc.
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alten SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd.
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bayer AG
- Bayer Capital Corp. BV
- Bayer Corp.
- Bayer US Finance II LLC
- Bharat Dynamics Ltd.
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd. Class A
- Brookfield Business Corporation
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Renewable Corp. Class A
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Capita plc
- China Aerospace Science & Industry Group Corp.
- China Aerospace Science & Technology Group Co., Ltd.
- China North Industries Corp.
- China North Industries Group Corp. Ltd.
- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- Cohort Plc
- DAIKIN INDUSTRIES, LTD.
- Eaton Capital Unlimited Co.
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Hitachi Zosen Corporation
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- ICL Group Ltd.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Israel Corporation Ltd.
- Jacobs Engineering Group Inc.
- Jacobs Solutions, Inc.
- Johns Hopkins University
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies Inc
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Ltd.
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird SA
- Moog Inc.
- Moog Inc. Class A
- Morgan Sindall Group plc
- MTAR Technologies Ltd.
- Northrop Grumman Corp.
- Northrop Grumman Corporation
- Parsons Corporation
- Poongsan Corp.
- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corp.
- Premier Explosives Ltd.
- QinetiQ Group plc
- Rheinmetall AG
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX CORP
- Safran SA

- Sandhar Technologies Ltd.
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SNT DYNAMICS Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
- Spirit AeroSystems, Inc.
- Steel Partners Holdings L.P.
- Steel Partners Holdings LP
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc.
- Thales SA
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Vigie SA
- Walchandnagar Industries Ltd.
- Wartsila Oyj Abp

Per Q1 2024 is geen van de ondernemingen in het beleggingsuniversum betrokken bij de productie van biologische- en/of chemische wapens.

Tabaksproducenten

- 22nd Century Group, Inc.
- Altria Group, Inc.
- B.A.T. Capital Corp.
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- BADECO ADRIA d.d.
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco Malaysia Bhd.
- British American Tobacco p.l.c.
- Compania de Distribucion Integral Logista Holdings SAU
- Duvanska Coka Industrija AD
- Duvanski Kombinat ad Podgorica
- Eastern Company
- Fabrika duvana Banja Luka AD
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Ltd
- Huabao International Holdings Ltd
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- ITC Ltd
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Company Inc.
- Khyber Tobacco Co. Ltd.
- Kothari Products Ltd
- KT & G Corporation
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Philip Morris International Inc.
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- PTFC Redevelopment Corp

- Pyxus International Inc
- Reinet Investments SCA
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology, Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Sinnar Bidi Udyog Ltd.
- SITAB
- Smoore International Holdings Ltd.
- STG Global Finance BV
- Swedish Match AB
- Torii Pharmaceutical Co., Ltd.
- Turning Point Brands, Inc.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.
- VST Industries Limited

Thermisch steenkool, teerzanden, schalieolie en -gas, Arctische olie en gas

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- ACEN Corp.
- ACEN Corporation
- Adani Electricity Mumbai Ltd.
- Adani Energy Solutions Ltd
- Adani Power Limited
- Adani Transmission Ltd.
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Corporation
- AES Ohio
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGI Finance Pty Ltd.
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Alleghany Corporation
- ALLETE, Inc.
- Alliance Resource Operating Partners LP
- Alliance Resource Partners, L.P.
- Alliant Energy Corp
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Alpha Metallurgical Resources, Inc.
- AltaLink, L.P.
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Co.
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Inc.
- Antero Resources Corporation
- APA Corp.
- Apache Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arch Resources, Inc.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings LLC
- Athabasca Oil Corporation

- Banpu Public Co. Ltd.
- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- Berkshire Hathaway Inc. Class B
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKW AG
- Black Hills Corporation
- BNSF Funding Trust I
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Callon Petroleum Company
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Carolina Power & Light Company
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Ltd
- CESC Ltd.
- CEZ as
- Chesapeake Energy Corporation
- Cheung Kong Infrastructure Finance BVI Ltd.
- Chevron Corporation
- CHEVRON U.S.A. INC.
- China Coal Energy Co. Ltd. Class H
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Longyuan Power Group Corporation Ltd Class H
- China Power International Development Limited
- China Power International Development Ltd
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corp.
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Civitas Resources, Inc.
- CK Infrastructure Holdings Limited
- Cleco Corporation
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Coal India Ltd.
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Comision Federal de Electricidad SA de CV
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- CONSOL Energy Inc.
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal Power Holdings SA
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- Crescent Point Energy Corp.
- Crew Energy Inc.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd. Class H
- Devon Energy Corporation
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- DMCI Holdings Inc.
- Dominion Energy Gas Holdings LLC
- Dominion Energy Inc
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- DTE Electric Company
- DTE Energy Company
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress LLC
- Duke Energy Progress NC Storm Funding LLC
- East Ohio Gas Co.
- Eastern Gas Transmission & Storage, Inc.
- EDP Finance BV
- EDP Servicios Financieros Espana, S.A.
- EDP-Energias de Portugal SA
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Co., Ltd.
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- ENEA S.A.
- Enea SA
- Enel Chile SA
- Enel Generacion Chile S.A.
- Energa Finance AB
- Energa SA
- Enerplus Corporation
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana LLC

- Entergy Mississippi, Inc.
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property Inc
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Eskom Holdings Limited
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- Exxaro Resources Limited
- First Pacific Co. Ltd.
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta, Inc.
- FortisBC Energy, Inc.
- FortisBC, Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- Freeport-McMoRan, Inc.
- GD Power Development Co., Ltd Class A
- GD Power Development Co., Ltd.
- Genesis Energy Limited
- Geo Energy Resources Ltd.
- Georgia Power Company
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Ltd.
- Glencore Finance Europe Ltd.
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy PCL
- Global Power Synergy Public Company Ltd
- Golden Energy & Resources Limited
- Golden Energy and Resources Limited
- Granite Ridge Resources, Inc.
- Great River Energy
- GS Holdings Corp.
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Ltd.
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Hess Corporation
- HK Electric Investments & HK Electric Investments Ltd.
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd. Class H
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huaneng Power International, Inc. Class H
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Idemitsu Kosan Co., Ltd.
- Imperial Oil Limited
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia ERDOS Resources Co., Ltd.
- Inner Mongolia ERDOS Resources Co., Ltd. Class A
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited Class B
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITC Holdings Corp.
- ITOCHU ENEX CO., LTD.
- Jardine Cycle & Carriage Limited
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- JMH Co. Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Utilities Co.
- Kimbell Royalty Partners LP
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea National Oil Corp.
- Korea South East Power Co Ltd
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- Louisville Gas & Electric Co.
- Lubrizol Corp
- Magnolia Oil & Gas Corp.
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Manila Electric Co.
- Marathon Oil Corporation
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Company
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission LLC
- Mississippi Power Company
- Monongahela Power Company
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- NiSource Finance Corp.
- NiSource Inc
- NiSource Inc.
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc

- Northern Powergrid (Yorkshire) Plc
- Northern States Power Compan
- NorthWestern Corporation
- Nova Scotia Power, Inc.
- NTPC Limited
- NuVista Energy Ltd.
- Oasis Petroleum Inc.
- Obsidian Energy Ltd
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Co., Ltd
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Co., Inc.
- Oklahoma Gas And Electric Co
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Exploration Inc.
- Ovintiv Inc
- Ovintiv, Inc.
- PacifiCorp
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corp.
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd. Class A
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- PNM Resources, Inc.
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- Ppl Elec Utils Corp Pfd 4.40%
- Precision Castparts Corp.
- Progress Energy, Inc.
- PT Adaro Energy Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Freeport Indonesia
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Co Of Oklahom
- Public Service Company of Colorado
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Range Resources Corporation
- Ratch Group Public Co. Ltd.
- Reliance Power Limited
- RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
- RWE AG
- SandRidge Energy, Inc.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd. Class A
- Sembcorp Industries Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd. Class A
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd. Class A
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd. Class A
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd. Class A
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- SilverBow Resources, Inc.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sitio Royalties Corp.
- Sitio Royalties Operating Partnership LP
- SM Energy Company
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Co.
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SPIC MTN Co. Ltd.
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources Inc
- Taiwan Cement Corp.
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TBEA Co., Ltd. Class A
- Teck Resources Limited
- Teck Resources Limited Class B
- Tenaga Nasional Bhd
- Tenaga Nasional Bhd.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.

- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Torrent Power Limited
- Tosco Corporation
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Co.
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- Union Electric Co
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Victoria Power Networks (Finance) Pty Ltd.
- Viper Energy Partners LP
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric & Power Co.
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Co. Ltd.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group Inc
- Whitecap Resources Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Wintershall Dea Finance 2 BV
- Wintershall Dea Finance BV
- Wintime Energy Group Co. Ltd. Class A
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Cor
- Xcel Energy Inc.
- Yancoal Australia Ltd.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yankuang Energy Group Company Limited Class H
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

Schenders van internationale normen

- Athabasca Indigenous Midstream Partnership Ltd.
- BG Energy Capital Plc
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras SA
- Centrais Eletricas Brasileiras SA-Elektrobras Pfd B
- China National Chemical Corporation
- Cia de Saneamento do Parana SA - Sanepar Pfd
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana

- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- DCP Midstream, LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- Elsewedy Electric Co.
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P. Class A
- Enbridge Gas Distribution, Inc.
- ENBRIDGE GAS INC
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- Florida Gas Transmission Co. LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS Luxembourg SARL
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea South East Power Co Ltd
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Oasis Midstream Partners LP
- Petroleos de Venezuela SA
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- POSCO
- POSCO Future M
- POSCO Future M Co., Ltd.
- POSCO Holdings Inc.
- POSCO INTERNATIONAL Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Power Construction Corporation of China, Ltd. Class A
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Ratch Group Public Co. Ltd.
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX CORP
- Samarco Mineracao SA
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc

- Shell International Finance BV
- Shell plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sumitomo Pharma Co.Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations LP
- Syngenta Finance NV
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.

Klimaat

- Air China Limited
- Air China Limited Class H
- Alleghany Corporation
- Allegiant Travel Company
- Almarai Company
- Almarai Sukuk Ltd.
- AltaLink, L.P.
- APA Corp.
- Apache Corporation
- Ashtrom Group Ltd.
- BBMG Corporation
- BBMG Corporation Class H
- Berkshire Hathaway Energy
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- Berkshire Hathaway Inc. Class B
- BKW AG
- BNSF Funding Trust I
- Bodycote plc
- Brickworks Ltd
- Britannia Industries Ltd
- Brookfield Infrastructure Finance LLC
- Brookfield Infrastructure Finance Ulc
- Builders FirstSource, Inc.
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe LLC
- BYD Company Limited
- CarMax, Inc.
- Century Aluminum Company
- Cheniere Corpus Christi Holdings LLC
- Cheniere Energy, Inc.
- China Coal Energy Co. Ltd. Class H
- China Coal Energy Company Limited
- China Eastern Airlines Corporation Limited
- China Eastern Airlines Corporation Limited Class H
- China Feihe Limited
- China Hongqiao Group Ltd.
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.

- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China National Building Material Co. Ltd. Class H
- China National Building Material Co., Ltd.
- China National Nuclear Power Co. Ltd. Class A
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Northern Rare Earth (Group) High-Tech Co., Ltd. Class A
- China Power International Development Limited
- China Power International Development Ltd
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited Class H
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd. Class A
- Chongqing Changan Automobile Company Limited
- Chongqing Changan Automobile Company Limited Class A
- Chord Energy Corp.
- CITIC Limited
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Coal India Ltd.
- Columbia/HCA Healthcare Corp.
- Compania Sud Americana de Vapores S.A.
- Continental Resources, Inc.
- COSCO SHIPPING Energy Transportation Co., Ltd.
- COSCO SHIPPING Energy Transportation Co., Ltd. Class H
- Coterra Energy Inc.
- Crestwood Midstream Partners LP
- D.R. Horton, Inc.
- Daiki Aluminium Industry Co., Ltd.
- DMCI Holdings Inc.
- Dominion Energy Gas Holdings LLC
- Dongfeng Motor (Hong Kong) International Co. Ltd.
- Dongfeng Motor Group Co., Ltd.
- DT Midstream, Inc.
- Eagle Materials Inc.
- Eastern Gas Transmission & Storage, Inc.
- EDP Renovaveis SA
- EMS-CHEMIE HOLDING AG
- Enable Midstream Partners, LP
- Energisa SA Units Cons of 1 Sh + 4 Pfd Shs
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ENGIE Brasil Energia S.A.
- Enlight Renewable Energy Ltd
- Enterprise Products Operating LLC
- Enterprise Products Partners L.P.
- Eregli Demir ve Celik Fabrikalari TAS
- ETP Legacy LP
- FCC Medio Ambiente SA
- FCC Servicios Medio Ambiente Holding, S.A.U.
- Florida Gas Transmission Co. LLC
- Fomento Economico Mexicano SAB de CV Units Cons. Of 1 ShsB And 4 ShsD
- Foshan Haitian Flavouring & Food Co., Ltd. Class A
- FUCHS SE Pref Registered Shs

- GrafTech Finance, Inc.
- GrafTech Global Enterprises Inc.
- GrafTech International Ltd.
- Gray Oak Pipeline, LLC
- Gruma SAB de CV Class B
- Grupo Carso SAB de CV
- Grupo Carso SAB de CV Class A1
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- HCA Healthcare Inc
- HCA Inc.
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd. Class H
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaxin Cement International Finance Company Limited
- Iluka Resources Limited
- Industries of Qatar Co.
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia Yili Industrial Group Co., Ltd. Class A
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited Class B
- Inter Pipeline Ltd.
- InterGlobe Aviation Ltd.
- Japan Pulp and Paper Co. Ltd.
- Japan Pulp and Paper Company Limited
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- JMH Co. Ltd.
- Juneyao Airlines Co., Ltd. Class A
- Kingboard Holdings Limited
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Lee & Man Paper Manufacturing Limited
- Leggett & Platt, Incorporated
- Li Auto, Inc.
- Li Auto, Inc. Class A
- Lubrizol Corp
- Lynas Rare Earths Limited
- Magellan Midstream Partners, L.P.
- Magnolia Oil & Gas Corp.
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Matador Resources Company
- Mercury NZ Ltd.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- Minera Mexico SA de CV
- MMC Norilsk Nickel PJSC
- Nakilat, Inc.
- National Industrialization Co.
- Nestle India Ltd.
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- Nickel Industries Limited
- Nintendo Co., Ltd.
- NIO Inc. Class A
- NMDC Limited
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) Plc
- Oasis Midstream Partners LP
- Oasis Petroleum Inc.
- Oil & Natural Gas Corp. Ltd.
- ONGC Videsh Vankorneft Pte Ltd.
- O'Reilly Automotive, Inc.
- ORLEN Spolka Akcyjna
- PacifiCorp
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Plains All American Pipeline, L.P.
- Plains GP Holdings LP
- PNM Resources, Inc.
- Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A.
- Power Grid Corporation of India Limited
- Precision Castparts Corp.
- Prio SA
- PT Adaro Energy Indonesia Tbk
- PT Aneka Tambang Tbk
- PT Indah Kiat Pulp & Paper Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk
- Qatar Electricity & Water Co.
- Qatar Gas Transport Co.
- Reliance Steel & Aluminum Co.
- Rivian Automotive, Inc. Class A
- Ruentex Development Co., Ltd.
- Russel Metals Inc.
- Ryanair DAC
- Ryanair Holdings Plc
- Sahara International Petrochemical Company
- SAIC Motor Corporation Limited
- Saudi Industrial Investment Group
- Saudi Kayan Petrochemical Co.
- Scotts Miracle-Gro Company
- Scotts Miracle-Gro Company Class A
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shandong Sunpaper Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd. Class A
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Meijin Energy Co., Ltd. Class A
- Sierra Pacific Power Company
- Sinoma International Engineering Co. Ltd. Class A
- Solar Star Funding LLC
- Southern Copper Corporation
- Spirit Airlines, Inc.
- Spirit IP Cayman Ltd.
- Spring Airlines Co., Ltd.
- Srf Limited
- Sunoco Logistics Partners Operations LP
- Sylvamo Corporation
- Syrah Resources Limited
- Tangshan Jidong Cement Co. Ltd. Class A
- TBEA Co., Ltd.
- TBEA Co., Ltd. Class A
- Tesla, Inc.
- Tianshan Aluminum Group Co., Ltd. Class A
- Topaz Solar Farms LLC
- Torrent Power Limited
- Transatlantic Holdings, Inc.

- U.S. Foodservice
- US Foods Holding Corp.
- Wanhua Chemical Group Co. Ltd. Class A
- Washington H. Soul Pattinson and Co. Ltd.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- Waste Connections, Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Yanbu National Petrochemical Co.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yankuang Energy Group Company Limited Class H
- Yili Holding Investment Ltd.
- YONGDA Investment Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Yunnan Aluminium Co. Ltd. Class A

Goed bestuur

- First Union Corporation
- Grupo Mexico S.A.B. de C.V.
- Mexico Generadora de Energia S de RI
- Minera Mexico SA de CV
- Petrobras Global Finance BV
- Petrobras International Finance Co.
- Petroleo Brasileiro SA
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- Rio Oil Finance Trust - (Series 2014-1)
- Southern Copper Corporation
- Wachovia Bank, National Association
- Wachovia Corp.
- Wells Fargo & Company
- Wells Fargo Bank, N.A

Landen

Uitgesloten landen:

- Afghanistan
- Azerbeidzjan
- Bahrein
- Wit-Rusland
- Centraal Afrikaanse Republiek
- China
- Egypte
- Gabon
- Iran
- Kazachstan
- Myanmar
- Noord Korea
- Rusland
- Rwanda
- Saoedi-Arabië
- Somalië
- Soedan
- Syrië
- Tadzjikistan
- Thailand
- Verenigde Arabische Emiraten
- Oezbekistan
- Venezuela
- Vietnam
- Zimbabwe

Uitgesloten staatsbedrijven:

- Abu Dhabi Commercial Bank
- Abu Dhabi Crude Oil Pipeline LLC
- Abu Dhabi National Energy Company
- Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC
- Abu Dhabi Ports Co. PJSC
- AECC AERO ENGINE CONTROL CO. LTD.
- AECC Aviation Power Co., Ltd.
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Agricultural Development Bank of China
- AHB Sukuk Co. Ltd.
- Airport Authority Hong Kong
- Alrosa PJSC
- Aluminum Corporation of China Limited
- Amipeace Ltd.
- Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.
- Arabian Internet and Communications Services Co.
- Avi Funding Co. Ltd.
- AVIC Airborne Systems Co. Ltd. Class A
- AVIC Electromechanical Systems Co., Ltd.
- AVIC Industry-Finance Holdings Co., Ltd.
- AVIC International Finance & Investment Ltd.
- AviChina Industry & Technology Co., Ltd.
- Avicopter Plc
- BAIC Finance Investment Co., Ltd.
- Bank of China
- Bank of China (Dubai) Branch
- Bank of China (Hong Kong) Limited
- Bank of China Limited Class H
- Bank of China Ltd. (Beijing Branch)
- Bank of China Ltd. (Hong Kong Branch)
- Bank of China Ltd. (London Branch)
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd. Class A
- Beijing Capital International Airport Co., Ltd.
- Beijing Capital International Airport Co., Ltd. Class H
- Beijing Capital Land Ltd. Class H
- Beijing Enterprises Holdings Limited
- Beijing Gas Singapore Capital Corp.
- Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited
- Beijing TongRenTang Co., Ltd.
- Beijing Yanjing Brewery Co., Ltd.
- Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.
- Blue Bright Ltd.
- Bluestar Finance Holdings Ltd.
- BOC Aviation Limited
- BOC Hong Kong (Holdings) Limited
- BOC International (China) Co., Ltd.
- BOCOM International Blossom Ltd.
- C&D International Investment Group Ltd.
- CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.
- CCCI Treasure Ltd.
- CDBL Funding 1
- CDBL Funding 2
- CECEP Wind-Power Corp.
- Central Plaza Development Ltd.
- CGN Power Co., Ltd.

- CGN Power Co., Ltd. Class H
- CGNPC International Ltd.
- Charming Light Investments Ltd.
- China Chengtong Hong Kong Co., Ltd.
- China Cinda Asset Management Co., Ltd.
- China Cinda Asset Management Co., Ltd. Class H
- China CITIC Bank Corporation Limited
- China CITIC Bank Corporation Ltd Class H
- China Clean Energy Development Ltd.
- China Coal Energy Co. Ltd. Class H
- China Coal Energy Company Limited
- China Communications Construction Co. Ltd. Class H
- China Communications Services Corp. Ltd.
- China Construction Bank Corporation
- China CSSC Holdings Limited
- China Development Bank
- China Development Bank Corp. (Hong Kong)
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd. Class H
- China Energy Engineering Corp. Ltd.
- China Everbright Bank Co. Ltd. (Luxembourg Branch)
- China Everbright Bank Co. Ltd. (Hong Kong Branch)
- China Everbright Bank Co., Ltd.
- China Everbright Environment Group Limited
- China Film Co., Ltd. Class A
- China Galaxy Securities Co., Ltd.
- China Galaxy Securities Co., Ltd. Class H
- China Great Wall International Holdings III Ltd.
- China Great Wall International Holdings IV Ltd.
- China Great Wall International Holdings V Ltd.
- China Great Wall International Holdings VI Ltd.
- China Great Wall Securities Co., Ltd.
- China Great Wall Securities Co., Ltd. Class A
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Huaneng Group Treasury Management (Hong Kong) Ltd.
- China Huarong Asset Management Co., Ltd. Class H
- China Jinmao Holdings Group Limited
- China Life Insurance Co. Ltd.
- China Life Insurance Co. Ltd. Class H
- China Life Insurance Company Limited
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Longyuan Power Group Corporation Ltd Class H
- China Meheco Group Co., Ltd. Class A
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China Merchants Port Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Securities Co., Ltd.
- China Merchants Securities Co., Ltd. Class H
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd. Class A
- China National Chemical Engineering Co., Ltd Class A
- China National Medicines Corporation Ltd. Class A
- China National Nuclear Power Co. Ltd. Class A
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Oilfield Services Limited
- China Oilfield Services Limited Class H
- China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VI Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.
- China Overseas Land & Investment Limited
- China Overseas Property Holdings Limited
- China Petroleum & Chemical Corporation
- China Petroleum & Chemical Corporation Class H
- China Power International Development Limited
- China Power International Development Ltd
- China Railway Construction Corporation Limited Class H
- China Railway Group Limited
- China Railway Group Limited Class H
- China Railway Signal & Communication Corp. Ltd.
- China Railway Signal & Communication Corp. Ltd. Class H
- China Railway Xunjie Co. Ltd.
- China Resources Beer (Holdings) Co. Ltd.
- China Resources Cement Holdings Limited
- China Resources Gas Group Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Microelectronics Ltd.
- China Resources Pharmaceutical Group Ltd.
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited Class H
- China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.
- China State Construction Engineering Corp. Ltd.
- China State Construction Engineering Corp. Ltd. Class A
- China State Construction Finance (Cayman) I Ltd.
- China State Construction Finance (Cayman) III Ltd.
- China State Construction International Holdings Limited
- China Taiping Insurance Holdings Co., Ltd.
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd. Class A
- China Tourism Group Duty Free Corporation Limited
- China Tower Corp. Ltd.
- China XD Electric Co., Ltd. Class A
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd. Class A
- CITIC Limited
- CITIC Securities Finance MTN Co. Ltd.
- CITIC Telecom International Holdings Limited
- CMHI Finance (BVI) Co., Ltd.
- CMS International Gemstone Ltd.
- CNCBINV 1 (BVI) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Ltd.
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- Cnooc Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNOOC Limited
- CNOOC Petroleum North America ULC

- CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.
- CNPC Capital Co Ltd Class A
- CNPC Global Capital Ltd.
- COSCO SHIPPING Ports Limited
- CRCC Hean Ltd.
- CRRC Corporation Limited
- CRRC Corporation Limited Class H
- CSC Financial Co., Ltd.
- CSC Financial Co., Ltd. Class H
- CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.
- CSSC Capital 2015 Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Daqin Railway Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd. Class H
- Development Bank of Kazakhstan JSC
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Dianjian Haiyu Ltd.
- DIFC Sukuk Ltd.
- Dongfang Electric Corporation Limited
- Dongfang Electric Corporation Limited Class H
- Dongfeng Motor (Hong Kong) International Co. Ltd.
- Dongfeng Motor Group Co., Ltd.
- Dongxing Securities Co., Ltd.
- DP World PLC
- DP World Salaam
- Eastern Company
- EI Sukuk Co. Ltd.
- Elm Company
- Emirates Development Bank
- Emirates Islamic Bank PJSC
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Everdisplay Optronics (Shanghai) Co. Ltd. Class A
- Faw Jiefang Group Co., Ltd.
- Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao
- Franshion Brilliant Ltd.
- GACI First Investment Co.
- Gansu Provincial Highway Aviation Tourism Investment Group Co., Ltd.
- Gazprom Neft OAO
- GD Power Development Co., Ltd Class A
- GD Power Development Co., Ltd.
- GRG Banking Equipment Co., Ltd.
- Guangdong Investment Limited
- Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.
- Guangzhou Baiyun International Airport Company Limited
- Guangzhou Baiyunshan Pharmaceutical Holdings Company Limited Class A
- Guangzhou Yuexiu Capital Holdings Group Co., Ltd. Class A
- Guangzhou Yuexiu Financial Holdings Group Co., Ltd.
- Gulf International Bank BSC
- Guolian Securities Co., Ltd.
- Guolian Securities Co., Ltd. Class H
- Guosen Securities Co., Ltd.
- Guosen Securities Co., Ltd. Class A
- Guotai Junan Holdings Ltd.
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guoyuan Securities Company Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.
- Haohua Chemical Science & Technology Corp. Ltd. Class A
- HBIS Co., Ltd.
- HBIS Company Limited Class A
- Heilongjiang Agriculture Company Limited
- Hero Asia Investment Ltd.
- Horse Gallop Finance Ltd.
- Hua Hong Semiconductor Ltd.
- Hua Xia Bank Co., Limited
- Hua Xia Bank Co., Limited Class A
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huadian Power International Corp. Ltd. Class H
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huaneng Power International, Inc. Class H
- Huarong Finance II Co. Ltd.
- HUAYU Automotive Systems Company Limited
- Hunan Changyuan Lico Co. Ltd.
- ICBCIL Finance Co. Ltd.
- ICD Funding Ltd.
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Industrial and Commercial Bank of China Limited Class H
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd. Class A
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inter Rao Yees Pao
- International Bank of the Republic of Azerbaijan
- Inventive Global Investments Ltd.
- IPIC GMTN Ltd.
- Jiangsu Expressway Co. Ltd. Class H
- Jiangsu Expressway Company Limited
- Jiangsu Phoenix Publishing & Media Corp., Ltd. Class A
- JIC Zhixin Ltd.
- Jinduicheng Molybdenum Co., Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Joy Treasure Assets Holdings, Inc.
- Kaztransgas JSC
- King Power Capital Ltd.
- KunLun Energy Co. Ltd.
- KunLun Energy Company Limited
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Liaoning Port Company Limited
- Liaoning Port Company Limited Class H
- LUKOIL PJSC
- Luzhou Laojiao Company Limited
- Maanshan Iron & Steel Co. Ltd. Class A
- Magnit PJSC Sponsored GDR RegS
- Magnitogorsk Iron & Steel Work
- Mango Excellent Media Co., Ltd.
- Metalloinvest Holding Co OAO
- Metallurgical Corporation of China Ltd.
- Metallurgical Corporation of China Ltd. Class H
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Limited
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.

- MMC Norilsk Nickel PJSC
- Mobile Telesystems OJSC
- Moscow Exchange MICEX-RTS OAO
- MTR Corporation (C.I.) Ltd.
- MTR Corporation Limited
- Mumtalakat Sukuk Holding Co.
- Nanjing Securities Co., Ltd.
- Nanyang Commercial Bank (China) Ltd.
- NARI Technology Co., Ltd.
- National Central Cooling Co. (P.S.C.) (Tabreed)
- National Company KazMunayGaz JSC
- National Silicon Industry Group Co. Ltd. Class A
- National Silicon Industry Group Co., Ltd.
- NAURA Technology Group Co., Ltd.
- nogaholding Sukuk Ltd.
- NOVATEK JSC Sponsored GDR RegS
- Novolipetsk Steel
- Ocean Laurel Co. Ltd.
- Offshore Oil Engineering Co., Ltd.
- OGK-2 PJSC
- Oil & Gas Holding Co. BSC
- Orient Overseas (International) Limited
- Orient Securities Co., Ltd.
- Orient Securities Co., Ltd. Class H
- Orient ZhiSheng Ltd.
- Ozon Holdings Plc Sponsored ADR
- Pangang Group Vanadium Titanium and Resources Co., Ltd.
- People.cn Co., Ltd. Class A
- People's Insurance Co. (Group) of China Ltd.
- People's Insurance Co. (Group) of China Ltd. Class H
- PetroChina Company Limited
- PetroChina Company Limited Class H
- Phosagro OAO
- PhosAgro PJSC Sponsored GDR RegS
- PICC Property & Casualty Co., Ltd.
- PICC Property & Casualty Co., Ltd. Class H
- Polymetal International Plc
- Polyus PJSC
- Postal Savings Bank of China Co., Ltd.
- Postal Savings Bank of China Co., Ltd. Class H
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Power Construction Corporation of China, Ltd. Class A
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Promsvyazbank PJSC
- Prosperous Ray Ltd.
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Qinghai Salt Lake Industry Co., Ltd.
- Rakfunding Cayman Ltd.
- Rongshi International Finance Ltd.
- Rosselkhozbank JSC
- Russian Railways JSC
- Ruwais Power Company PJSC
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SAIC Motor Corporation Limited
- Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Co.
- Saudi Aramco Base Oil Company - Luberef
- Saudi Basic Industries Corp.
- Saudi Electricity Co.
- Saudi National Bank
- Saudi Tadawul Group Holding Company
- Saudi Telecom Co.
- Sberbank of Russia PJSC
- SCF Capital Ltd
- SDG Finance Ltd.
- SDIC Capital Co., Ltd.
- SDIC Capital Co., Ltd. Class A
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd. Class A
- Senaat General Holding Corp.
- Severstal PAO
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd. Class A
- Shandong Gold Mining Co., Ltd.
- Shanghai Baosight Software Co., Ltd. Class A
- Shanghai Baosight Software Co., Ltd. Class B
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd. Class A
- Shanghai Electric Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Group Company Limited Class H
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd. Class A
- Shanghai International Airport Co., Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Corp. Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Corp. Ltd. Class A
- Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
- Shanghai Rural Commercial Bank Co Ltd Class A
- Shanghai Rural Commercial Bank Co., Ltd.
- Shanghai Zhangjiang Hi-Tech Park Development Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Securities Co., Ltd. Class A
- Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
- Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd. Class A
- Shennan Circuits Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd. Class H
- Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
- Shenzhen Overseas Chinese Town Co., Ltd.
- Sibur Holding PAO
- Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd.
- Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd. Class A
- Sichuan New Energy Power Co., Ltd. Class A
- Sichuan New Energy Power Company Limited
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd. Class A
- Sinochem Offshore Capital Co. Ltd.
- Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
- Sinoma International Engineering Co. Ltd. Class A
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd. Class A

- Sino-Ocean Land Treasure Finance I Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure Finance II Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure IV Ltd.
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Sinopec Shanghai Petrochemical Co. Ltd. Class H
- Sinopec Shanghai Petrochemical Co., Ltd.
- Sinopharm Group Co., Ltd.
- Sinopharm Group Co., Ltd. Class H
- Sinotrans Ltd.
- Sinotruk Hong Kong Ltd.
- Sistema JSFC
- Soar Wise Ltd.
- Southern Gas Corridor CJSC
- Southwest Securities Co., Ltd.
- Southwest Securities Co., Ltd. Class A
- SPIC Luxembourg Latin America Renewable Energy Investment Co.
- State Elite Global Ltd.
- State Grid Europe Development (2014) Plc
- State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
- State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
- State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
- State Oil Company of Azerbaijan Republic
- State Transport Leasing Co OJSC
- Sunny Express Enterprises Corp.
- Sunrise (Cayman) Ltd.
- Surgutneftegas PJSC
- Surgutneftegas PJSC Pfd
- Sweihan PV Power Co.
- Talent Yield International Ltd.
- Tatneft PJSC
- TCS Group Holding Plc Sponsored GDR Class A RegS
- Three Gorges Finance I (Cayman Islands) Ltd.
- Tianma Microelectronics Co., Ltd
- Tianma Microelectronics Co., Ltd Class A
- Transneft PJSC
- UHI Capital Ltd.
- Unisplendour Co., Ltd.
- United Company RUSAL international PJSC
- Unity 1 Sukuk Ltd.
- Uzbekneftegaz National Holding Co.
- VK Company Limited Sponsored GDR
- Vnesheconombank
- VTB Bank PJSC
- Western Securities Co., Ltd.
- Western Securities Co., Ltd. Class A
- Wuchan Zhongda Group Co., Ltd.
- Wuliangye Yibin Co., Ltd.
- X5 Retail Group N.V. Sponsored GDR RegS
- Xiamen Tungsten Co., Ltd.
- Yanbu National Petrochemical Co.
- Yandex NV Class A
- Yuexiu Reit MTN Co. Ltd.
- Zhangzhou Jiulongjiang Group Co. Ltd.
- Zhangzhou Pientzhuang Pharmaceutical Co., Ltd.
- Zhejiang China Commodities City Group Co. Ltd. Class A
- Zhejiang China Commodities City Group Co., Ltd.
- Zhejiang Expressway Co. Ltd. Class H
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Juhua Co., Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
- Zheshang Securities Co. Ltd. Class A
- Zheshang Securities Co., Ltd.
- Zhongjin Gold Corp., Ltd.
- Zhongtai Securities Co Ltd Class A
- Zhongtai Securities Co., Ltd.
- Zhuzhou CRRC Times Electric Co., Ltd.

9.2. Lijst van ondernemingen

9.2.1. Thematische Dialogen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	adidas AG	Textiel, kleding en luxeproducten	Duitsland	Kleding en circulariteit
2	Ajinomoto Co., Inc.	Voedselproducten	Japan	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
3	Amgen Inc.	Biotechnologie	Verenigde Staten	Access to Healthcare
4	Anheuser-Busch InBev	Dranken	België	Goede Voeding
5	Aspen Pharmacare Holdings Ltd	Geneesmiddelen	Zuid Afrika	Access to Healthcare
6	Associated British Foods plc	Voedselproducten	Verenigd Koninkrijk	Goede Voeding
7	AstraZeneca PLC	Geneesmiddelen	Verenigd Koninkrijk	Access to Healthcare
8	AT&T Inc.	Telecommunicatie divers	Verenigde Staten	Mensenrechten en Governance
9	Aurizon Holdings Ltd.	Spoortransport	Australië	Klimaat en Transport 2
10	Canadian National Railway Company	Spoortransport	Canada	Klimaat en Transport 2
11	Canadian Pacific Railway Limited	Spoortransport	Canada	Klimaat en Transport 2
12	Carlsberg A/S Class B	Dranken	Denemarken	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
13	Carrefour SA	Consumentengoederen Distributie & Retail	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
14	CF Industries Holdings, Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot PLUS
15	CK Hutchison Holdings Ltd	Industriële Conglomeraten	Hong Kong	Reductie CO2 uitstoot PLUS
16	CSX Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
17	Danaher Corporation	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
18	Eli Lilly and Company	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
19	Eni SpA	Olie, gas & brandstoffen	Italië	Mensenrechten en Governance
20	FAST RETAILING CO., LTD.	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
21	FMC Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
22	General Electric Company	Industriële Conglomeraten	Verenigde Staten	Mensenrechten en Governance
23	George Weston Limited	Consumentengoederen Distributie & Retail	Canada	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
24	Gildan Activewear Inc.	Textiel, kleding en luxeproducten	Canada	Kleding en circulariteit
25	Heidelberg Materials	Bouwmaterialen	Duitsland	Mensenrechten en Governance
26	Henkel AG & Co. KGaA	Huishoudelijke producten	Duitsland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
27	Hennes & Mauritz AB	Detailhandel	Zweden	Kleding en circulariteit
28	Hershey Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
29	Hydro One Ltd.	Elektriciteitsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
30	Indorama Ventures Public Co.	Chemicaliën	Thailand	Reductie CO2 uitstoot PLUS

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
31	Industria de Diseno Textil, S.A.	Detailhandel	Spanje	Kleding en circulariteit
32	Industrias Penoles SAB de CV	Metaal & Mijnbouw	Mexico	Klimaatadaptatie en water
33	Infineon Technologies AG	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Duitsland	Klimaatadaptatie en water
34	J. M. Smucker Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
35	Jazz Pharmaceuticals Plc	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
36	Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Consumentengoederen Distributie & Retail	Portugal	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
37	Kellanova	Voedselproducten	Verenigde Staten	Goede Voeding
38	Kering SA	Textiel, kleding en luxeproducten	Frankrijk	Kleding en circulariteit
39	Kimberly-Clark Corp	Huishoudelijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
40	Kinder Morgan Inc	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot PLUS
41	L'Oreal SA	Persoonlijke verzorgingsproducten	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
42	Martin Marietta Materials, Inc.	Bouwmaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
43	Marubeni Corporation	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
44	McDonald's Corp.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
45	Mitsui & Co.,Ltd	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
46	Mitsui Chemicals, Inc.	Chemicaliën	Japan	Reductie CO2 uitstoot PLUS
47	Mondelez International, Inc. Class A	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
48	Newmont Corporation	Metaal & Mijnbouw	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
49	Nippon Sanso Holdings Corporation	Olie, gas & brandstoffen	Japan	Reductie CO2 uitstoot PLUS
50	Nokia Oyj	Communicatieapparatuur	Finland	Mensenrechten en Governance
51	Norfolk Southern Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
52	Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Reductie CO2 uitstoot
53	ONEOK, Inc.	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
54	Polski Koncern Naftowy (PKN) ORLEN S.A.	Olie, gas & brandstoffen	Polen	Reductie CO2 uitstoot PLUS
55	Procter & Gamble Company	Huishoudelijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
56	Proximus SA de droit public	Telecommunicatie divers	België	Mensenrechten en Governance
57	Qorvo, Inc.	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
58	Repsol SA	Olie, gas & brandstoffen	Spanje	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
59	Rio Tinto plc	Metaal & Mijnbouw	Verenigd Koninkrijk	Klimaatadaptatie en water
60	Royal Ahold Delhaize N.V.	Consumentengoederen Distributie & Retail	Nederland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
61	Sanofi	Geneesmiddelen	Frankrijk	Access to Healthcare

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
62	Siemens AG	Industriële Conglomeraten	Duitsland	Mensenrechten en Governance
63	Sodexo SA	Hotels, restuarants en vrije tijd	Frankrijk	Goede Voeding
64	Solvay SA	Chemicaliën	België	Reductie CO2 uitstoot PLUS
65	Sony Group Corporation	Producenten van huishoudelijke apparatuur	Japan	Mensenrechten en Governance
66	Southwest Airlines Co.	Luchtvaartmaatschappijen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
67	Steel Dynamics, Inc.	Metaal & Mijnbouw	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
68	Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Geneesmiddelen	Japan	Access to Healthcare
69	Telenor ASA	Telecommunicatie divers	Noorwegen	Mensenrechten en Governance
70	The Coca-Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
71	Thermo Fisher Scientific Inc.	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
72	TJX Companies Inc	Detailhandel	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
73	Uber Technologies, Inc.	Passiersvervoer	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
74	Union Pacific Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
75	United Parcel Service, Inc. Class B	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot PLUS
76	V.F. Corporation	Textiel, kleding en luxeproducten	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
77	Valero Energy Corporation	Olie, gas & brandstoffen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
78	Vanguard International Semicon	Halfgeleiders & Halfgeleider Apparatuur	Taiwan	Klimaatadaptatie en water
79	Vodafone Group Plc	Mobiele telecommunicatie	Verenigd Koninkrijk	Mensenrechten en Governance
80	Volkswagen AG	Automobielen	Duitsland	Reductie CO2 uitstoot PLUS
81	Werner Enterprises Inc	Wegtransport	United States	Klimaat en Transport 2
82	Woolworths Ltd	Consumentengoederen Distributie & Retail	Australië	Goede Voeding
83	Zalando SE	Detailhandel	Duitsland	Kleding en circulariteit
84	ZOZO Inc	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit

9.2.2. Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
1	ABB Ltd.	17-4-2023	Corruptie
2	Accenture Plc	15-10-2022	Arbeidsnormen
3	Acciona SA	1-4-2024	Mensenrechten
	Acciona SA	1-4-2024	Milieu
4	Activision Blizzard, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
5	AES Gener SA	15-7-2020	Milieu
6	Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
	Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu
7	Alibaba Group Holding Limited	17-4-2023	Corruptie
8	Alphabet Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	16-10-2023	Corruptie
9	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	16-10-2023	Mensenrechten
10	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
11	AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
12	Amgen Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
13	AngloGold Ashanti Ltd.	17-7-2023	Mensenrechten
14	Anheuser-Busch InBev	15-7-2022	Arbeidsnormen
15	Apple Inc.	17-7-2023	Arbeidsnormen
16	Baidu, Inc.	17-4-2023	Corruptie
17	Baker Hughes, a GE Company Class A	16-10-2023	Milieu
18	Barclays PLC	17-10-2022	Mensenrechten
19	Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Mensenrechten
	Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Milieu
	Barrick Gold Corporation	15-7-2022	Milieu
20	Bayer AG	16-10-2023	Milieu
21	Bunge Limited	17-4-2023	Milieu
22	Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
23	Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
24	China Gas Holdings Limited	15-2-2023	Mensenrechten
25	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2022	Arbeidsnormen
26	Compass Group PLC	17-4-2023	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
27	Consolidated Edison, Inc.	17-4-2023	Milieu
28	Delta Air Lines, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
29	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Arbeidsnormen
	Deutsche Telekom AG	15-2-2023	Mensenrechten
30	Ecopetrol SA	17-4-2023	Arbeidsnormen
	Ecopetrol SA	17-4-2023	Milieu
31	Electricite de France SA	15-2-2023	Corruptie
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
	Electricite de France SA	15-2-2023	Milieu
32	Empresas Copec SA	15-7-2022	Mensenrechten
33	Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten
34	ENGIE SA	15-2-2024	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-2-2024	Milieu
35	Eni SpA	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
36	Experian PLC	17-4-2023	Mensenrechten
37	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Mensenrechten
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	17-10-2022	Milieu
38	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
39	First Quantum Minerals Ltd.	15-2-2023	Milieu
40	Fortescue Metals Group Ltd.	15-2-2023	Arbeidsnormen
41	GCL Technology Holdings Limited	17-7-2023	Arbeidsnormen
42	Glencore plc	15-10-2022	Corruptie
	Glencore plc	17-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
	Glencore plc	17-10-2022	Milieu
43	Hankook Tire & Technology Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
44	Hon Hai Precision Industry Co., Ltd.	15-10-2020	Arbeidsnormen
45	Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd.	15-4-2022	Corruptie
46	Hyundai Heavy Industries Holdings Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
47	Iberdrola SA	17-7-2023	Mensenrechten
	Iberdrola SA	17-7-2023	Milieu
48	Kohl's Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
49	Lens Technology Co., Ltd.	15-7-2021	Arbeidsnormen
50	LG Chem Ltd.	15-10-2022	Mensenrechten
51	LG Electronics, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
52	Lundin Mining Corporation	16-10-2023	Milieu
53	Lyft, Inc.	15-2-2024	Arbeidsnormen
54	Macy's Inc	15-4-2022	Arbeidsnormen
55	Mallinckrodt Plc	15-1-2020	Mensenrechten
56	Marriott International, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
57	Marubeni Corporation	15-2-2024	Mensenrechten
58	McDonald's Corp.	17-7-2023	Arbeidsnormen
59	McKesson Corp.	15-1-2020	Mensenrechten
60	Meituan	15-2-2024	Corruptie
61	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
	Mercedes-Benz Group AG	17-7-2023	Milieu
62	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
63	Mitsubishi Corporation	15-2-2024	Mensenrechten
	Mitsubishi Corporation	15-2-2024	Milieu
64	Mitsui & Co.,Ltd	15-2-2024	Mensenrechten
	Mitsui & Co.,Ltd	15-2-2024	Milieu
65	Mitsui O.S.K.Lines,Ltd.	15-2-2023	Milieu
66	Norfolk Southern Corporation	17-7-2023	Milieu
67	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Mensenrechten
	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Milieu
68	Osaka Gas Co., Ltd.	1-4-2024	Milieu
69	Paramount Global	17-10-2022	Arbeidsnormen
70	Pegatron Corp	15-1-2021	Arbeidsnormen
71	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
72	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
73	Petroperu SA	15-4-2022	Milieu
74	Porsche Automobil Holding SE	17-10-2022	Milieu
75	PT Indofood Sukses Makmur Tbk	17-4-2023	Arbeidsnormen
76	Renault SA	15-10-2022	Milieu
77	Repsol SA	15-10-2022	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-2022	Milieu
78	Rio Tinto plc	15-2-2023	Mensenrechten
	Rio Tinto plc	15-2-2023	Milieu
79	Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
80	Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
81	Starbucks Corporation	17-7-2023	Arbeidsnormen
82	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
83	STRABAG SE	15-4-2022	Mensenrechten
84	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
85	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	16-10-2023	Corruptie
	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	16-10-2023	Corruptie
	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	16-10-2023	Corruptie
	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	16-10-2023	Corruptie
86	Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	15-1-2020	Mensenrechten
87	The Chemours Company	17-7-2023	Milieu
88	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
89	T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Arbeidsnormen
	T-Mobile US, Inc.	15-2-2023	Mensenrechten
90	Tokyo Gas Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu
91	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
92	TotalEnergies SE	15-7-2022	Mensenrechten
	TotalEnergies SE	15-7-2022	Milieu
93	Toyota Motor Corp.	15-2-2023	Milieu
94	Tyson Foods, Inc.	17-10-2022	Arbeidsnormen
95	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
96	Universal Health Services, Inc. Class B	16-10-2023	Mensenrechten
97	Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
98	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
99	Volkswagen AG	15-10-2022	Milieu
100	Wal-Mart Stores, Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
101	Wilmar International Limited	15-1-2020	Milieu
102	Xiamen CD Inc.	17-7-2023	Mensenrechten
103	Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten
	Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Mensenrechten
	Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu
	Zijin Mining Group Co., Ltd.	15-2-2023	Milieu

9.3. Thematisch dialoog

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer drie jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in tabel 1.1. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 9.3.1 SPEERPUNTENBELEID¹

Thema	Symbool
Klimaat	
Mensenrechten	
Gezondheid	
Arbeidsnormen	
Natuur & Milieu	

¹ Bron: Achmea Investment Management

Sustainable Development Goals (hierna: SDG's)

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de SDG's. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDG's wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDG's is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

TABEL 9.3.2 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema			
Klimaat en Transport	13 KLIMAATACTIE 	7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE 	
Klimaatadaptie en Water	15 LEVEN OP HET LAND 	6 SCHOON WATER EN SANITAIR 	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE
Reductie CO ₂ uitstoot	13 KLIMAATACTIE 	7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE 	
Access to Nutrition	2 GEEN HONGER 	3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN 	
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoed	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE 		

TABEL 9.3.3 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S VERVOLG

Thema			
Biodiversiteit in de landbouwketen			
Access to Healthcare			
Arbeidsomstandigheden			
Mensenrechten & Governance			
Kleding en circulariteit			

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent vijf fases, zoals weergegeven in figuur 1.1.

FIGUUR 9.3.1 PROCES THEMATISCH ENGAGEMENT

Definiëren

Binnen de speerpunthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email. Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de dialoog bestaat doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembelief aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag. Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings onze klanten hebben in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Capaciteit en team

Het MVB-team van Achmea IM bestaat uit 14 medewerkers die allen bijdragen leveren aan de verschillende fasen van het engagementproces. Binnen ons team zijn 5 specialisten dagelijks met thematische dialogen bezig, allen op hun eigen specialisme (Environment, Social en Governance). Ten slotte werken wij daar waar relevant en opportuun in meerdere samenwerkingsverbanden samen met andere institutionele beleggers of andere (inter)nationale samenwerkingsverbanden. Op deze manier kunnen wij een gedegen invulling geven aan het thematisch engagementprogramma voor onze klanten.

Toelichting voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor het

meten en het rapporteren van de voortgang. Tabel 2.1 toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 9.3.4 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het opstarten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Afgerond/ gestart
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Brief verzonden en ontvangst bevestigd / brief verzonden
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Gesprekken ingepland of gevoerd / gesprekken nog niet ingepland / gesprek afgewezen
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Toezegging beleidswijziging/ toezegging beleidswijziging nog niet voldoende
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Beleidswijziging doorgevoerd / beleidswijziging nog niet voldoende / beleidswijziging wordt niet doorgevoerd
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Dialoog succesvol afgerond / dialoog onsuccesvol afgerond / dialoog tussentijds beëindigd

¹ Bron: Achmea Investment Management

9.4. Normatief dialoog

9.4.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst, schaal en onomkeerbaarheid** van de schending:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen of kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voorafging aan de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

9.4.1.1. Mensenrechtenkwesties en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.1.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights* (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

“The Guiding Principles’ normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved”.

TABEL 9.4.1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Beperking van het recht op zelfbeschikking

Het recht op zelfbeschikking van volken is opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en is weer uitgewerkt in twee bindende VN verdragen; ‘*Burgerrechten en Politieke Rechten*’ (BuPo) en ‘*Economische, Sociale en Culturele Rechten*’ (EcSoCu). Deze verdragen werden in 1966 aanvaard en gingen in 1976 van kracht. Het individuele recht op zelfbeschikking kan gezien worden als een element van de persoonlijke vrijheid, en daarmee als een grondslag van de mensenrechten. Hierdoor vormen kwesties waarin ondernemingen bijdragen aan een beperking van het recht op zelfbeschikking een mensenrechtenschending.

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principes. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardde in 2007 een 'Verklaring over de rechten van inheemse volken'. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de 'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven' wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILOconventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'.

9.4.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.2.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

TABEL 9.4.1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles

on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

9.4.1.3. Milieunormenkwesties en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.3.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

TABEL 9.4.1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de ‘Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling’ en luiden: “Business should support a precautionary approach to environmental challenges”, “Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility” en “Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.” In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het *Kyoto Protocol*, het *Verdrag van Bazel* (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het *Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro*. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Schendingen hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

9.4.1.4. Anticorruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.4.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

TABEL 9.4.1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de ‘VN Conventie tegen corruptie’ en de ‘VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit’ en luidt: *“Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery.”*

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

9.4.2. Het normatieve engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

TABEL 9.4.2.1 GEDETAILEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd.
Oranje	9	Dreigende schending van internationale normen	De onderneming is een contractuele verbintenis aangegaan waarvan de realisatie zal leiden tot een schending van internationale normen.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport.

Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

▪3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

▪2 jaar ORANJE > GROEN

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

9.5. Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het UN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

- 1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren;
- 2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

- 3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;
- 4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;
- 5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid;
- 6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

- 7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;
- 8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen;
- 9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

- 10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

9.6. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering Principe

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de Raad van Commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen Principe

Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

9.7. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 9.7.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

9.8. Begrippen- en afkortingenlijst

TABEL 9.8.1 BEGRIPPENLIJST

Begrip	Uitleg
CO2-voetafdruk	Met behulp van een CO2-voetafdruk verkrijgt een organisatie inzicht in de totale uitstoot van broeikasgassen, veroorzaakt door de organisatie, een proces of een product.
Asset management	het professionele beheer van vermogens van particulieren en instituten gericht op het realiseren van een optimaal beleggingsresultaat.
Best in-class	De best in class-benadering voor sustainable investing betekent beleggen in ondernemingen die binnen hun sector vooroplopen op het gebied van voldoen aan ESG-criteria.
Corporate Governance	Het geheel van regels, praktijken en processen op basis waarvan een onderneming wordt bestuurd en het management wordt gecontroleerd. Corporate governance heeft betrekking op goede bestuurspraktijken en de basisprincipes, rechten, verantwoordelijkheden en verwachtingen van de directie van een organisatie. Een goed gestructureerd corporate governance-systeem stemt de belangen van alle belanghebbenden binnen een onderneming, zoals aandeelhouders, het management, klanten, leveranciers, financiers, de overheid en de gemeenschap, op elkaar af. Zo'n systeem ondersteunt de langetermijnstrategie van een onderneming.
Engagement	Een actieve dialoog tussen beleggers en ondernemingen op het gebied van milieu, maatschappij en corporate governance. Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen.
ESG-integratie	De structurele integratie van informatie over factoren op het gebied van ESG in het besluitvormingsproces voor beleggingen. Duurzame beleggers geloven dat duurzaamheid een materiële impact heeft op het resultaat van ondernemingen. Rekening houden met financieel relevante duurzaamheidsinformatie leidt dan ook tot betere beleggingsbeslissingen.
Fiduciair management	Uitbesteding van werkzaamheden op het gebied van vermogensbeheer.
Leefbaar loon	Een leefbaar loon is een loon waarmee een werknemer kan voorzien in basisbehoeftes van zijn of haar gezin; van voeding, gezondheidszorg, kleding, huisvesting tot scholing.
Normatieve dialoog	Het Normatieve Engagement heeft als doel structurele schendingen van UN Global Compact principes, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden.
Proxy voting	Stemmen op Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen. Proxy voting betekent stemmen bij volmacht. In Angelsaksische landen gebruikelijk systeem waarbij aandeelhouders op de vergadering van aandeelhouders kunnen stemmen zonder naar de vergadering toe gaan. Vaak wordt via online platformen een stem uitgebracht.
Remuneratiecommissie	Commissie die is samengesteld uit leden van de RvC die voorstellen doet aan de RvC over beloning en de overige arbeidsvoorwaarden van het bestuur (en soms ook het hogere management) van een onderneming. De commissie kan zich laten adviseren door externe deskundigen.
Stranded Assets	Stranded Assets zijn activa op de balans van ondernemingen die snel hun waarde verliezen als gevolg van gedwongen afschrijvingen door klimaatverandering. Dit komt doordat het vinden en opwekken van energie met fossiele brandstoffen onder druk staat door regelgeving om het klimaat te beschermen.
Thematische dialoog	De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.
Uitsluiten	Het uitsluiten van sectoren of ondernemingen uit een beleggingsportefeuille als ze niet voldoen aan specifieke ESG-criteria. Beleggers kunnen ervoor kiezen een lijst van controversiële landen of ondernemingen uit te sluiten die niet voldoen aan internationale overeenkomsten of verdragen, zoals producenten van controversiële wapens.

TABEL 9.8.2 AFKORTINGENLIJST

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieurapportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
ISS ESG	...	Een onafhankelijk onderzoeksbureau
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
MSCI		ESG data aanbieder
OESO Richtlijnen	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OECD Guidelines for Multinational Enterprises of en zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OECD lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 2 graden opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabiliteit. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is opgesteld door Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren.

U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Disclaimer uitsluiting

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.